

ประมุขแห่งดาวฤกษ์ภาคที่ ๗๑
๑

๑
๑๕๑.๓
๑๔๖๘๑

ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๗๑

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี

โปรดเกล้าฯ ให้ตีพิมพ์

ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรรณ

นเมรุวัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๗๑

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี
โปรดเกล้าฯ ให้ตีพิมพ์

ในงานพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรรณนิต

ถนอมรัตนเทพสตรีนทรवास

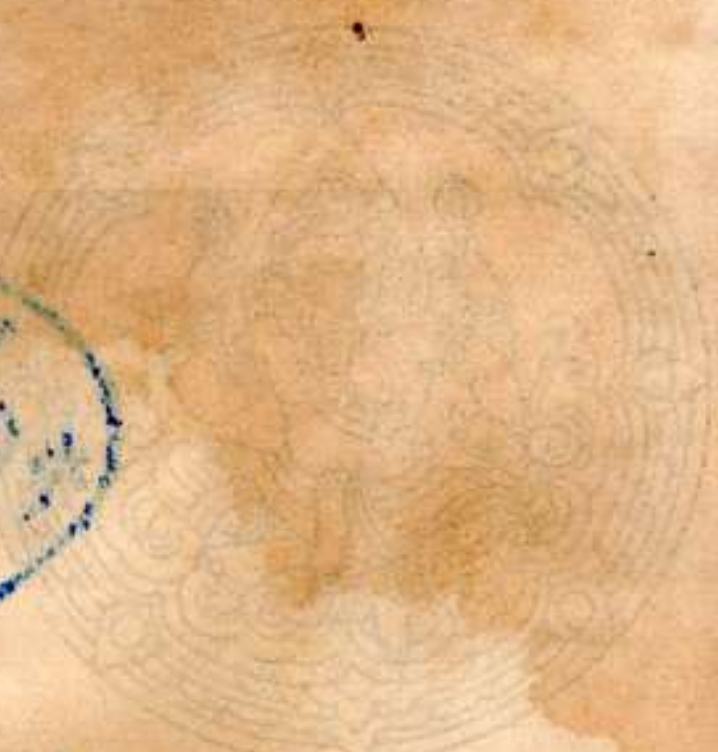
วันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑

พิมพ์ที่โรงพิมพ์

กรุงเทพบรรณาคาร

สี่กั๊กพระยาศรี พระนคร

จวนวาทิตุรารักษ์ ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๔๘๐

กรมการปกครอง จังหวัดเชียงใหม่

นาย... (Name) ตำแหน่ง... (Position)

มี... (Text) ... (Text) ... (Text)

โดย... (Text)

เพื่อ... (Text)

มี... (Text) ... (Text) ... (Text)

ให้... (Text)

เลขที่... (Text) ... (Text) ... (Text)

เลขที่ ๙๕๙.๓
๘๔๖๘๗

จังหวัดเชียงใหม่

เลขที่... (Text) ... (Text) ... (Text)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรณี
๒๔๑๗-๒๔๘๑

คำนำ

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗
โปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรเลือกหาเรื่องหนังสือถวาย สำหรับที่จะ
โปรดให้ตีพิมพ์^๑ เป็นของพระราชทานแจกในการพระราชกุศล เป็นพระ
ราชูปถัมภ์^๒ ในงานพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าวรวงศ์
เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรรณ พระราชชนนี ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส
กรมศิลปากรเห็นว่า การศึกษาหาความรู้ ทางประวัติศาสตร์ ย่อมถือว่า
เป็นสำคัญในการศึกษาอย่างหนึ่ง จึงคิดเห็นว่า ถ้าตีพิมพ์หนังสือ
อันหนึ่งในเรื่องที่กล่าวมาข้างต้น เป็นของพระราชทาน ก็จะเป็นการ
สมควร กรมศิลปากรจึงได้จัดรวมเรื่อง คือ ๑. พงศ์าวดารตะแวก
ฉบับแปล จ. ศ. ๓๓๗๐ ๒. เรื่องพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ ๓. พงศ์าวดาร
เขมรอย่างย่อ และ ๔. ราชพงศ์าวดารญวน จัดรวมกันเป็นประชุม
พงศ์าวดารภาคที่ ๗๓ ทูลเกล้าฯ ถวาย

หนังสือพงศ์าวดารตะแวกฉบับแปล จ. ศ. ๓๓๗๐ นั้นฉบับเป็น
สมุดไทยตัวเขียน หอสมุดแห่งชาติมีฉบับรักษาอยู่แต่เดิมเพียงเล่ม ๑
กับเล่ม ๓ ส่วนเล่ม ๒ ชาติไป มาเมื่อ พ. ศ. ๒๔๗๕ กรมศิลปากร
ได้รับโอนหนังสือสมุดไทยบางเล่มมาเก็บรักษาไว้ยังหอสมุดแห่งชาติ จึง
ไปได้พงศ์าวดารเขมรฉบับแปล จ. ศ. ๓๓๗๐ เล่ม ๒ ความค่อนกับ
เล่ม ๑ และเล่ม ๓ ที่มีอยู่แล้วพอดี นับว่าได้ค้นฉบับพระราช

พงศาวดารของเก่า ซึ่งยังไม่เคยได้พิมพ์ออกเรื่องหนึ่ง ควรเป็นที่ยินดีของ
 นักศึกษาทางประวัติศาสตร์ไม่น้อย พระราชพงศาวดารเขมรฉบับนี้ แปร
 จากต้นฉบับภาษาเขมรเมื่อ พ. ศ. ๒๓๕๓ เป็นปีที่ ๒๗ ในรัชกาลที่ ๓
 ก่อเกิดความตึงเครียด พ. ศ. ๒๓๖๗ ถึง พ. ศ. ๒๓๖๙ ถึงเกิดข้อความทมิ
 ก่อความไวในนั้น เป็นเรื่องว่าด้วยพระราชพงศาวดารต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศเขมร
 สมัยนั้น ท่านองจะเป็นพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอด
 พระจุฬาโลก จะใคร่ทรงทราบระบอบแบบโบราณราชประเพณีของเขมร
 เพื่อมาต่อบกกับของสยาม เพราะประเทศสยามยุคก่อนหน้านั้นในสมัย
 กรุงศรีอยุธยา ด้รพตำหรับตำราที่เป็นแบบแผน คงเป็นอันตรายถูกซ้ำคัก
 เผลอตาญสูญหายไปเป็นอันมาก ในการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้แปลพระราชพงศาวดารเขมรฉบับนี้ ก็คงมีพระราชประสงค์
 ก่อความข้างต้น

เรื่องพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์และพงศาวดารเขมรอย่างย่อ นำมารวม
 ไว้ในเล่มนี้ เพื่อให้แพร่หลายสะดวกแก่การต่อบส่วนง่าย

ส่วนราชพงศาวดารฉนวน ต้นฉบับเป็นสมุดไทยเส้นรงค์ลายมือเก่า
 ของเชียงตุง (พระเจ้าเวียงคานามยาตอง) ครองอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร
 ได้ให้องเปิดครั้งและองเปิดจัด ร้อยกรองเป็นเรื่องสังเขป ถวายแด่พระ
 บาทสมเด็จพระพุทธยอดพระจุฬาโลก ต่อมาได้มีผู้แก้ไขถ้อยคำจำนวน
 บ้าง ตกเติมเรื่องให้พิสดารออกบ้าง ดังพิมพ์อยู่ในประชุมพงศาวดาร
 ภาคที่ ๒๘ และที่เก็บความไปลงในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร
 รัชกาลที่ ๓ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) เรียบเรียง (ยัง

ไม่ได้พิมพ์) ข้อความบางตอนแตกต่างผิดเพี้ยนจากฉบับเดิมก็มี
กรมศิลปากรเห็นว่า เรื่องที่พิมพ์ในเล่มนี้เป็นฉบับเดิม ดั้มควรรักษา
ไว้เป็นหลัก

อนึ่ง เพื่อผู้ศึกษาทางประวัติศาสตร์จะได้ทราบว่า เรื่องราวประ
เทศเขมรที่มีฉบับเป็นภาษาไทย มีเรื่องอะไรบ้าง กรมศิลปากรได้ให้
นายปรดา ศรัทธาดย เจ้าหน้าทในหอสมุดแห่งชาติ รวบรวมเรื่องที่เกี่ยวข้อง
กับเขมร บรรดาที่มตฉบับอยู่ และทำเป็นบันทึกขึ้น แล้วพิมพ์ไว้ใน
หน้าค่นของหนังสือเล่มนี้

กรมศิลปากรขอถวายอนุโมทนาในพระราชกุศลบุญราศี ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ได้โปรดให้พิมพ์หนังสือเรื่องนี้ พระราชทาน
ความรู้เป็นสาธารณประโยชน์ อันจะมีผลถาวรวัฒนาการสืบไปตลอด
กาลนาน เป็นพระราชกุศลสืบเนื่องในทักษิณานุปทาน มีกตัญญูตาธรรม
เป็นปัจจัย ถ้าเรื่องเป็นบทความมยทตงแห่งบุญกิริยา เนื่องในมาตาบิตุ
บุญฐานวิช ขออำนาจพระราชกุศลที่ได้ทรงบำเพ็ญในวาระนี้ จงบันดาล
อิฐฐคุณมบุญผล ให้สัมฤทธิ์แก่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภา
พรรณี พระราชชนนี สอดังพระราชปณิธานทุกประการเทอญ

กรมศิลปากร

วันที่ ๑๒ มกราคม พ. ศ. ๒๔๘๑

อ, ร,

พระนางรำไพพรรณี พระองค์เจ้าอาภาพรรณี
๒๔๗๗-๑๙๘๑

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรณี
๒๔๑๗ - ๒๔๘๑

๒๕
บันทึกพงศาวดารเขมร

(๑) ราชพงศาวดารกรุงกัมพูชา ระบบหอสมุดวิริยญาณแปด
หมื่น ก่อตั้งความเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ว่าด้วยตำนานนครตั้งกตราบรรพ์ไม่ปรากฏศักราช เป็น
เรื่องสร้างนครธมและนครวัด

ตอนที่ ๒ เป็นพงศาวดารบรมศักราช เริ่มแต่ พ. ศ. ๑๓๘๘ รัชกาล
สมเด็จพระเจ้าบรมนพชนก จนถึง พ. ศ. ๒๓๓๖ รัชกาลพระเจ้าพรยาอภัย
ภูเบศร์ (แบน) เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองเขมร (ซึ่งยังไม่มียศตรีย
ปกครอง)

ตอนที่ ๓ ตั้งแต่นักเองได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ ราชานิกเชก
เป็นสมเด็จพระนารายณ์รามาชบดิ เมื่อ พ. ศ. ๒๓๓๗ เป็นที่ ๑๓ ใน
รัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร์ ต่อมาจนถึงรัชสมัยสมเด็จพระนโรดม
(นักองราชาวดี) พ. ศ. ๒๔๐๘

ต้นฉบับเป็นอักษรและภาษาเขมร กระดาษฝรั่ง เดิมหมึกดำ
ศาสตราจารย์ยอช เซเดส์ ได้มาจากกรุงกัมพูชา มอบให้แก่หอพระสมุด
วิริยญาณ เมื่อ พ. ศ. ๒๔๕๘ กรรมการหอพระสมุดฯ ขอให้นายพัน
ศรีหลวงเรืองเดชอนันต์ (ทองดี ชนวิชาติ) แปล พิมพ์ พ. ศ. ๒๔๖๐
โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

(ข)

(๒) เรื่องพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ ก่อกวนความตึงแต่พระอินทรา
ธิราชทรงพระสติบิณฑา แก้วมณีโชติหลุดจากพระโอษฐ์ ตกลงในบ่อน
คมเมืองมนุษย์ ครั้นทรงหยงทราบเหตุการณ์ภายนอกตลอดแล้ว จึงม
เทวโองการให้เกตุเทวบุตรจุดลงมา ถือบัญชีในครุฑทอแห่งพระนาง
เทพวดีท้าวโกเมราชพระเจ้านครเขมรราช ต่อมาจนถึงกษัตริย์องค์หนึ่ง
สืบวงศ์มาแต่พระเจ้าบงกษจากรง ลอบแต่ใจเข้าไปในไร่บรุษแดงหวาน ๆ
ดำคัญว่าเป็นโจร จึงปลงพระชนมเสียดวยหอกคู่มือ แล้วมขมนคร
ทงปวงพร้อมกันกราบทูลเชิญบรุษแดงหวานนั้นให้ชนทรงราชย์ ทรง
พระนามพระเจ้าสุริโยพันธุ์ ครองอินทปัตถมหานคร

(เรื่องพระเจ้าแดงหวานของเขมรนี้ คล้ายกับเรื่องพระเจ้าแดงกวาง
ของพม่า ซึ่งเป็นกษัตริย์ครองกรุงภูกาม เมื่อประมาณ ๓๕๐๐ ปีเศษ
ล่วงมาแล้ว เป็นเรื่องแต่ดั้งให้เห็นพระราชลักษณะพระราชาอำนาจของ
พระมหากษัตริย์ดึกดำบรรพ ดังมตรงกับเรื่องเศสปัตตชาตก คมภ
ชาตกอุฎฐกถา ภาคสอง หน้า ๒๔๓ เป็นต้น)

พิมพ์ครั้งแรก พ. ศ. ๒๔๓๗ รวมอยู่ในหนังสือพระราชพงศาวดาร
ย่อ เป็นเวลา ๖๔ ปี ล่วงแล้ว พิมพ์ครั้งที่ ๒ ในเล่มนี้

(๓) เรื่องราวของเมืองเขมร ก่อกวนความตึงแต่เขมรยังแผ่
อำนาจเข้ายึดการปกครองไทยตลอดดุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาจนถึง
ราชวงศ์แดงหวาน ส้มเด็จพระอภัยราชา (นักองจันท์) เอาใจออก
หากจากไทยไปฝากไม้ข้างญวน ถึงกับเกิดวิวาทกันในหมู่พี่น้อง ใน
ระหว่างรัชชกาลที่ ๒ กรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์รวมอยู่ในหนังสือชุมนุมพระบรมราชา
ธิบาย พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๗ โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทย หาดวังวัดเทพศิรินทร์

(๔) พงศ์าวดารเมืองตะแวก เริ่มความตั้งแต่สมเด็จพระมหา
นิพนพานทรงราชย์ทศนครศรีไชยไธยราชธานี เมื่อ พ. ศ. ๑๘๘๘ จนถึง
สมเด็จพระศรีไไไทย วิวาทกับพระบรมราชาแล้วหนีเข้ามาพึ่งกรุงศรี

อยุธยา

ต้นฉบับเป็นภาษาเขมร สมเด็จพระนารายณ์รามาธิบดี (นัก
องเอง) เจ้ากรุงกัมพูชา นำมาถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
จุฬาโลก เมื่อวันพฤหัสบดีเดือน ๗ ขึ้น ๗ ค่ำ พ. ศ. ๒๓๓๘ แล้วโปรด
ให้หลวงพจนานพิจิตร ขุนสารประเสริฐ ขุนมหาสิทธิ นายธานีโวหาร
แปลออกเป็นภาษาไทย

พิมพ์อยู่ในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๔ พ. ศ. ๒๔๕๘ โรงพิมพ์
ไธยภณพิพรรฒตนากร

(๕) พงศ์าวดารเขมร กล่าวความตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าบรม
นิพนธ์บททรงราชย์อยู่ในนครธม เมื่อ พ. ศ. ๑๘๘๘ สืบต่อมาจนถึง
สมเด็จพระอุทัยราชา (นักองจันท์) ทรงบำเพ็ญกุศลทำพิธีตั้งคายนา
เมื่อ พ. ศ. ๒๓๖๖

สมเด็จพระหริรักษรามธิบดี (นักองตวง) เจ้ากรุงกัมพูชา ถวาย
ต้นฉบับเป็นภาษาเขมร แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
แล้วโปรดให้ขุนสุนทรโวหาร ในกรมพระอาลักษณ์ พระยาธรรมมาธิบดี
พระเสนาพิจิตร หมื่นมหาสมุทร แปล เมื่อ พ. ศ. ๒๓๘๘

(๗)

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๓๒ โรงพิมพ์หัดวง ในพระบรมมหาราชวัง
พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๔๕ โรงพิมพ์วชิรวิทย์พิมพ์พิมพ์ครั้งที่ ๓ รวม
อยู่ในประชุมพงศาวดารภาคที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๕๗ โรงพิมพ์ไทย สะพานยศได้

(๖) พงศาวดารตะแวกฉบับแปล จ. ศ. ๑๓๗๐ ก่อความใน
ระหว่าง ๔๕ ปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๓๘ จนถึง พ.ศ. ๒๓๖๓ ตรงกับรัชช
กาลสมเด็จพระมหาธรรมราชา ตลอดถึงรัชกาลสมเด็จพระเอกาทศราช
ตั้งเกิดได้ว่าผู้แต่งเรื่องนี้ ตั้งใจจะทำบันทึกราชพิธีต่าง ๆ สมัย
โบราณไว้ให้ปรากฏเป็นแบบแผน เช่นการตั้งตำแหน่งข้าราชการ พิธี
ประจำเดือนตลอดปี ที่แยกเป็นฝ่ายพุทธศาสตร์และได้ยศาศัตรนั้น ทำ
อย่างไรบ้าง ก็กล่าวให้เห็นเป็นอย่างไร ๆ ไป

พระราชพิธี ๑๒ เดือน ของกรุงกัมพูชา ที่ปรากฏในพงศาวดาร
ฉบับนี้เป็นอย่างไรแต่คงจะเลื่อนไป ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๘ สมเด็จพระ
พระหริรักษรามาชิต (นักองดวง) ได้ทรงพ้นชนทำเป็นราชประเพณีออก
บางข้อผิดเพี้ยนไปจากพิธีเดิมบ้าง ตั้งปรากฏอยู่ในราชพงศาวดารกรุง
กัมพูชา ที่กล่าวมาแล้วในหมายเหตุ (๑)

ต่อมาในสมัยปัจจุบันนี้ พิธีบางอย่างต่างจากครั้งสมเด็จพระหริ
รักษรามาชิตออกเหมือนกัน สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
ทรงบันทึกไว้ในเรื่องนราศนครวัด ซึ่งพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ โรงพิมพ์โสภณ
พิพรรฒธนากร

ต้นฉบับพงศาวดารตะแวกฉบับแปล จ. ศ. ๑๓๗๐ นี้ เป็นภาษา
เขมร พระองค์แก้วนามาถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

เมื่อวันอังคารเดือน ๒ แรมค่ำหนึ่ง พ. ศ. ๒๓๕๓ ปีที่ ๒๗ ในรัชชกาลที่ ๓
จึงโปรดให้ขุนสาราบรรจง ปลัดกรมพระอดิศัยนุพระราชวังบวรแปด
พิมพ์ครั้งแรกในเดนมิน

(๗) พงศ์าวดารเขมรอย่างย่อ กล่าวความตั้งแต่พวกแขกจาม
ก่อการกำเริบขึ้นในเมืองเขมร เมื่อจุติศักราช ๑๓๔๕ (พ. ศ. ๒๓๒๖)
เป็นปีที่ ๒ ในรัชชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ ต่อมาจนถึงสมัยเขมรเป็น
จตุรจักรระหว่าง พ.ศ. ๒๔๐๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๐๕ เป็นปีที่ ๑๓ ในรัชชกาลที่ ๔
ไทยช่วยปราบปรามทำความสงบให้แก่บ้านเมืองเขมร ได้เขียนเป็นต้น
สมุดบรรณฉบับมา

เรื่องนี้ไม่บอกว่าเป็นผู้ใดแต่ง แต่ตำนานบอกกับพระราชนิพนธ์รัชชกาล
ที่ ๔ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๑๗ รวมอยู่ในหนังสือพระราชพงศาวดารย่อ
พิมพ์ครั้งที่ ๒ รวมอยู่ในเดนมิน

(๘) เรื่องที่เรียบเรียงใหม่ยังมีอีกหลายตอน แยกอยู่ในพระราช
พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ตามลำดับดังนี้

(ก) พระราชพงศาวดารรัชชกาลที่ ๓ กล่าวความตั้งแต่ต้นของคนได้
ทรงราชย์ เป็นพระนารายณ์ราชาธิราช เจ้ากรุงกัมพูชาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๐๑
ปลตายสมัยกรุงศรีอยุธยา สืบต่อมาจนถึงสมเด็จพระอุทัยราชา (นักอง
จันทร์) เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุณกรูเทพฯ แล้วกราบถวายบังคมลากลับไป
เมื่อ พ. ศ. ๒๓๕๒ เจ้าพระยาทพากรวงศ์ เรียบเรียง สมเด็จพระเจ้า
พระยาดำรงราชานุภาพ ทรงชำระพิมพ์ครั้งแรก เมื่อ พ. ศ. ๒๔๔๔ โรง
พิมพ์บำรุงนุกฎกิจ พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๗๘ โรงพิมพ์พระจันทร์

(จ)

(ข) พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๒ เริ่มความตั้งแต่เขมร
โบราณล้อมอำนาจ ไทยพินอัสต์ระภาพในด้อมแม่น้ำเจ้าพระยา และเกิด
มีประเทศจำปาชนทปากน้ำโขง ตีบต่อมาจนถึงสมเด็จพระอภัยราชา
(นักองจันท์) เจ้ากรุงกัมพูชา คิดประทุษร้ายไทย แต่งกองทัพมารุก
ถาดนแดนเมืองพตะบอง เมื่อ พ. ศ. ๒๓๕๗ สมเด็จพระอภัยราชา
ราชานภาพทรงเรียบเรียง พิมพ์ พ. ศ. ๒๔๕๗ โรงพิมพ์ไทย สะพานยศเด

(ค) พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๓ กล่าวความตั้งแต่สมเด็จพระ
อภัยราชา (นักองจันท์) เจ้ากรุงกัมพูชา ถูกญวนกดขี่จนได้สำนัก
แล้วแต่งให้พระยาพระเชมรคุมเครื่องราชบรรณาการเข้ามาถวาย เพื่อขอ
พึ่งพระบรมโพธิสมภาร เมื่อ พ. ศ. ๒๓๗๒ ตีบมาถึงนักองจันท์ได้รับ
พระมหากรุณาธิคุณ ให้ราชาภิเษกเป็นสมเด็จพระมหารัชมาราชินดี ใน
พ. ศ. ๒๓๘๐ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์เรียบเรียง พิมพ์ พ. ศ. ๒๔๗๗ โรง
พิมพ์ศรีหงส์

(ง) พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๔ กล่าวความตั้งแต่สมเด็จพระ
มหารัชมาราชินดี ขอพระราชทานเปลี่ยนนามาภิไธยใหม่ เมื่อ
พ. ศ. ๒๓๘๔ ตีบมาถึงองค์พระนโรดม (นักองราชาวดี) แต่งข้า
หอดวงให้มาประชุมปักเขตแดนระหว่างเขมรกับไทย ใน พ. ศ. ๒๔๓๐
เจ้าพระยาทิพากรวงศ์เรียบเรียง พิมพ์ พ. ศ. ๒๔๗๗ โรงพิมพ์พระจันทร์

(ฉ) พงศาวดารเมืองพระตะบอง ของเจ้าพระยา กทาช
รณินทร (เยียบ อภัยวงศ์) พิมพ์เป็นประชุมพงศาวดารภาคที่ ๓๖
พ. ศ. ๒๔๖๒ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

(๓๐) เหตุการณ์เมืองเขมรตอนใต้จึงสงครามไทยกับญวน ใน
รัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ พิมพ์เป็นประชุมพงศาวดารภาคที่ ๕๖
พ. ศ. ๒๔๗๕ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

(๓๑) จดหมายเหตุเกี่ยวกับเขมรและญวนในรัชกาลที่ ๓ ตอน
ที่ ๓ ว่าด้วยเหตุการณ์ตั้งแต่ปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๗๕ จนถึงปีกุน พ.ศ. ๒๓๘๒
พิมพ์เป็นประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๗ พ. ศ. ๒๔๘๓ โรงพิมพ์พระจันทร์

(๓๒) จดหมายเหตุเกี่ยวกับเขมรและญวนในรัชกาลที่ ๓ ตอน
ที่ ๒ ว่าด้วยเหตุการณ์ส่วนหนึ่งในปีชวด พ. ศ. ๒๓๘๓ พิมพ์เป็นประชุม
พงศาวดารภาคที่ ๖๘ พ. ศ. ๒๔๘๓ โรงพิมพ์บำรุงนุกถกิจ

(๓๓) ส่วนที่เป็นแต่ทำเนียบบ้าง ธรรมเนียมบ้าง ตลอดจน
กฎหมายเก่าบางเรื่อง คือ

คำรทำเนียบบรรดาศักดิ์กรุงกัมพูชา ว่าด้วยทำเนียบเจ้านาย
ขุนนางเมืองส่วย พระราชาคณะ และหัวเมือง เอก โท ตริ จัตวา
คณะบับอยู่กระทรวงมหาดไทย ได้มาในรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔
กรุงรัตนโกสินทร์ พิมพ์อยู่ในทำเนียบนามภาคที่ ๓ เมื่อ พ. ศ. ๒๔๖๕
โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ราชกำหนดกรุงกัมพูชา ว่าด้วยพระราชประวัติและกำหนดการ
พระศัพดมเด็จพระศรีสวัสดิ์ พระเจ้ากรุงกัมพูชา ซึ่งมีใน พ.ศ. ๒๔๗๐
พิมพ์อยู่ในลตทธรรมเนียมต่าง ๆ ภาคที่ ๒๐ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ โรงพิมพ์
โสภณพิพรรฒธนากร

ราชาภิเษกสมเด็จพระมณีนวาศ์ ว่าด้วยพระราชประวัติและพระ

(๗)

ราชพิธีราชาภิเษกสมเด็จพระมณเฑาะว์ ซึ่งกระทำ เมื่อ พ. ศ. ๒๔๗๑
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงแปลถอดจากภาษาเขมร
พิมพ์อยู่ในตติยธรรมนิยามต่าง ๆ ภาคที่ ๒๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ โรงพิมพ์
โสภณพิพรรฒธนากร

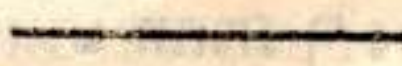
กฎหมายแก้กรงกัมพูชา ที่พิมพ์แล้ว คือ

(ก) ตักษณะโจร ตังครั่งสมเด็จพระไชยเชษฐา พ. ศ. ๑๙๘๓
และตังครั่งสมเด็จพระนโรดม (นักองราชาวดี) พ. ศ. ๒๔๐๓ พิมพ์
พ.ศ. ๒๔๖๒ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

(ข) ตักษณะโทษกรรมกร ตังครั่งสมเด็จพระไชยเชษฐา
พ.ศ. ๒๒๓๖ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๒ โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทย หาดวังวัดเทพ
ศิรินทราวาส

(ค) กฎมนเทียรบาล ตังครั่งสมเด็จพระนโรดม พ. ศ. ๒๔๑๘
พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๒ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

(๓๔) นอกจากหม้อข้อความบางตอนแทรกอยู่ในพงศาวดารเหนือ,
ประชุมศิลาจารึกสยาม, ชินกาตมาถน, จามเทวีวงศ์, คำานานสิงหนวัติ,
พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี, คำให้การขุนทดวงหา
วัด หรือ คำให้การชาวกรุงเก่า ตลอดจนกฎหมายเก่าบางเรื่อง เป็นต้น

พงศาวดารพะเยา

ฉบับแปล จ. ศ. ๑๑๗๐

ณวหนองการเดือน ๖ แรมค่ำหนึ่ง จุดศักราช^(๑) ๑๑๗๐ ปีมะโรง
นักษัตรลัมฤทธิศก (พ. ศ. ๒๓๕๓) ข้าพระพุทธเจ้า^(๒) เจ้าพระองค์แก้ว นำ
เอาพระราชพงศาวดารกฎหมายเหตุ ตำบลตำหรับกษัตริย์เมืองพะเยา^(๓)
เป็นหนังสือภาษากัมพูชพากย์ มาทูลเกล้าฯ ถวาย ข้าพระพุทธเจ้า
ขุนดำ^(๔) บรรจง ปลัดกรมอาตักษณ กรมพระราชวังบวรฯ แปล คิด
ออกจาตของตอกเป็นสยามภาษา ได้ใจความว่า

เมื่อมหาศักราชได้ ๑๕๘๗ ปีชวดนักษัตรลัมฤทธิศก^(๕) (พ. ศ. ๒๓๑๘)
ยังมีกษัตริย์ ๒ พระองค์ ๗ หนึ่งได้เสวยราชสมบัติ ณ เมืองพะเยา ทรง
พระนามชื่อว่า สัมเด็จพระ^(๖) พระราชโองการ พระบรมราชารามาธิราชขัติ
พระองค์มสมเด็จพระอนุชาธิราชพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามชื่อว่า สัมเด็จพระ
พระศรีวิโยพรรณ คงอยู่เป็นทอปปราช^(๗) ฝ่ายหลัง มีข้าราชการสำหรับ
ทพรธม กษัตริย์ ๒ พระองค์เสวยราชสมบัติสืบต่อของแทนพระราชวงศ์
วงศ์ตอเนื่องกันมา แต่ครั้งพระอัยกาและ^(๘) พระอัยกี จนถึงพระบิดา
มารดาของพระองค์ ๗ ก็ได้ราชสมบัติสืบต่อมา

(๑) ปีที่ ๒๗ ในรัชกาลที่ ๑ (๒) เดิมเขียน พุทธิ (๓) เดิมเขียน แลวก
(๔) เดิมเขียน ยารา (๕) ตรงกับรัชกาลสมเด็จพระมหาธรรมราชา (๖) เดิมเขียน
สมเด็จ (๗) บางที่จะเขียนผิดแต่เดิม ตอนที่กล่าวถึงเหตุการณ์ในมหาศักราช
๑๕๒๐ มีคำว่าอุปราชคนหนึ่ง และในหน้าสุดท้ายมีคำว่าอุปราชอีกคนหนึ่ง
บางที่ ๒ คำหลังนี้จะถอดอักษรเขมรในต้นฉบับ (๘) เดิมเขียนแลเป็นดังมีทุกแห่ง

สมเด็จพระเอกาทศรถพระนามช่อ ว่าสมเด็จพระภักดี
ศรีจักรพรรดิราช มีพระราชโอรส ๓ พระองค์ พระราชบุตร ๒ พระองค์
มีพระราชบุตรพระองค์หนึ่ง พระราชโอรสผู้หนึ่งทรงพระนามช่อว่า

สมเด็จพระไชยเชษฐา พระองค์ถัดลงมาหนึ่ง สมเด็จพระบรมราชา
พระราชชนษฐาบุตรัดตนช่อ สมเด็จพระมหากษัตริ

แฉวงพระองค์ทรงพระอนุเคราะห์ พระราชวงศ์พระองค์หนึ่งช่อว่า
สมเด็จพระบรมกษัตริ มาตงเบนพระอัครราชเทวเบองช่อ มีพระราช
บุตรองค์หนึ่งช่อ สมเด็จพระวัดทชกษัตริ

แฉวงพระองค์ทรงพระอนุเคราะห์ พระราชวงศ์พระองค์หนึ่งช่อว่า
สมเด็จพระเทพกษัตริ มาตงเบนพระอัครราชเทวเบองชาย มีพระราช
บุตรองค์หนึ่งช่อ พระวัดทชกษัตริ

แฉวงองค์มพระสันมคนหนึ่งช่อ นกนางไท มีพระราชบุตร
ด้วยนกนางไทนช่อช่อ เจ้าพระยา^(๑)ณ

แฉวงองค์มพระราชโอรสด้วยพระสันมช่อ นกนางจันท นัน ๒
พระองค์ ๆ หนึ่งช่อ เจ้าพระยานอน พระราชบุตรหนึ่งช่อ นกญา

แฉวงองค์มพระราชบุตรด้วยพระสันมช่อ นกนางมต นน พระองค์
หนึ่งช่อ นกอ

แฉวงองค์มพระราชบุตร ด้วยนางนกกานตช่อ นกนางแพง
พระองค์หนึ่งช่อ เจ้าพระยาโยม ๆ นนเสยวชาญชานาญรู คาราชางได้ย
ศาสตร เป็นครเถาถอบวช^(๒)เป็นหมอชาง

(๑) คำว่า พระยา ทุกแห่งในฉบับเดิมเขียน พญา (๒) เดิมเขียน บวช

และทนายจะกล่าวถึงเรื่องสมเด็จพระอนชาราชา ททวังพระนามช่อว่า

สมเด็จพระศรีธรรมโยพรรณน พระองค์มพระอกรมเหษพระองค์หนงช่อ
สมเด็จพระชาคกษคร มพระราชโอรส & พระองค์ พระราชบุตร ๒
พระองค์ ๆ หนงนช่อ สมเด็จพระเอกกษคร พระองค์หนงนช่อ สมเด็จพระ
พระวิธกษคร พระราชบุตร ๒ พระองค์ ๆ หนงช่อ สมเด็จพระไชย
เชษฐา ถัดลงมาหนช่อ สมเด็จพระอทยราชา สมเด็จพระไชยเชษฐา
ถูกของช่อกนกับลกพ สมเด็จพระชาคกษครบุ เป็นพระอกรมเหษนน
มนองชายคนหนงช่อ สมเด็จพระศรีไชยเชษฐา กล่าวพระวงศ์านวงศ์
ดาดบกษครย ก็หยุดไว้แต่เพียงนก่อน

ทนายจะกล่าวด้วยพระอ โปลถวิหารจกรมชมหาปราสาท หน้าพระदान

มีพระพุทธรูป & พระองค์ ยนประดิษฐานอยู่ทุกมุข เรียกช่อว่า พระ(๑)
อฐารัส สูง ๑๘ ศอกเต็มอกนทุกพระองค์ พระบาทนนเป็นศิลา พระองค์
นนทาดวยไม้ตะเคียนทง & พระองค์

จะว่าด้วยพระราชมนเทยร ณ เมืองตะแวงนน มมุขหน้าหลังเป็น

ครุฑ(๒) อดตั้งหอด เป็นหล่นอนดบกน ประดับกระจกดงรักบิตทอง และ
เรือนพระดนมกานตในดหล่นเป็นอนมาก และมีหน้าพระदानทงนอก
ทงใน พระทง(๓) รอนทงเยน มทงนอกทงใน และมีโรงช้าง โรงม้า
โรงรถ เป็นหล่นดคณดงดงดงรักบิตทอง และมี ๑๒ พระคดงมังกงไป
ด้วยลูกคาวานชดมนชพราหมณปโรหิต บณทคยชาคธาครุ หมุนกร
ทวยหาญ และเส่นาชาธาการหาดานหลวง เสดธาธาณกุดชุนหมน

(๑) เดิมเขียน อฐรัส (๒) เดิมเขียน ครุฑธอรรตสิงอรรต (๓) เดิมเขียน ถิ่นัง

พระวงศ์นางวงศ์เฝ้าเบียดคหฬพอนดบกับ

แล้วเป็นคำสั่งตั้งเข้ามาในท้าว ต่อมเด็จพระมหากษัตริย์พระองค์
 เดียว มีพระราชบุตรและพระราชธิดาเป็นอันมาก เหตุใดจึงเป็นเจ้าบ้าง
 เป็นพระยาบ้าง จึงวิตชนาแก่ตามพระราชกำหนดกฎหมายเหตุ เป็น
 โบราณราชประเพณีลำดับสำหรับกษัตริย์ในเมืองตะแวกแต่ก่อนมานั้น
 ถ้าพระมหากษัตริย์พระองค์ใดได้ผ่านพิภพจะปราบดาภิเษก และราชา
 ภิเษก และอุปราชภิเษกก็ดี มีสมเด็จพระอัครมเหษณ์พระอัคริยยศ
 ปราบภูเต็มอกน ครนหมพระราชบุตรและพระราชธิดาประสูติออกมา
 นั้นจึงเรียกว่าเป็นเจ้าตลกหลวงเอกได้ ถ้ากษัตริย์พระองค์ใด ยกเอาซึ่ง
 พระวงศ์นางวงศ์มาอุปราชภิเษก เป็นเอกพระอัครมเหษณ์ ครนหมพระราช
 โอรสออกมา จึงให้เรียกว่าเป็นตลกหลวงโท ถ้าแต่กษัตริย์พระองค์ใด
 ตั้งเคราะห์ซึ่งบุตรมหาอำมาตยราชเสนาบดี มาตั้งเป็นห้ามซ้ายขวา ครน
 หมพระราชบุตรออกมาจนจึงให้เรียกว่าตลกหลวงตรี ให้เรียกตามสังกัด
 มารดาอย่าได้เสียเดิม ถ้าแต่สิ้นเชื้อกษัตริย์แล้ว และจะเอาผู้ใด ๆ ที่เป็น
 เชื้อสายศักดิ์ศรีมสังกัดมาอุปราชภิเษกเป็นพระมเหษณ์ ครนหมพระราชบุตร
 ก็เรียกว่าตลกหลวงเอกได้ จึงมีเป็นพระราชกำหนดกฎหมายเหตุ ดับ
 คอกนมาจนเทาบดินแด

เมื่อสมเด็จพระราชโองการพระบรมราชารามาธิราชขบตี พระองค์
 ยังไม่ถึงกำหนดกาล และพระองค์ก็ยังคงอยู่ในพระอัคริยยศ ปราบภู
 ด้วยพระราชสมบัติ เป็นกษัตริย์ทรงยศตธรรมตามประเพณีแต่ก่อนมา
 ครนเมื่อถึงกำหนดแก่กาลก็ให้บนดาตดตเป็นอุปต บงเกิดอุปตเหตุมาถึง

พระองค์ จะให้วิภาคือนักรายต่าง ๆ ดูอย่างกต่างไปเบื้องหน้าแล.

ทพจะกต่างถึงสมเด็จพระเจ้ากรุงทวารวดีศรีอยุธยามหาดีตก ทรง
พระนามชื่อว่า สมเด็จพระพุทธเจ้าพระนเรศวร พระองค์ทรงพระวิตก
คิดจะปรารภนาส่งมบตในเมืองตะแวก ทรงพระดำริ(๑) ดงนแถวจงเรียก
ราชบุรุษ ๒ คน ซึ่งรู้ ศัลปศาสตร์เวททางคปกรณกฤษติยาคม เชี่ยวชาญ
ชำนาญกล้า มาสนทนาเบ็นดำดบ ให้คิดเบ็นกลดอบายแก้ไขเอาเมือง
ตะแวกให้จงได้ ถ้าสมคะเนแถวเมื่อใด จิงให้มหนังสือดบดอบบอกมา
ให้ถึงพระนเรศวรเบ็นเจ้า ๆ จะยกพลไปให้สมคะเนเทเดียว ส่งราชบุรุษ
นี้จะได้ปรากฏชื่อในกฎหมายเทศน์ห้ามได้ ราชบุรุษ ๒ คนรับเทวราช
โองการแถว ก็ไปคิดเบ็นกลดอบายบวชคัวเบ็นสมณกระทำเบ็นโคจร
เที่ยวไปในเมืองดาว แถวยอนกตบดงไป ณ เมืองตะแวก ไปอาศัย
อยู่ด้วยพระสังฆราชชื่อพระสังฆราชา ๆ จะได้รู้ ซึ่งกลดอบายสมณ ๒ องค์
นนห้ามได้ จิงให้อาศัยอยู่ แถวสมณ ๒ องค์คิดจะให้คนทั้งปวงปรากฏ
ชื่อออก จิงตงชื่อตัวเองให้คนทั้งปวงเรียก องค์หนึ่งชื่อสุรบุญ โย
องค์หนึ่งชื่อว่าตกบุญ โย ดงน

ครนณวนอาทิตย์เดือน ๕ ขน ๓๔ ค่ำ จะเขาเบ็นวันมหาสังกรานต์
ณ วันจันทร์เดือน ๕ ขน ๓๕ ค่ำ วันองการเดือน ๕ แรมค่างงเบ็นวัน
เนา ๒ วัน ณ วันพุธเดือน ๕ แรม ๒ ค่ำเบ็นวันเดดิงศก บวคค์กราช
๑๕๓๓ ปีเถาะ นกษัตรครีศก(๒) (พ.ศ. ๒๓๓๕) จิงสุรบุญ โย ตกบุญ โย
ได้ซึ่งศุภวารคฤตแถว จิงวางกฤษติยาคมกระทำสมเด็จพระเจ้าราช โองการ

(๑) เดิมเป็น คำริะ (๒) เดิมเป็นตรีนิศก

พระบรมราชารามาธิราชขบด พระองค์ให้เสวยยถากรรม ให้คั่งไค้
 เป็นบำเสยพระศติอารมณไป พระองค์ตงพระทัยแต่จะเสยพสุรามานให้มว
 เมมาไปทงกตางวันและกตางคน และจะได้อาพระทัยใส่กัจราชการบ้าน
 เมืองนนหามได้ แลวตั้งรับญโย คิกบญโย ชาวางกฤษตียาคมกระทำ
 ส้มเตจพระอกรรมเหษ ให้มเวทนาเป็นสาหัส มิได้มความสุข ให้จุกให้เสยต
 ให้จับไซ ให้เมอยชบเจ็บทวสารพางคตาง ๆ และแพทยหมอทงปวงจะ
 เยยวยารักษาพระโรคพระอกรรมเหษสักเท่าใด ๆ จะได้อูกตองคตายหาย
 หามได้ เมอญให้หยม จึงมพระราชเสาวนญชากการรับตั้งให้ไปหา
 สรับญโย คิกบญโย มาพิเคราะห์คุดพระโรคซึ่งทวงพระประชวรนน สร
 บญโย คิกบญโย มาคกรแจงประกษใจ แลวจกคิดพุดเป็นกตอบายวา
 อนพระโรคส้มเตจพระอกรรมเหษทวงพระประชวรครงน เหนจะเจ็บยตยา
 ไปชานานอยู่ จะได้อายคตายเรวนนหามได้ เปรียบคจหนงพระพุทชรูป ซึ่ง
 สติคประดิษฐานอยู่ณพระวิหารจตุรมชนน ถาพระพุทชรูปทง & พระองค์
 นนยงรุงเรองงามปรากฏอยู่ตราบใด พระโรคพระอกรรมเหษนทจะยง
 ปรากฏอยู่ตราบนน จะได้ออยคตายหายงายหามได้

ครนณ วันเสาวเดือน ๘ แรมคานง เป็นวันเชาพระวษา จึงส้มเตจ
 พระราชโองการ พระองค์ทวงพระดาดวยกาดงพระศติเป็นอมตกจวิต
 คิดเห็นว่า ถาเราเสาพระพุทชรูปสูญหายเสยแลว ตรายพระโรคพระมเหษ
 นน ทจะอนครธานสูญหายไปตราบนนมนคง จึงมรับตั้งให้ชาราชการ
 เอาดบยนกับถานเพดงไปดบเสาพระพุทชรูป ซึ่งมนามปรากฏขอพระ
 อฏฐารสปรจาทคทง & จตุรมชนนใหม่เสยถนแลว และยงเหตออยู่แต่พระ

บาททเบณศดานน และถานเพลิงพระพุทธรูปที่ใหม่นั้น ก็ให้บรรจุ^(๑)ไว้ใน
ทามกลางพระวิหารจตุรมุขน

ครนณวนพฤหัตถ์บดเดอน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ ศักราช ๑๕๓๕ ปีมะโรง
นักษัตรจตุวาศก (พ. ศ. ๒๓๓๕) มหาสุรบุญโญ ตักบุญโญ เห็นว่า พระเจ้า
กรุงกัมพูชาเป็นมาเดยพระอารมณแล้ว ได้ทล่่มตจหนึ่งพระทัยพระ
เจ้าอยู่หวกรุงศรีอยุธยาปรารถนา จึงให้มหนึ่งล่อดบดอบเขามากราบทล่
ล่่มเตจพระเจ้าอยู่หวพระนครเป็นเจ้า ให้พระองค์ยกพยหโยธาคนดาโคต
ไปเมืองตะแวกเถด ครนอยู่ภายหลังเมืองตะแวกใหอบตบงเกิดอศจรรยให้
ประจักษแก่หญิงชายชาวพระนครทงปวงดวยอางนา และจะว่าดวยอางนา
ซงเบณฑล่ียงทายสำหรับภษศรย ก็ใหอบตแห่งไปมิไดมนาตามฤต แล้ว
อางนบกเอียงไปซางบจณมทศ อางนมอยุน เขาพระบานนคแขวงเมือง

พศบอง (๒) และอางนมเทพเจาส่งล่กรักษาอยู่สำหรับภษศรยจะราชาภษก
จะไดล่รงและล่่วยเบณค กนกับพระล่่งชรรค พระล่่งบน พระล่่งชน
พระล่่งหอกงามน สำหรับกนมาแต่ปางก่อน ล่่งชองสำหรับล่ียงทาย
น ถาและภษศรยพระองค์ใดจะวบคดวยล่่มบค จะเบอนันตรายประการ
ใด ๆ กค ล่รงพล่่งชองทงปวงนคใหอบตเบนไปประจักษแก่ตาโลกต่าง ๆ
คจอยางพรรณนามานเบนมคองแด

พระชนมายุค้่มล่่มเตจพระราชโองการพระบรมราชารามาธิราชชบค
เมอไ้ตราชล่่มบคน พระชนมายุค้่มพระองไ้ ๒๓ ปี คงไ้ตราชล่่มบคอย
เบนปรกคธรรมน ๑๕ ปี เบนมาเดยพระอารมณไปน ๓ ปี เบน ๕๑ ปี

(๑) เต็มเป็นกันจู่ (๒) เต็มเป็นบัตบอง

ด้วยกันเท่านั้นแต่

ครนนวนศ์กรเดือน ๖ ขน ๘ คำ ศักราช (๑) ๑๕๑๕ บมะเต็ง (๒) นกษัตร
เบญจศก (พ.ศ. ๒๓๓๖) ส้มเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวพระนเรศวรเป็นเจ้า
พระองค์ทรงทราบพระทัยแล้ว ตรีเตรียมรพดลศักดิ์โยธามาข้าง และ
เครื่องสรรพาวุธสำหรับศึก ชุมพลได้ ๓ แฉ่น แล้วพระองค์ยกไปกรุงกัม
พูชาธิบดีในปี มะเต็ง เบญจศกนั้น ครนพระนเรศวรเป็นเจ้ายกกองทัพ (๓) ไป
ถึงปลายด่านเมืองพดบอง พระองค์คงทพยบยงอยทพนหนหลายราตรี
เจ้าเมืองพดบองร จึงมหนังสือไปถึงเจ้าพระยาจักร ให้เจ้าพระยาจักร
กราบทูลพระเจ้ากัมพูชาธิบดี ให้ทราบว่าพวกข้าศึกไทยยกมาตั้งอยู่ปลาย
ด่านเมืองพดบองนั้น โปรดมาจะให้แต่งกองทัพออกรบข้าศึกหรือประการ
ใด มรับสั่งมาให้แจ้งแล้วจะได้กระทำตามรับสั่ง เจ้าพระยาจักรรหนังสือ
พระยาพดบองบอกมา จึงเอาบอกชนกราบทูลฯ พระเจ้ากัมพูชาธิบดี
ตามมเหตุ พระเจ้ากัมพูชาธิบดีแจ้งเหตุแล้ว จึงมพระราชโองการสั่ง
เจ้าพระยาจักร ให้มหนังสือไปถึงพระยาพดบองและหัวเมืองทงปวงให้ทวว่า
ถ้าข้าศึกยกมาอย่าให้หัวเมืองใด ๆ บ้องกันรพพ่งขัดขวางไว้ ให้ไปมาจง
สะดวก ให้ยกแต่ครอบครัวหัวเมืองตามรายทางทข้าศึกจะยกมานนออก

(๑) ศักราชตรงกับพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ (ดูประชุมพงศาวดาร
ภาคที่ ๑ หน้า ๑๓๑) มีว่า ณวันศุกร์เดือนยี่ขึ้น ๑๐ ค่ำ เพลารุ่งแล้ว ๓ นาฬิกา ๖ บาท
เสด็จพยุหยาตราไปหาเมืองสระแวง และตั้งทัพชัยตำบลบางซวด เสด็จไปครั้งนั้น
ได้ตัวพญาศรีสุพรรณในวันอาทิตย์เดือน ๔ แรมค่ำหนึ่งนั้น (ในที่นี้ไม่กล่าวถึงพิธี
ปฐมกรรม เหมือนกับพงศาวดารกรุงสระแวงเป็นข้อน่าสังเกตอยู่มาก) (๒) เดิมเขียน
มเสฐ (๓) เดิมเขียนหทัย

ไปอยู่ให้ไกลทาง อย่าให้ข้าศึกทำอันตรายแก่ครอบครัวได้เป็นอันตราย
 ทเดียว ปล่อยให้ข้าศึกยกมาจนถึงกำแพงเมืองตะวันตก เจ้าพระยา
 จักรรบตั้งแถว มีหนังสือปิดตราให้ไปถึงพระยาพิศมของแคว้นเมืองท่งปวง
 ตามรบตั้ง อยู่ภายหลังจึงล้มเต็จพระเจ้ากมพูชาธิบดี มีพระราชโองการ
 สั่งให้หาข้าราชการ ทหาร พลเรือนผู้ใหญ่ผู้น้อย มาปรึกษาราชการ
 บ้านเมืองเกิดศึกมเหศ ทรงพระดำริตรัสว่า พวกข้าศึกไทยยกมาตรงน
 ควรที่จะกะเกณฑ์ (๑) กองทัพออกรบสู้รบกับพอ (๒) จะได้อยู่ เห็นว่าผู้คนจะ
 ตมตายเป็นอันมาก ก็ควรเราจะขนช้างด้วยพระนเรศวรให้เป็นศึกคชพยห
 สำหรับกษัตริย์ ถึงมาทว่าจะแพ้แต่ละชนะ จะให้เป็นเดชพระเกียรติยศ
 ปราบกฏไปภายหน้า ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยก็เห็นพร้อมด้วยพระองค์
 จึงสั่งให้หาช้างรบสำหรับศึก ทมฝั่งากดาหาญ (๓) ราษฎรจึงทวงกำลัง
 มากนหมมาไว้ให้พร้อม คอยเตรียมตามกำหนดกฤษ์ๆ ไต่เมื่อใด เราจะ
 ออกชงชยเมื่อนั้น ฝ่ายเจ้าพนักงานกลางข้างเลือกคิดหาช้างตนใดดี
 แล้วพร้อมเสร็จ คอยเสด็จตามรบตั้ง

ฝ่ายพระนเรศวรเป็นเจ้าคองทัพขบขยอยู่ปลายด้านแขวงเมืองพิศมของ
 พงรหัตร์เหียร เหตุผล จับคนใดได้แต่ยงไถ่ถาม ได้ความแจ้งเหตุแล้ว จึง
 เตอนเดินทัพขยขบยกเข้าไปทางในเมือง โพธิ์สัตว และเมือง ตะคร้อค้อ
 เมืองบริบูรณ์จนถึงทุ่งบริเวณๆ กับกำแพงเมืองตะวันตกไกลกันประมาณ
 ๓๐๐ เส้น พระองค์คองทัพขบขยอยู่ทนน

ฝ่ายสมเด็จพระราชโองการพระบรมราชารามาธิราชขบด แจงคดี

(๑) เดิมเป็นเกน (๒) เดิมเป็นภอ (๓) เดิมเป็นทาน

เหตุว่า พระนเรศวรยกพลมาถึงเมืองของพระองค์ ๆ ก็รีบทรงช้างพระที่นั่ง
 ออกไปชิงชัยชนช้างด้วยพระนเรศวรเป็นเจ้า พร้อมด้วยหม่อมขมาตยา
 ชารแก้วหาญเป็นอันมาก เสด็จออกจากพระราชวังตั้งไปเป็นกระบวน
 คชพยัคฆ์ เสด็จฤกษ์ช้างพระที่นั่งของพระองค์ทรงขอออกชิงชัยนิน แต่เห็น
 ช้างพระนเรศวรก็ให้รีบตเหตตกใจกลัวทดวงขอแตกคืนเสียกระบวน ได้แทง
 ช้างม้าไพร่พลของพระองค์เอง แตกกระเจตกระจายหนีพ่ายเสียกระบวน
 พระองค์หวนกลับเข้าในพระราชวังตั้งเรือพระที่นั่ง แล้วชวนพระอัครมเหสี
 ทงพระราชบุตรพระราชธิดา ตั้งเรือพระที่นั่งหนีไปอาศัยอยู่ณเมืองศรีสุนทร
 แล้วคดลัดเลยไปเมืองดาวต่านข้างทิศเดียว

ฝ่ายพระนเรศวรเป็นเจ้าเห็นพระเจ้ากมพูชาหนีไปแล้ว พระองค์ก็ได
 เมืองตะแวกด้วยบุญฤทธิของพระองค์ โดยง่าย แล้วจึงตั้งมเด็จพระศรี
 สตรีโยพรรณผู้เป็นพระอนุชาธิราชพระเจ้ากมพูชานั่น ชวนพระมเหสีและ
 พระราชบุตรพระราชธิดา พระวงศ์านุวงศ์ กับพระศรีไชยเชษฐผู้เป็นน้อง
 พระมเหสีนั้น มาบังคับเผ่าถวายเป็นราชสมบัติแก่พระนเรศวรเป็นเจ้า
 และพระแสงขรรค์, บัน, ธนู, หอกง่าม สำหรับกษัตริย์นั้น ชพอ
 พราหมณ์เจ้าพนักงานพาหนได้

ครั้น ณ บิมะเมียดคัก (พ. ศ. ๒๑๓๗) ตั้งมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้า
 พระองค์ได้สมบัติในเมืองตะแวกตั้งมตุจหนึ่งพระทัยปรารถนาแล้ว พระองค์
 ก็เลิกกองทัพกลับมาร้อยชยา แล้วพระองค์ให้นำมาซึ่งพระศรีสตรีโย
 พรรณกับพระมเหสี พระราชบุตรพระราชธิดาและพระศรีไชยเชษฐ พรรค
 พวกรพระศรีสตรีโยพรรณเข้ามาอยู่เมืองกรุงศรีอยุธยาด้วย ให้ตั้งบ้าน

อยู่นอกกำแพงกรุง และเมื่อพระนเรศวรเป็นเจ้านำเอาซึ่งพระศรีสุริโยพรรณ
 นพมา พระชนษาพระศรีสุริโยพรรณนั้นได้ ๓๘ ปี แล้วจึงส่งเด็จพระ
 นเรศวรเป็นเจ้า นำเอาพระราชธิดาพระศรีสุริโยพรรณพระองค์หนึ่งทรง
 พระนามชื่อว่า พระเอกกษัตริ เป็นพระมเหษพระนเรศวรเป็นเจ้าในปีมะแม
 ๓๓๓๘ (พ. ศ. ๒๓๓๘)

และเมื่อพระนเรศวรเป็นเจ้ายกทัพถล่มมากรุงศรีอยุธยา นพพระ
 ราชโองการสั่งให้พระมหามนตรีเป็นแม่ทัพ กรมไพร่มาฆกองอยู่ประมาณ
 ๓๐๐๐๐ คน ให้ตั้งทัพรักษาเมืองกมพูชาอยู่ที่สระแก้ว
 ครั้นถึง ณ วันจันทร์เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ค่ำกราช ๓๕๓๗ ปีมะแม

๓๓๓๘ (พ. ศ. ๒๓๓๘) สมเด็จพระรามาชบดิเป็นพระวงศ์นางวงศ์กับ
 พระเจ้ากรุงกมพูชาชบดิ กนเมืองอยู่ ณ เมืองเชิงไพร พระชนมายุศม์
 พระองค์ได้ ๕๑ ปี ตั้งพระทัยคิดอาณเกิดยกด้อมไพร่ฟ้าชาวราชการ ซึ่ง
 ตกค้างอยู่ที่ใด ๆ พระองค์ก็เอามาเลี้ยงไว้ได้เป็นอันมาก สมเด็จพระ
 ราชชบดิคุมพลได้มากแล้ว ยกกองทัพมาตีทัพพระมหามนตรีซึ่งตั้ง
 อยู่ ณ ที่สระแก้ว พระมหามนตรีอดโรยด้วยกำลังเสบียงอาหาร คำนทาน
 ทัพพระรามาชบดิได้ พระมหามนตรีแตกทัพ (กลับ) กรุงศรีอยุธยา
 แล้วสมเด็จพระรามาชบดิตั้งตัวเป็นเจ้าอยู่ในเมืองศรีสุทธร ณ ปีมะแม
 ปีออกต่อกัน พระชนมายุศม์พระองค์ได้ ๕๒ ปี

ครั้น ณ วันเข้าพระวษาทศยาษาตามค้ำกราชได้ ๓๕๓๘ ปีออกอัฐศก
 (พ. ศ. ๒๓๓๘) มีฝรั่ง (๑) ฟ้อง ๒ คน ผู้พบนชอดวิศปรัต ผู้ฟ้อง

ไปถึงเมืองลาวแต่นั้น อยู่ภายหลังยังมีเขมรชองคนหนึ่งตั้งควเป็นเจ้าขอ
 ว่าแก้วพระเพลิง อยู่ข้างปัจฉิมทิศตะวันตก คุมพวกเขมรชอง, ละว้า, (๑)
 กะเหรียงชาวป่า ได้มากแล้ว ยกข้ามเมืองกัมพูชาจดมาถึงเมืองศรีรัตนทร
 แก้วพระเพลิงชำนาญกฤษณะบทแทนบิดานันตายในบ่วงอก แล้วแก้วพระเพลิง
 ยกพลพวกววย, แกว, ชอง, ชาวป่า ซ้ำมกดับไปบ้านป่าดงเก่า

ครั้น ๓ วันจะเข้าเป็นวันมหาสังกราช ๓ วันจันทร์เดือน ๕ แรม
 ๖ ค่ำ ๓ วันอังคารเดือน ๕ แรม ๗ ค่ำเป็นวันบอด ๓ วันพุธ
 เดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ เป็นวันเถลิงศกศักราช ๑๕๑๘ ปีระกานพศก (พ. ศ.
 ๒๓๕๐) ดิศปรต วิศกรุม เขมรสมเด็จพระบรมราชา ผู้เป็นพระราช
 โอรสพระเจ้ากรุงกัมพูชา มาครองราชสมบัติณเมืองศรีรัตนทรในบระกา
 นั้น พระองค์เคยฝัง ๒ คนนั้นให้เป็นใหญ่กว่าคน

ครั้นศักราช ๑๕๒๐ ปีจอสัมฤทธิศก (พ. ศ. ๒๓๕๓) บรรดา
 หัวเมืองชนทงปวงตั้งควเป็นเจ้ามได้เข้าถวายพระองค์ พระองค์ยกทัพ

ไปจับ ผู้หัวเมืองทงปวงไม่ได้แต่กลับมา
 ส้มเด็จพระราชเทวกษัตริย์ ผู้เป็นสมเด็จพระมาตุจฉาพระเจ้า
 กัมพูชา ให้ราชานิกษกกับด้วยพระบรมกษัตริย์ผู้เป็นพระราชบุตรพระ
 อประยรรราชและพระวงศ์านวงศ์ชง อยู่ณเมืองศรีรัตนทรแต่ก่อนมานน เสด็จ
 พระวงศ์ใหญ่ ส้มเด็จพระบรมราชากับพระบรมกษัตริย์ ได้ราชสมบัติอยู่
 ในเมืองศรีรัตนทรนั้น ๒ ปี

ครั้นศักราชได้ ๑๕๒๓ ปีกุนเอกศก (พ. ศ. ๒๓๕๒) ถักษมานา(๒)

(๑) เดิมเป็น ลหว่า (๒) ภาษาละลาญแปลว่า ทหารเรือ

แหกไปประทักษาม ตั้งบ้านอยู่แขวงเมืองตบุงขุมม คุมพรรคพวกได้มาก
 คึกกบฏ(๑) ประทุษ(๒)ร้ายต่อสมเด็จพระบรมราชาฯ พระองค์รู้ ยกคน
 ไปจับตักษามาหาแหกไปประทักษามฯ ต่อสู้พระองค์ประมาทไป ตักษามาหา
 ไปประทักษามกตัญจับพระองค์ได้ มาเสียดนพระชนม์ในบึงกนหัน แล้ว
 จึงสมเด็จพระราชเทวภษตรัย กระทำการศพลถวายพระเพลิงเสร็จแล้ว
 พระองค์จึงเอาพระยานอนมาราชภิเศกด้วยพระบรมภษตรัยของราชสมบัติ
 ต่อไป ทรงพระนามเรียกว่าสมเด็จพระบรมราชา ได้ราชสมบัติอยู่
 ๒ ปี ฝ่ายพระยาประเทศราชทั้งปวงที่เคยขึ้นแก่พระองค์แต่ก่อน บอห์อน
 จะมาชนหามิได้ ชวนกันคบคิดกันกับแกวพระเพลิง ที่เบนเจ้าแกชอง
 แดะกวยกะเหรียญนห ยกพลข้ามมาจับพระยานอนมาเสียด แกวพระเพลิง
 ก็ยกพลข้ามกตัญไป แล้วจึงสมเด็จพระราชเทวภษตรัย พระองค์กระทำ
 ศึกการรบฆ่าพระเพลิงสำเร็จแล้ว จึงเชิญเจ้าพระยาโยมมาราชภิเศก
 ด้วยพระบรมภษตรัยเป็นพระมเหษเสร็จด้วยราชสมบัติต่อไป มีนามชื่อว่า
 สมเด็จพระแก้วฟ้าฯ มิได้นำพาคิดของอาณาประชาราษฎร์หามิได้ ตั้ง
 ใจแต่ไปเที่ยวประพาสป่าด้าเนอเป็นนิจ ครองนหชาวเมืองประเทศราช
 แดะชนบทน้อยใหญ่ มิได้เข้าด้วยพระแก้วฟ้าหามิได้ ต่างคนต่างตั้งตัว
 เบนเจ้าทุกบ้านทุกเมือง จับกนฆ่าพนทมแทงชอชายกน มิได้กตวเกรง
 ผู้ใดหามิได้ แล้วจึงสมเด็จพระราชเทวภษตรัยผู้เป็น สมเด็จพระอัยกา
 นน พระองค์ทรงวิตกว่า สักดวงศ์เมืองกัมพูชานานไปจะเสื่อมสูญสิ้น

(๑) เดิมเขียนกระบด (๒) เดิมเขียน ประเทศ เพราะนิยมลบสระอู
 เช่นเดียวกับ อุตสำห้ เป็น อุตสำห้ ทุก เป็น ทก ซึ่งให้อยู่ในคำประพันธ์

กษัตริย์ แดวกยงอยู่แต่พระศรีสุริโยพรรณ ยังเป็นเชอถ่ายกษัตริย์
พระนเรศวรเป็นเจ้าเอาไปเพียงโฉนเมืองไทย ถ้ากลับมาได้ เห็นว่าจะได้
เป็นเจ้าดับกษัตริย์ต่อไป พระองค์ทรงพระดำริตงหนแล้ว จึงทรงแต่ง
เป็นพระราชดำรัส ให้คนถือไปทูลสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวพระนเรศวร
เป็นเจ้าไทยทราบ ใจความในพระราชดำรัสนั้นว่า เมืองตะแวนกนจะไดม
เจ้านายเบญจศีลธรรม และจะไดมผู้บัญชาการ กระจ่างกระจเคองเคองชุน
ชุนทุกแห่ง ขอสมเด็จพระพุทธเจ้าเมืองไทยมีพระราชโองการตรัสใช้
ให้ผู้ใดผู้หนึ่ง มาปราบหม้ออริราชศัตรูแผ่นดินให้สิ้นเดียนหนามราบ
คาบหมัดมถทนแล้ว แด่มเจ้านายตงอยู่ให้เป็นปกติธรรมเหมือนอย่าง
แต่ก่อน จะไดพวงพระบารมี เพราะพระเดชพระคุณจะได้เป็นสุขสืบไป
ครังนั้นจึงสมเด็จสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวพระนเรศวรเป็นเจ้า พระองค์ทรงทราบ
แล้ว จึงมีพระราชโองการดำรัสสั่ง ให้ตั้งพระศรีสุริโยพรรณให้เป็น
พระเจ้ายกกรมพิชชา และบรรดาผู้คนข้าไทพระศรีสุริโยพรรณนั้น พระ
ราชทานให้ไปสิ้น แต่สมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐา ผู้เป็นพระราชโอรสพระเจ้า
รามาชบดินนทลขอตัวอยู่ ไม่ไปด้วยพระศรีสุริโยพรรณนั้นห้ามได้
พระนเรศวรเป็นเจ้าพระองค์จึงส่งข้าราชการของพระองค์ ที่เป็นพนักงาน
ชำนาญการเคยช่างทางทะเล^(๑) ให้จัดเรือเส้าสำเภาใหญ่ไปส่งพระศรี
สุริโยพรรณทางชลมารค
ครังนั้นศักราชได้ ๑๕๒๓ ปีฉลุตรีศก (พ.ศ. ๒๑๔๔) ครันพระศรี
สุริโยพรรณพระองค์ไปถึงเมืองไพรกระบาศ แปลว่าเมืองน้ำฝ้าย แควง

(๑) เติมเขียน ชล

เมืองกมพูชา ผู้รักษาเมืองไพรกระบาศ มาเฝ้าพระองค์ ๆ ก็ให้ผู้รักษา
เมืองไพรกระบาศเป็นพระไชยโยธา รักษาเมืองไพรกระบาศ แล้ว
พระองค์เคยไปเกาะสระเกษ (๒) ส้มเด็จพระราชเทวกษัตริย์ แจงว่า
พระศรีสุริโยพรรณมาตั้งอยู่ ณ เกาะสระเกษ พระองค์ก็คิดพระทัยนึก
พระองค์ตกแต่งเครื่องราชบรรณาการ ชวนพระวงศ์นางวงศ์เสนาอำมาตย์
ราชครูชาเฝ้าพระแก้วฟ้า และโหรราชบุโรหิตนำเอาพระแสงขรรค์และ
พระแสงทงปวง (๓) ที่เบ็นสำหรับกษัตริย์แต่ก่อนมาทอดเกล้า ๆ ถวาย
พระศรีสุริโยพรรณเกาะสระเกษในปีฉดุนั้น
ครั้นฉดุนองการ เดือน ๖ แรม ๓ ค่ำ ศักราช ๓๕๒๕ ปีชวดจตุศก
(พ. ศ. ๒๓๔๕) ครั้นนั้นพระแก้วฟ้ารู้ว่า ส้มเด็จพระศรีสุริโยพรรณ
เสด็จกลับมาได้ เข้าใจว่าพระศรีสุริโยพรรณจะได้เป็นเจ้า แล้วพระ
แก้วฟ้าก็ถอยตัวออกจากราชสมบัติออกนอกราชการ ครั้นเห็นคนทงปวง
เข้าไปถวายบังคมพระศรีสุริโยพรรณนั้น พระยาโยมผู้เป็นพระแก้วฟ้านั้น
ก็คิดระอาใจ ก็ไปถวายบังคมพระศรีสุริโยพรรณ ๆ ก็คิดพระทัยด้วยพระ
ยาโยม จึงพระศรีสุริโยพรรณพระองค์จึงสั่งให้ตั้งพระราชวงแหวน จึงตั้ง
พระสังฆทเป็นถานากรมได้ไปต่อนรรมเฝ้าพระองค์เสด็จมาถึงเกาะสระเกษ
ได้ถวายพระพรก่อนคนทงปวงนั้น พระสังฆ ๗ รูปเป็นพระราชาคณะ
พระองค์หนึ่งเป็น ส้มเด็จพระสุคนธ์มหาสังฆราช พระองค์หนึ่งเป็นพระ
สังฆราชา องค์หนึ่งเป็นพระธรรมเขต องค์หนึ่งเป็นพระพุทธรวงศ์ องค์

(๒) เดิมเขียน เสกษ บ้าง สกษ บ้าง (๓) คำว่า ทัง เดิมเขียน
เป็น ทัง ทุกแห่ง

หนึ่งเป็นพระอรรคมนตรี องค์หนึ่งเป็นพระมหาพรหม องค์หนึ่งเป็นพระมหา
 ราช ๒ แล้วพระองค์จึงยกพระศรีไชยเชษฐาผู้ เป็นน้องส่มเด็จพระมห
 พระศรีสุโยพรรณนั้น ตั้งให้เป็นพระมหาอุปราช บรรดาพระวงศ์นางวงศ์
 เจ้าหญิงและเจ้าชายกต ทไต่มาเฝ้าพระองค์ก่อนนั้น เจ้าหญิงตงเป็นเจ้ากรม
 ฝ่ายใหม่ได้ปรากฏพระนาม แต่เจ้าชาย ๕ พระองค์วงศ์ใหญ่ขึ้นปรากฏ
 พระนาม ออกกรมชื่อพระอุปราช กรมฝ่ายหลังพระองค์หนึ่ง พระ
 ดิศนรชนนกรมหนึ่ง พระธรรมโคกราชนนกรมหนึ่ง ส่มเด็จพระ
 อภัยทศนนกรมหนึ่ง พระวงศ์น้อย ๕ พระองค์นั้น เป็นส่มเด็จพระยา
 นนคนหนึ่ง เจ้ากตาทะนคนหนึ่ง ออกญาเจ้าพระยาเชษฐนคนหนึ่ง ออก
 ญาเจ้าพระยาไพศัตรราช นนคนหนึ่ง สักตวงศ์ราชนคนหนึ่ง สักต
 พรหมณ์ ปโรหิตที่ไต่ มารับเสด็จ ถวายบังคม ก่อนพรหมณ์ ทงปวงน
 พระองค์ตง ปโรหิตคนหนึ่ง นั้นให้ เป็นใหญ่ กว่าปโรหิต ทงนขอพระมหา
 ราชครุศรัภิก คนหนึ่งขอพระพรหม คนหนึ่งขอพระธรรมราช คนหนึ่ง
 ขอพระมนตรี ปโรหิตผู้น้อยน ๓ คน คนหนึ่งนขอพระอินทกรุปการ
 คนหนึ่งขอพระบรมนาจารย์ คนหนึ่งขอพระเทพนาจารย์ ราชปโรหิต
 ทงนตง อยู่ใน ทอครฐาน ยศถาคักดินามาก ได้รับพระราชทานด้วย
 บ้านตาม ตำแหน่ง ทกตำบลบ้านตาม อย่างแต่ก่อนมา พระองค์จึง ตง
 จตสดมภ์ทงต คอพระยายมราชหนึ่ง พระยาวงหนึ่ง พระยาโกตาโหมหนึ่ง
 พระยาจักรหนึ่ง ทงตคนนพระราชทาน ถอศักดินาคนดะตบพัน มีด้วย
 ต้าอากรและพนักงานขนตามตำแหน่ง แล้วพระองค์จึงตงพระมหาเทพหนึ่ง
 พระมหามนตรหนึ่ง พระราชทาน ถอศักดินาคนดะเกาพัน เป็นพนักงาน

สำหรับท้าวแก้วตันเชือกรักษาพระราชวังหลวงที่เสด็จออกข้างหน้า
 และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยที่ตามเสด็จมาด้วยพระองค์ก็ตั้ง
 ทัพเสด็จจากทางทิศใต้ที่อยู่ประจำรักษาเมืองก็ตั้งทัพเป็นพระ
 ทบเป็นหลวงก็ให้เป็นหลวง ทบเป็นพระยา ก็ให้เป็นพระยา ให้ตั้งศักดินา
 อยู่ตามตำแหน่งที่แปดพัน เจ็ดพัน หกพัน ห้าพัน สี่พัน สามพัน
 สองพัน พระองค์ตั้งเมืองอยู่ณเกาะสระเกษนั้น พระองค์ตั้งข้าราชการ
 ผู้ใหญ่ผู้น้อย อำมาตย์ราชครูโรหิต ตั้งตามตำแหน่งเดิมก็ตาม
 อย่างไม่เคยก่อนมาบรรณแล้ว พระองค์จึงมีพระราชบัญญัติตามกฎหมาย
 เหตุไฉนสำหรับกษัตริย์แต่ก่อน ตั้งข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย พระวงศ์
 นวงศ์พระราชนิกุล ขุนหมื่น ทูทหมื่นทกกรม กรมฝ่ายหน้าฝ่ายในหัว
 เมืองใหญ่ผู้น้อย ทหาร พลเรือน ให้แต่งตั้งอั้งยี่ตั้งไว้ได้เสด็จเข้า
 ฝ่า เหยียบโรงตามพระราชพิธีท้าวท้าวศักดิ์ แห่งราชด้าว หนึ่งแขกเมือง
 ตามพนักงาน จึงทกหมื่นทกกรมให้เป็นลำดับตามผู้ใหญ่ผู้น้อยจึงตั้งแล้ว
 พระองค์จึงให้หามาซึ่งข้าหลวงที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระนเรศวรเป็นเจ้าให้
 มาตั้งพระองค์นั้น พระราชทานเงินทองผ้าพรรณหนึ่งหมื่นเพียงด้วยดุษฎี
 เวณา บำเรอเชือกกษัตริย์ได้ขาดแล้ว พระองค์จึงให้มาตั้งข้าหลวงกับ
 ไปยังกรุงศรีอยุธยา อยู่ภายใต้การรักษามืองตบงขมมนำเอาเครื่อง
 ราชบรรณาการเข้ามาถวายพระศรีสุริโยพรรณ ๆ จึงมีพระบันทูลตั้งพระ
 วงศ์นางวงศ์องค์หนึ่งนามได้ปรากฏพระนามว่าช่อโศกให้ไป ให้เป็นเจ้า
 เมืองตบงขมมน ช่อโศกออกญาเจ้าพระยาอรรชน และหัวเมืองตบงขมมนซึ่งเป็น
 แคว้นแคว้นแดนกรุงกัมพูชานั้น จะได้อาณาเขตพระองค์เหมือนอย่างพระราช

โองการแต่ก่อนห้ามได้ ยังกะต่างกระเดื่องชดเคื่องเป็นหลายเมืองอยู่
 สมเด็จพระศรีสุริโยพรรณ ทรงพระดำริวิตกกถึง สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
 พระนเรศวรเป็นเจ้า โปรดเกล้าฯ ให้ออกมาปราบดาภิเษกกรุงกัมพูชา
 ธิบดี ถึงขอบบิชา นานอยู่แล้ว พระองค์จะไดรู้ว่าออกมาหนดยายประการ
 โดห้ามได้ แล้วพระองค์จึงทรงแต่งตั้งเป็นพระราชดำรบอกเหตุการณ์ไป
 ให้กราบทอดสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวพระนเรศวรเป็นเจ้า ทราบตามดำเนิน
 ความทมิเหตุว่า พระศรีสุริโยพรรณได้มาปราบอริราชศัตรูหม่มพเมือง
 กัมพูชา ยังกะต่างกระเดื่องเคื่องเขมยอยู่โตเมืองชนแต่สองเมือง นอกกว่า
 นนยงเคื่องแขงอยู่ แล้วขอพระพุทธเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
 ขอพระไชยเชษฐาผู้เป็นพระราชโอรสเจ้าราม ธิบดีพระองค์เก่าน
 มาช่วยกันชำระศึกยุคเขมยเมืองตะแวกให้สิ้นเดียนหนามแล้ว พระองค์ให้
 หาโหราจารย์มาบวงสรวงเทพารักษ์ และให้จับฉลากเดียงทายหมายว่าจะ
 ได้เป็นเจ้า และจะได้พระไชยเชษฐา มาทำนบารงช่วยกันกับไพร่เมืองตะแวก
 ให้เย็น เป็นประการใด ๆ หนักให้ประจักษ์ ครนบวงสรวงเดียงทายได้เหตุ
 แล้ว พระองค์จึงสั่งพระมหาอุปราชว่า ให้เจ้าพระยาเดโช นวงศ์ถอกคราทอง
 สมฤทธเชอวงศ์ ให้เตรียมรบพลตั้งกองทัพหาญชำนาญศึกยกไปเที่ยว
 คบ้านน้อยเมืองใหญ่ที่มี ได้มาถวายเป็นคมแก่พระบรมศรีสุริโยพรรณ
 พระมหาอุปราชสั่งให้ เจ้าพระยาเดโช นวงศ์เด็กทัพไปตีเมืองไพรแวงกับ
 เมืองศรีสุนทรได้ก่อนแล้ว เจ้าพระยาเดโชก็ยกพลกลับมาเฝ้าพระศรีสุริโย
 พรรณ ๆ สั่งให้ผู้รักษาเมืองไพรแวง เมืองศรีสุนทร คงเมืองคงเก่า ครน
 ผนวของคารเดือน ๕ แรม ๑๒ ค่ำ วันพุธเดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ วันบอด ๓ วัน

พฤษศบิตเดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ เป็นวันเถลิงศก ศักราช ๑๕๒๕ ปีกะ
 นักษัตรเบญจศก (พ. ศ. ๒๓๔๖) พระมหาอุปราชตั้งให้เจ้าพระยา
 เดโชวงศ์ยกพลไปตีเมืองบาพนม พระยาธรรมมาเดโชเจ้าเมืองบาพนม
 ไม่รบทัพเจ้าพระยาเดโชวงศ์ห้ามได้ ยกพรรคพวกครอบครัวหนีข้ามบง
 มหากัณฑ์ไปอาศัยอยู่ณเมืองไซ่ง่อน เจ้าพระยาเดโชวงศ์รู้ว่าพระยา
 ธรรมมาเดโชยกครอบครัวหนีไป เจ้าพระยาเดโชวงศ์ได้เมืองบาพนม
 แดว แตะเกิดยกด้อมครอบครัวซึ่งยงคางเหตออยู่ที่เมืองบาพนมหนี กมา
 ชนแก่เจ้าพระยาเดโชวงศ์สิ้น แดวเจ้าพระยาเดโชแม่ทัพอยู่ณเมืองบาพนม
 ตั้งให้นายทพนายกองทำค่ายคฤหอบอยู่ใหม่คอง แดวให้ตั้งทานา
 ให้ได้เสบียงอาหารให้จงมาก ครั้นเดือน ๑๑ ออกพระวษา ได้เสบียง
 อาหารเป็นกำลังมากแล้ว เจ้าพระยาเดโชวงศ์ยกทัพข้ามบงมหากัณฑ์
 ไปตีเมืองไซ่ง่อนได้ จับตัวพระยาธรรมมาเดโชฆ่าเสียกับทงบุตรภรรยา
 สิ้น ยงเหตออยู่แต่ครอบครัวเมืองบาพนมหนี ให้คนกตบมาอยู่ณเมือง
 บาพนมคองแต่ก่อน แดวเจ้าพระยาเดโชวงศ์ยกพลกตบมาเผาพระศรี
 สุริโยพรรณ ๆ จึงตั้งพระวงศ์นางวงศ์พระองค์หนึ่งหนีไปปรากฏชื่อ ให้
 ไปเป็นนักรักษาเมืองบาพนม แดวพระองค์จึงตั้งให้มหาอุปราชให้เกณฑ์
 เอาไพรทเมืองคไค้หนีมาทำพระราชวังขยายออกให้กว้าง มีโรงช้าง โรง
 ม้า โรงรถเป็นคั่น และโรงพระแสงขรรค์ พระแสงธนู พระแสงหอกง้าว
 พระแสงบันนหน ไวทศอากาศเนี้ยคามากอย่างแต่ก่อน ให้มนต์พระราชาคณะ
 มีส้มเตจพระตั้งสวรรคตเป็นคั่นมา สวดพระพุทธมนต์คั่น ๓ วัน ถวายชัย
 ถวายพรแก่พระองค์ทุกวันในปีเถาะนั้น

ครุณณวันเสาร์เดือน ๕ ขน ๒ คำ เถลิงศก ศักราช ๑๕๒๖ ปีมะโรง
 นักษัตรฉก (พ. ศ. ๒๑๕๗) จึงมหาอุปราชสั่งให้เจ้าพระยาเดโชวงศ์
 ยกทัพไปตีเมืองพนมเปญและเมืองทได และยกทัพไปตีเมืองเตตง และ
 ด้วยกะเหรี่ยง ของ ตะวา ตำบลลำบรณได้ ชาวป่าอดข้าวปลาอาหาร
 นัก เจ้าพระยาเดโชวงศ์จึงมีหนังสือบอกไปถึงพระมหาอุปราช ตาม
 เหตุซึ่งตีเมืองทงสามหัวเมืองนั้นได้สิ้นแล้ว แต่อดโรยด้วยระเบียงอาหาร
 กนตารนถก ส้มเด็จพระศรีสุริโยพรรณแจ้งว่าชาวป่าอดอาหาร จึงพระ
 ราชทานดำเตียงอาหารสั่งให้เจ้าพระยาเดโชวงศ์แม่ทัพ แจกจ่ายให้แก่
 ไฟรพตเมืองจตุรเมืองให้ทว อย่าให้ล้มตายใดเป็นอนชาติทเดียว แล้ว
 เจ้าพระยาเดโชวงศ์แม่ทัพบังคับนายกองนายทพทงปวง ให้ตั้งค่ายขุด
 ประตูหอรับใหม่กนอศราย แรมทพอยู่ตั้งทานาอยู่ ณเมืองเตตงหน
 แล้วเกลียดล้อมชาวป่า ตะวา กะเหรี่ยงด้วย ของซึ่งหม่อมอยู่คอบป่า ท
 บรรดาขดแขนงนกกให้ยกกองทัพไปจับเอาครอบครัวมาได้สิ้นทงจหวดฝั่ง
 ตะวนออกได้นเดียนหนามแล้ว เจ้าพระยาเดโชวงศ์ยกทัพกลับเข้ามาเฝ้า
 พระศรีสุริโยพรรณฯ พระองค์ตั้งผู้รักษาเมืองเตตงทงสามหัวเมือง ให้
 กงเมืองเหมือนแต่ก่อน

ครุณณวันเสาร์เดือน ๕ ขน ๒ คำ เถลิงศก ศักราช ๑๕๒๗ ปีมะเส็ง
 สัปดาห์ (พ. ศ. ๒๑๕๘) จึงสมเด็จพระศรีสุริโยพรรณ พระองค์ทรง
 พระดำริว่าหัวเมืองใด ๆ เราได้ได้สิ้น ยังแข็งอยู่แต่เมืองทะวังนเมืองใหญ่
 พระรามธิบตเป็นพระวงศ์านวงศ์ กับพระองค์ไปอาศัยณเมืองหน และ
 นะแก่ตะแขกเป็นพระยาพิษณุ โดกเป็นเจ้าเมืองทะวัง ๆ นเข้มแข็งกล้าหาญ

ชาญคักถันทตอยุ มีได้รู้ว่าเราจะเปนเจ้ากัมพูชา จึงสั่งให้เจ้าพระยาเดโช
 นวงศ์กะเกณฑ์กองทัพยกไปตีจับเอาตัวพระยาพิษณุโลกมาให้จงได้ เจ้า
 พระยาเดโชนวงศ์รบตั้งแถวเกณฑ์กองทัพยกไปตีเมืองทวาย พระยาเดโช
 นวงศ์กับพระยาพิษณุโลกทำศึกสู้รบกันประมาณได้ชวบปี ต่างคนต่าง
 มัสมือไม่แพ้ไม่ชนะกัน ราชพตงมนร่อย เจ้าพระยาเดโชนวงศ์พันทาง
 ไม่เข้าแค้นถัดตา และพระยาพิษณุโลกหนึ่งเบงเห็ดอม ต้องหนี อัดใจ
 หายตัวได้ ต่างคนต่างให้ทำค่ายชดคปรตทำเชิงเทินรักษาไพร่พลเป็นกต
 กระบวนคัก ฝ่ายเจ้าพระยาเดโชนวงศ์คิดเบงกตอบาย แถวตั้งแม่ทัพแม่
 กองทงปวงให้ทำนาได้ชาวปดามักาดงแถว จึงจะได้คิดทำศึกกับพระยา
 พิษณุโลกต่อไป นยหนงว่าณวันจันทร์เดือน ๘ แรม ๓ ค่ำ หม่อมตัก
 เปนห้ามพระศรีไชยเชษฐาซึ่งคางอยณกรุงศรีอยุธยา นมพระราชบุตร
 องคหนงชอว่า นกก นยหนงว่าหม่อมตักเบงนมเหษ่มหาอุปราช เปน
 พระญาติพระวงศ์ถันทตพนกันข้างพระแก้วฟ้า สัมพบคบคิดกันกับ
 พระแก้วฟ้า จะใครให้พระแก้วฟ้าเปนเจ้ากัมพูชา จึงเกิดยกถอมคบหา
 ซึ่งพวกแขกและเขมรได้กาดงมากแถว สัมเด็จพระแก้วฟ้ายกรพดแขก
 เขมรมาถอมพระราชวงสัมเด็จพระศรีสุริโยพรรณฯ พระองคจึงแต่งเสนา
 มุขมนตรีออกรบทัพพระแก้วฟ้าฯ สู้ทัพมนตรีพระศรีสุริโยพรรณ มีได้
 พระแก้วฟ้ายกพดหนแตกกระจัดกระจายถมตายเบงอนหมาก สัมเด็จพระ
 พระศรีสุริโยพรรณจับพระแก้วฟ้าเทวอคตฆ่าได้ยกกับสัมคพรรคพวกจน
 ถันแถว คนรายทเห็ดตายนนพระองคสั่งให้ไปเบงตะพุนหญ้าข้างหญามา
 บาง เบงคนนารอนนาเยนบาง หามวอเล็ดยงบาง ครนณเดือน ๑๑

ออกพระวษาแล้ว จึงล้มเด็จพระศรีสุริโยพรรณพระองค์ทรงพระตำรวัดก
 ว่า เจ้าพระยาเดโชวงศ์กับพระยาพิษณุโลกสู้กันฝีมือตกกันอยู่ ทำไม
 จึงจะรู้ว่าแพ้และชนะ จะคิดให้เป็นกตอบายแก้ไขให้จงได้ พระองค์
 จึงแต่งคนดีให้ไปประโคมตวงเข้าข้างหลังเมือง จับเอาบุตรภรรยา
 พระยาพิษณุโลกมาได้สิ้น และพระยาพิษณุโลกเสียดอกอบายแก่พระศรี
 สุริโยพรรณ และเจ้าพระยาเดโชวงศ์ เสียใจนัก พระยาพิษณุโลก
 ชวนกรมการมาเข้าหาเจ้าพระยาเดโชวงศ์สิ้น

สมเด็จพระรามธิบดีเห็นว่า พระยาพิษณุโลกเข้าหาเจ้าพระยา
 เดโชวงศ์แล้ว พระองค์ก็ชวนพรรคพวกมาเข้าหาเจ้าพระยาเดโชด้วย
 แล้ว จึงเจ้าพระยาเดโชวงศ์เลิกทัพจับเอาพระยาพิษณุโลกและพระราม
 ธิบดี นำมาถวายพระศรีสุริโยพรรณฯ จึงจัดแจงแต่งให้พระญาติพระ
 วงศ์องค์หนึ่งหนึ่ เป็นผู้รักษาเมืองตระวัง เป็นเจ้าพระยาพิษณุโลก แต่
 พระยาพิษณุโลกแขกหนึ่ ตั้งให้พันชนาการจำครบได้ตรูไว้กว่าจะตาย

ครั้น ณ วันอาทิตย์ เดือน ๕ ขง ๒ ค่ำ ศักราช ๑๕๒๘ ปีมะเมีย
 นักขัตฤกษ์ (พ. ศ. ๒๑๔๘) จึงล้มเด็จพระศรีสุริโยพรรณ พระองค์
 ทรงตำรวัดก ว่า หัวเมืองฝ่ายข้างทักษิณทิศหนึ่ ก็ราบคาบสิ้นเสียน
 หนามแล้ว ยังแต่หัวเมืองข้างอุดรทิศฝ่ายเหนือหนึ่ อริราชศัตรูหมุ่ปัจจา
 มตรชาติก ยังใหม่อีกกตาทาญอหังการ ถออาตมาว่าตวมบุญเป็นเจ้า
 นายอยู่ทุกหัวเมือง ให้ระคายเคืองพระทัยนัก จึงสั่งให้เจ้าพระยาเดโช
 วงศ์จัดทัพสำหรับตทเคยมชยามาทุกครัง เจ้าพระยาเดโชวงศ์รบตั้ง
 แต่งทัพเสร็จสำเร็จ ยกไปตีเมืองพระตะพังและเมืองเซียงไพร์ ผู้รักษาเมือง

พระตะพังและเมืองเชิงไพร รู้ว่ากองทัพเจ้าพระยาเดโชวงศ์ยกมาตี แล้ว
 ตอนรบกับเครื่องราชบรรณาการมาคำนับเจ้าพระยาเดโชวงศ์ เขาด้วย
 เป็นล้ามภักดี ยงแต่เมืองบาชัย บาอานัน ผู้รักษาเมืองบาชัย บาอานัน
 ถอยศดกนบวชอาเพศเป็นดาบศัวิทยาอาคมเชี่ยวชาญปรากฏ ระเบิดออยศ
 ทกสถาน หัวหาญนัก พุดจาเป็นกำลังหฤสาชาชาติ เจ้าพระยาเดโช
 วงศ์สั่งให้กองทัพยกเขาคเมืองบาชัยบาวา ฝ่ายเจ้าเมืองบาชัยบาวารู้ว่า
 กองทัพเจ้าพระยาเดโชวงศ์ยกมาตีเมือง เขารองเครื่องราชพธนามาสั่ง
 ได้พรหมจารี ปลุกเด็กทำเป็นมงคลได้ศัระระดมคอ รอได้ฤกษ์ เด็กพด
 ให้คนห้ามแคว้แม่ทัพ ออกมารบทัพเจ้าพระยาเดโชวงศ์ บรรดาได้
 มงคลทนคงทนงใจโหมฮึก พวกข้าศึกพันแทงไม่ถูกเลย กับเจ้าเมือง
 บาชัยบาวากับทัพเจ้าพระยาเดโชวงศ์ สู้กัน ๓ วัน ๓ คืน กำลังศึกทั้ง
 ๒ ฝ่ายกักากงกัน ทัพเจ้าเมืองนกกยกมาตีเอาเมือง ทัพเจ้าพระยา
 เดโชวงศ์หนี ถ้างกนให้ตั้งค่ายล้อมเมืองไว้ แล้วเจ้าพระยาเดโชวงศ์
 สั่งนายทัพนายกอง ให้กำชับว่าถ้าวไพร่พลสกดยโธ ให้ตั้งทำนา
 ข้าวปลาอาหาร ให้บริบูรณ์พร้อมมูลแล้วจะได้คิดการศึกต่อไป
 ครั้นณวันศุกร์เดือน ๘ ทศยาชาม แรมค่ำหนึ่ง เจ้าพระยาเดโช
 วงศ์ จึงเรียกราชบุรุษผู้หนึ่งมีบุญญาเดชยวณตาดแหดมหดกเป็นนัก
 ปราชญ์ รู้ทั้งพทศศาสตร์และไสยศาสตร์ โฉหารณตาดทุกประการ มา
 สันทนว่าชานเป็นความลับว่า ท่านจงรับอาสาเราไปคิดกดยบายแก้ไข
 เอาเมืองบาชัยให้จงได้ ถ้าคิดการสำเร็จจะกราบทูลพูนบำเหน็จความชอบ
 ให้ท่านเป็นใหญ่ในทอครฐาน ท่านจงทรมาณกายสู่ความตายจะได้สุข

จะทนทุกขอย่าโทมนัสใจ เราจะตั้งให้เขากระทำโทษพินชนาการท่านแล้ว
ท่านจงหนีเข้าไปในเมืองบาชยบาวันนั้นเถิด แล้วเจ้าพระยาเดโชวงศ์
ตั้งให้ราชบุรุษผู้หนึ่งมากกระทำโทษแต่พอเป็นที่จำกันได้ไซ้ไว้ ครั้นเวลา
พลบค่ำ ราชบุรุษก่อนเข้าไปในเมืองบาชยบาวันนั้น ฝ่ายเจ้าเมืองบาชย
บาวันรู้ว่า นักโทษพวกซำคักหนีเข้ามาในเมือง เขาควมาถามได้ความ
แล้ว ให้ถอดไซ้ตรวจข้อคากพินชนาการนั้นออกแล้ว ราชบุรุษนั้นจึงว่า
แก่เจ้าเมืองบาชยบาวันนั้นว่า ซำพเจ้าอยู่ด้วยเจ้าพระยาเดโชวงศ์ เป็น
คนสำหรับหัวปากพอกครวไว้ใจซำพเจ้าฉัน ได้ฟังเจ้าพระยาเดโชวงศ์กับ
พระศรีสรีโยพรรณบรมภษตรยนั้น มอยุ่สักกษต ๆ คนตมผมอมอยุ่สัก
กคน ๆ ชวตมอยุ่เท่าใด ท่านแจ้งใจอยู่ต้นทุกประการ แต่ซำพเจ้า
ทรمانกายมาหาตายทบแล้ว มายู่ว่าจะใดดี บัดนี้เจ้าพระยาเดโชวงศ์
มาครทำโทษซำพเจ้าถึงดำหัดสำกนนั้น ซำพเจ้ามีแต่มีความผิด จึงคิด
หนีมาอยู่ด้วยท่านกว่าจะต้นชวต มิได้คิดประทุษร้ายสิ่งหนึ่งสิ่งใดแก่ท่าน
ห้ามได้ ฝ่ายเจ้าเมืองบาชยบาวันนั้นเห็นว่า ราชบุรุษนั้นสำมภกตชอตรง
คอ มิได้มีข้อสงสัยในราชบุรุษนั้นห้ามได้ และชบเพียงให้เป็นใหญ่ในหัว
ปากพอกครว ราชบุรุษนั้นหูงชวตมแกงจัดแจงดแต่ให้เจ้าเมืองบาชย
บาวันบริโภคทุกแควตามี่ได้ขาด ราชบุรุษนั้นจึงรู้ ในกตอบายเจ้าเมือง
บาชยบาวันนตมศตจาวรวตร หม่นมิได้ประมาณ คิดทำตายคัดให้ขาด
จากต้นดานแล้วจึงวางยากตอบายปรงดงกับชองบริโภค เจ้าเมืองบาชย
บาวันบริโภคอาหารเข้าไป ก็ให้จับทองจุกเตี้ยตเตี้ยวทงตัวสรรพางคตอและ
ใหญ่มมมอยเมามว ราชบุรุษชววางสำราให้กน ยิงมวมาไปทงกตางวัน

กต่างคน จะได้อันตัวร ถัดมประคณนหามได้ ราชบรรษวางกตอบาย
 วิทยาอาคมลุ่มดจหนึ่งใจนิก แดวกหันมาแจ้งเจ้าพระยาเด ไชนวงศ์ ๗ รู้ว่า
 เจ้าเมืองบาชยบาวาเดี่ยพชกรยาแเดว กตั้ง โยชาตระเตรียมไว้ให้พร้อม
 ครนณวหนองการเดอน ๓๓ ออกพรรษา จึงเจ้าพระยาเด ไชนวงศ์ตั้งให้
 แม่ทัพแม่กองยกเขาคเมืองบาชยบาวาได้ เจ้าเมืองบาชยบาวาถูกปืนตาย
 ไพรบ้านพลเมืองแตกกระเจตกระจายตมตายเบื่อนหมาก แดะเมืองตั้ง
 ดงตรอง แดะเมืองลุ่มบุดลุ่มบูรณกถว แดะยกครอบครัวมาชน
 เจ้าพระยาเด ไชนวงศ์ตั้ง เจ้าพระยาเด ไชนวงศ์มีชยยกกองทัพกลับเข้ามา
 เฝ้าพระเจ้าศรีสุริโยพรรณ ล่มเด็จพระเจ้าศรีสุริโยพรรณพระองค์จาดแจ้ง
 ผู้รักษาเมืองบาชยบาวาแเดะเมืองตั้งดงตรอง แดะเมืองลุ่มบุดลุ่มบูรณ
 ให้ตั้งเมืองเหมือนแต่ก่อน

ครนณ วันเสาร์เดอน ๕ แรม ๖ ค่ำ เถถึงศกศักราช ๑๕๒๘ ปีมะแม
 นักษัตรนพศก (พ. ศ. ๒๓๕๐) จึงลุ่มเด็จพระเจ้าศรีสุริโยพรรณ ตั้งให้
 เจ้าพระยาเด ไชนวงศ์เป็นแม่ทัพยกไปตีเมืองโคและแเดะเมืองตั้งทุก เจ้าเมือง
 โคและ แดะเจ้าเมืองตั้งทุก รู้ว่ากองทัพเจ้าพระยาเด ไชนวงศ์ยกมา แต่ง
 ราชบรรณาการมาชนแก่เจ้าพระยาเด ไชนวงศ์ตั้ง แดะเจ้าพระยาเด ไชน
 วงศ์ยกกองทัพไปตีเมืองทมอกน ล่มเด็จพระรามธิบดีเจ้าเมืองทมอกน
 รู้ว่า กองทัพเจ้าพระยาเด ไชนวงศ์ยกมาตีเมืองพระองค์ ๗ จึงจัดแจ้งแต่ง
 แม่ทัพนายกอง ประดวงต่อต่อทัพเจ้าพระยาเด ไชนวงศ์ ๗ เห็นว่ากำลัง
 ทัพลุ่มเด็จพระรามธิบดีกถาแข็งหนัก ก็หยุดพักพลทหารตงทัพอยู่ที่
 ภายชุดศประศพนเชิงเทิน ให้นายทัพนายกองตงทานาเอาข้าวปลาอาหาร

๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

และจะว่าด้วยเรื่องเจ้าพระยาเดโชวงศ์ ตั้งตอมเมืองทมอกน
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

อยู่ มีพระโองการให้ไปนิมนต์พระพุทธรวงค์ อยู่ณวัดเมืองไตรหัตถมา
 ปรักษาการศึกเจ้าพระยาเดโชหวงศ์รบกับศึกกรมเด็จพระรามธิบดี พระ
 พุทธรวงค์แจ้งเหตุแล้วรีบอาษาไปเจรจาด้วยสมเด็จพระรามธิบดี ๆ รู้แจ้ง
 ว่า พระพุทธรวงค์มาเกตุยกถ่อมพูดจาว่า พระศรีสุริโยพรรณพระองค์
 จะเดียง พระองค์อย่าทรงพระดำริว่า พระพุทธรวงค์เป็นสมณะ หาไหน
 จะมาถ่อมดวงพระองค์นหามิได้ สมเด็จพระรามธิบดีก็เสาะหาเจ้าพระยา
 เดโชหวงศ์ ๆ ก็เด็กกองทัพกลับมาเฝ้าพระศรีสุริโยพรรณ ๆ พระองค์ให้
 สมเด็จพระรามธิบดีถอนาพระพิพม์ตั้งจากัดแล้ว พระองค์ตั้งสมเด็จพระ
 รามธิบดีให้ไปเป็นเจ้าเมืองโคแตะ ชื่อสมเด็จพระรามธิบดีศรีสุริยวงค์
 ดึงเก่า และเดียงเจ้าพระยาเดโชหวงศ์ให้ไปเป็นเจ้าเมืองสันทก ชื่อออกญา
 เจ้าพระยาเดโชหวงศ์ ภรรยาเจ้าพระยาเดโชหวงศ์นั้น พระองค์เดียง
 ให้เป็นแม่อยู่หัวเจ้าแตะตำแหน่งเฝ้าเจ้าพระยาตากตาใหม่ เจ้าพระยาจักร
 เจ้าพระยาเดโชหวงศ์สับเล่มอกัน

ครั้นณวันพุธเดือน ๕ แรม ๙ ค่ำ เดือนศก ศักราช ๑๕๓๐ บั๊วอก
 นักษัตร สัมฤทธิศก (พ. ศ. ๒๓๕๓) สมเด็จพระศรีสุริโยพรรณพระ
 องค์ทรงพระดำริว่า เมืองกมพูชาชบดินสันเสี้ยนหนามแล้ว พระองค์
 จึงทรงแต่งพระราชสาร ไปกราบทูลสมเด็จพระพุทธรเจ้าอยู่หัวพระนเรศวร
 เป็นเจ้าให้ทราบใต้ฝ่าละออง ๆ อุปทตราชทตไซให้ไปมาทกบมมิได้ขาด
 แล้วพระองค์จึงตั้งข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยให้ไปสร้างเมือง ตั้งพระราชวัง
 อยู่ณเมืองละวาเอม ๆ นั้น เหนือเกาะสระเกษ ไปทางประมาณ ๒๐๐ เส้น
 ตั้งตำหนักพระมหาอุปราช และพระตำหนักพระราชโอรสทั้ง ๒ พระองค์

ครุณณวันพุธ เดือน ๑๓ ขน ๑๕ ค่ำ ออกพระวษา ส้มเด็จพระ
 ศรีสตรีโยพรรณ เสด็จมาอยู่พระราชวังใหม่ แต่โรงพระแสงขรรค์
 พระแสงบัน พระแสงชน พระแสงหอกงาม นนตงอยู่นอกพระราชวัง
 อยู่ข้างทิศอาคเนย์ และมีบักดองประโคนยาม และตรงอนแตะแตร
 ผรง และประโคนยามที่ศาลาดอกขนนนั้น กดองแขกบัพทัยประโคนยาม
 และมีทงกดองชัย บันเตาเวสำหรับแห่พระราชพิธี และแห่ราชตำรวจ
 และราชภิเชก แห่พระขรรค์ และพระองค์จาดแจ้งพระราชวัง ปลดกพระ
 คำหนักแต่บัพออกมาถึงบระกาศ์กราช ๑๕๓๑ นักษัตรเอกคัก มีพระราช
 มนเทียรหลังหนึ่ง และปลดกพระคำหนักหน้าพระราชมนเทียรนั้น ๓ หลัง ๓
 ๓ ๑๕ ห้อง และพระคำหนักสะกิดเบื้องหลังพระราชมนเทียรนั้น ๒
 ห้อง และมีพระคำหนักพระถ่มมถดมานัน วงพระมหาอุปราชตงเหมือน
 กนมพร้อม ถดมานันพระคำหนักพระศรีไชยเชษฐานัน กนมเหมือนกนม
 มีโรงช้าง โรงม้า โรงรถ ดงรักบิตทองทาชาดเขียนดาयरคหน้าทุกโรง
 เป็นอนุกรมลำดับเหมือนกันทง ๓ พระราชวัง แต่ปลดกพระราชวังตง
 คำหนักอยู่นัน ศักกราชได้ ๑๕๓๒ บัพจอโทคัก (พ.ศ. ๒๑๕๓) ครนปลดก
 พระคำหนักเดรัจเดว จะเสด็จขนนสู่พระราชมนเทียรกษตรยถบมาแต่
 ก่อน และมีพระราชโองการตั้งให้มีหมายไปทุกหมู่ทุกกรม ๓ ฝ่ายหน้า
 ฝ่ายใน ทหารพดเรือนให้หนึ่งส่มบัก ได้เสื่อครยดำพอก ตามผู้น้อย
 ผู้ใหญ่ หวังหมนดาบของดาบเชดยตนเชอกปดาบเชอกข้างแคว จะแห่
 พระขรรค์มาสู่พระราชมนเทียร ครนได้ถูกษ พนักงานเตรียม ชพอ
 พรามหนทง ๕ พนักงานเชิญพระแสงขรรค์ พระแสงบัน พระแสงชน พระ

แต่งหอกง่าม ขนสัตว์พระราชยานเครื่องสูงพร้อมเครื่องตั้งเครื่อง แตรองอน แตร
 ฝรั่ง กลองโยน แตรวงพระศรีสุริโยพรรณ และพระมหาอุปราชทั้ง ๒
 พระองค์ทรงพระราชยานมาค้ำขนสัตว์พระราชมนเทียร เสด็จเข้าเฝ้าเจ้าราช
 ปรึกษาดวงศานวงศ์กรมฝ่ายหน้าฝ่ายในเฝ้าพร้อมแล้ว พระองค์จึงมี
 พระราชโองการตั้งตั้งขการรวบรวมการ นิมิตต์พระคัม พระเครื่อง พระ
 ราชาคณะ อาราธนามาบังนพระราชมนเทียรพร้อมแล้ว และตั้งขการ
 อาราธนาค้ำแล้ว พระราชาคณะสวดพระพุทฺธมนต์ ถวายชัยถวายพร
 ณเพลา ๕ โมงเย็น ครนรุ่งชนเพลาเช้าวัน ๓ วัน ถวายชัยถวายทาน
 เสร็จแล้ว ส้มเค็ญพระศรีสุริโยพรรณ พระองค์มีพระราชโองการให้หา
 อาตถกษณิกปราชญ์ราชบัณฑิตพรามหณ์ปโรหิต มาชุมนุมปรึกษา
 ให้นามพระที่นั่งพระตำหนัก และพระราชเวื่อนหุดวง และเวื่อนสนม
 และพระราชมนเทียรเดิมเรียกว่า มังคลาภิเศกกตาพระบรรทม ๑ กตา
 ส้มเค็ญ ๑ อติเรกวิสุทฺธิ กตาพระที่นั่ง ๑ มงกุฎพิมาน กตากำหนด ๑
 พิมานอากาศ กตาศฤงคาร ๑ อภษาหาร กตาสำอาง ๑ ศรีวิสุทฺธิ
 สไถชาตา ๑ บุษบกพิมาน และพระที่นั่งข้างหน้าพระราชมนเทียรนนชอ
 จันท์ไฉยา จึงอาตถกษณเณนขอพระนามพระตำหนักถวายสำเร็จแล้ว พระ
 ราชาคณะสวดค้ำพิ พยัญโศ, ภวต, ถวายชัยถวายพรดาไป แตรตั้ง
 คริยคนตรีประโคม แล้วพรามหณ์อานมนต์ถวายชัยถวายพรไฉยศาสตร์
 และนำเอาน้ำตั้งตั้งตั้งพระที่นั่งทุกตำหนัก ราชบัณฑิตตั้งขการนำเอาน้ำ
 พุทฺธมนต์ตั้งตั้งตั้งคนเดียวคน เครื่องพระคัมคนชนน ท้าวนาง เก้าแก้ว แม่เจ้า
 ชาววัง นำตั้งตั้งพระตำหนักคนเดียวคน แล้วจึงตั้งตั้งตั้งพระศรีสุริโยพรรณ

มีพระราชโองการ เป็นพระราชปรายับ สั่งข้าราชการเสนาข้าเฝ้า เจ้า
 ราชนุกุดขุนหมื่นพันทนาย ฝ่ายทหารพดเรือหน่งปวงจงทว ให้ข้าราชการ
 รับสั่งเฉดยพระโองการว่า พระศรีธรรมเพชฌัญ์ ส้มเต๋จนวนนาถไฟร์บ้าน
 พดเมืองรับสั่งดจเคยวกัน

ครนณวนอาทิตยเดือน ๕ แรม ๓๓ ค่ำ วันเถลิงศก ศักราช ๓๕๓๓
 ปีกุนนักษัตรตรศก (พ.ศ. ๒๓๕๔) ส้มเต๋จพระศรีธรรมโยพวรรณ พระองค์
 สั่งให้ ปลดค้ำหนักพระภคคินโย พระราชบุตร ๆ หดงยนหดหน่งสะกัต
 พระราชวงศานวงศ่นักปราชญ์ราชบัณฑิต พรามหณ์ปโรหิตเสนาบดี
 ผู้ใหญ่ผู้น้อย หอร ๓ หดง ขวาง ๑ ตามคักคินาผู้ใหญ่ให้ใหญ่ ผู้น้อย
 ให้น้อย ตามกฏหมาย ครนณวนเข้าพระวษา พระราชทานเครื่องยศให้
 พระมหาอุปราช และพระศรีไชยเชษฐา พระอุทัยราชา พานพระศรีทอง
 โตกท้าวข้างทอง รองพระกระยาหารพระภคคินโยพระราชบุตร พาน
 พระศรีทอง โตกเงิน ๓ เท้ารองพระกระยาหาร แต่เหตาราชนุกุดพระ
 วงศานวงศ่นักกรมมน พานพระศรีทองโตกนาก ๓ เท้ารองพระกระยาหาร
 ทหากกรมมไคนน พานพระศรีกะไตทองรองพานเงินโตกคดุ่มประดับมุกด์
 มวารองพระกระยาหาร ขนทองมพานรองนำเส่วยทก ๆ องค์ แต่ท
 เบนกรมมน มีพระเต้าทองพานรองนำเส่วย พระมเหษช่ายพระเหษชวา
 ถอศักคินาสบพนนน มีพานหมากทอง ขนน้ำทองรองพานเงิน โตกนาก
 ๓ เท้ารองเครื่องบริโภค พระดนมทงนนถอศักคินา ๘๐๐๐ พานหมาก
 เงิน ขนนาก พานรองเงิน ของหวานโตกคดุ่มประดับมุกด์ นางกำนัต
 ทงนนถอศักคินา ๖๐๐๐ พานนากประดับมุกด์ ขนเงินพานรองทองขาว

ของคาวต้อมเขียนดาจรตนาทอง โตกทองขาว ๓ เท้ากะไตทอง นาง
 พนักงานถือคักคิดนา ๕๐๐๐ มหีบดงรัก เขียนดาจรตนาทอง มผาเซด
 หน้าบกกททองขวางหือหีบ พนักงานด้าวไซถือคักคิดนา ๒๐๐๐ มหีบหมาก
 แดงนามนชาติ มผาเซดหน้าส้ชมพหือหีบ พระท้าวพเป็นพระวงศ์ เป็น
 ภรรยาชนนางนน ถือคักคิดนาดับพัน พานหมากกะไตทอง ชนนาทอง
 พานรองทอง เครื่องของคาวโตกต้อมประดับมุกคัมผา นางท้าวถือ
 คักคิดนา ๘๐๐๐ พานหมากนาก ชนนานาก พานรองนาก โตกต้อม
 ประดับมุกค นางท้าวถือเซดหน้า ๖๐๐๐ นน หีบหมากประดับมุกค ม
 พานรองประดับมุกค ชนนางเงิน พานรองเงิน โตกทองขาว ๓ เท้าของ
 คาว จตุคคตมภทงส์แตะมหาเทพมหามนตร พานหมากทอง ชนนาทอง
 พานรองทอง โตกเงินท้าวข้างเป็นภษณะบริโภค ข้าราชการถือ
 คักคิดนา ๘๐๐๐ หีบหมากนากเดยมทอง ชนนานากเดยมทอง พานรอง
 เงิน โตกทองขาวเท้าข้างเป็นภษณะ ข้าราชการถือคักคิดนา ๖๐๐๐ พาน
 หมากเงินเดยมทอง ชนเงิน พานเงินรองโตกของคาวทองขาว ๓ เท้า
 เป็นภษณะ ผู้ถือคักคิดนา ๕๐๐๐ เจ้ากรม ปลัดกรม นายมหาดไทย
 ถาดหมากเงิน ชนเงินเดยมทองตะ ตะทอง ผู้ถือคักคิดนา ๕๐๐๐, ๓๐๐๐,
 ๒๐๐๐, ๑๐๐๐ เจ้ากรม ปลัดกรม ถาดหมากเงิน ชนเงิน โตกทองขาว
 ๓ เท้า ข้าราชการผู้ใหญ่โปรดให้กนเมืองนน เจ้าเมืองทรง เจ้าพระยา
 พิษณุโลก ๑ เมืองโพธิ์สัตว์ เจ้าพระยาสุวรรณคโตก ๑ เมืองต้นทุก
 เจ้าพระยาเดโชนวงศ์ ๑ เมืองบาพนม พระยาธรรมมาเดโช ๑ เมือง
 ตบุงชมม พระยาอรชุน ๑ ผู้รักษามือง ๕ คนน ถือคักคิดนา ๓๐ พัน

เป็นเจ้ามขอมยาม มีช่างม้าผูกโรงเครื่องภาชนะด้วยทอง ผู้รักษาเมือง
 นอกน ถัดคักดินา ๘๐๐๐, ๒๐๐๐ นน เครื่องอุปโภคบริโภคคนน ถัด
 เหมือนข้าราชการในข้างในพระนคร เป็นพระราชวงศ์านวงศ์น ถัดพระ
 กตตแพรเซยวมระบาย ผู้รักษาเมือง & เมืองนนถอตญญุกระแอ แปร
 วารมตามคณยาวมระบาย จตุตตมภทงต่นน ถัดกรมเหมือนกนกับ & เมือง
 ว่าด้วยคักดินาข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ข้างหน้าข้างใน และเครื่องยศ
 อุปโภคบริโภคก็หยุดไว้แต่เพียงน

ครนณเดือน ๑๑ เป็นวันออกพระวษา จึงสมเด็จพระศรีสุริโยพรรณ
 มีพระราชโองการส่งพระมหาเทพพระมหามนตรี ชาวพนักงานพระราช
 โรงหลวง ให้มีกฎหมายแจกไปทุกหมู่ทุกกรม ทุกหมวดทุกกอง ชาว
 พนักงานข้างหน้าข้างในจงทว ให้เจ้าพนักงานเตรียมการให้พร้อม จะ
 ราชภิเชกนนั้น พระมหาเทพพระมหามนตรีรับพระราชโองการ และมี
 หมายแจกไปทุกเมือง ข้างในเมืองนอกเมือง และตั้งขการรวบรวมการ
 เจ้าพระยาพระเสด็จ เจ้าพระยา อาตักษณนิกปราชญ์ ราชปโรหิต
 ขพอพรามหนทงต่งทงแปรค หมายร ทวทุกหมู่ทุกกรมเสด็จแล้ว

ครนณวันจันทร์เดือน ๕ ขน ๘ ค่ำ เดือนคัก คักกราช ๑๕๓๕ ปีชวด
 นักษตรจตุวาคค (พ.ศ. ๒๑๕๕) จึงเจ้าพระยาจักรจางวาง กรมช่าง
 ให้หามา เจ้ากรมปลัดกรมจางวางขุนหมนครหมอกกรมช่างกองนอกกอง
 ใน ระวางต้นระวางเพรียง จิตหาช่างตั้งมกาตงและมคอกมหนวดถางา
 เป็นช่างคักดำหรับทพ ให้ฝึกสอนให้ชานชานาญอัยกบบนยนกะหอกให้คน
 รูติดมตำราไสยศาสตร์ควหนง คอ ๓ คนนเป็นช่างคชาธารนนั้น ให้ฝึก

เป็นข้าราชการข้างตงข้างเซม มีเสโตโตมร คนคั่นให้ใต้เกราะเหล็ก
 หมวกเหล็ก หมอชคองนถอขอและของ้าวด้วย คนกตางนถอบน
 ความคายนถอหอกขอ ครนณเดือน ๘ แรมค่ำหนึ่ง เจ้าพระวษา กรม
 มาตมา ให้ทงองอาจสู้ศึก สำหรับศึก ให้รู้เดินเพดงทวนและเพดง
 ทงปวง และมเครองประดับให้ทุกทวน ตามกระบวนใหญ่่น้อย คนชน
 ชมานน ใต้เสื้อเกราะเหล็ก หมวกเหล็ก มีแซ่ ธนและทวนถือ แล้วให้
 ผู้รักษาเมืองปากไตฝ่ายเหนือ ให้ตระเตรียมรพด สกตโยธาหัดยิงปืนไฟ
 ธนหนาไม่วาดาวธาตงกระบวนวยปตาเพดงตะบองและทงเรือทงบก ให้
 ข้านาญการศักรให้ต้น ถ้ามการศักรจะได้เกณฑ์ไปศึก ถ้าไม่มีศึกเป็น
 พระราชพชการแห่ จะได้เกณฑ์ไปแห่และส้มโภช เจ้าพนักงานทงปวง
 กระทำตามพระราชโองการรับสั่ง ไพรวัดสกตทวยหาญข้านาญการ
 พร้อมใต้ทุกตั้งต้นแล้ว

ครน อนุวของคาร เดือน ๘ แรม ๕ ค่ำ เกตงศึก ศักราช ๑๕๓๕ ปี
 ฤกษ์กษัตริเบญจศก (พ.ศ. ๒๑๕๖) จะวิหาหมิงคตาราชาภิเชก ณเดือน ๘
 เจ้าพระวษา ตั้งเจ้าพนักงานเครื่องสูง ให้จัดแจงพระกตต อภิรม กัม
 ภิรม ราชยาน พัดโบกจามร ทอนตะวัน ให้พร้อมณเดือน ๑๐ ตั้งเจ้า
 พนักงานเครื่องเดินเบนต์นั้นว่า โชนตะคร มอญว่า หกคะเมน ใต้ดวด
 ไม้ดั่งไม้ค้ำรำแพน สี่ารพัดเครื่องเดินส้มโภช ให้มีต้นจนครบ ๑๒ ภาษา
 เจ้าพนักงานเตรียมพร้อมเสร็จแล้ว ณเดือน ๑๑ ออกพระวษา ตั้งเจ้า
 พนักงานปลุกกฤพระราชาคณะ ๕ กฤ อาราธนาพระพุทธรูปมาไว้ณกฤ
 ทุกกฤ แล้วให้พระเบญจเกษศรมาจากกฤพราหมณ์ มาไว้โรงราชพิธี

พราหมณ์ทุกโรง ปลุกโรงราชพิชิตพราหมณ์ & โรง ให้ปลุกไว้ใน
 พระราชวงกรมพระราชมนเทียร ณเดือนอ้ายพราหมณ์ปโรหิตนำเอาพระ
 ฤๅษารศ์ตรง พระฤๅษารศ์เดว ย มาแต่หว่างเขาพระบานนสำหรับกษัตริย์
 นัน มาทูลเกล้าถวายไว้พระตำหนักอดิเรกวิศุทธิ์ แล้วพราหมณ์ปโรหิต
 จึงส่งเจ้าพนักงานให้ตามเคย พราหมณ์ทงต์เชิญพระแสงขรรค์ พระแสง
 ธนุ พระแสงนบีน พระแสงหอกง่าม ออกมาจากโรงแสง อยู่ที่คอกเขย่น
 ให้มาสู่โรงพระราชพิชิต แล้วชำระด้วยนากษัตริย์ขดส์ถ่มมดทนทุกพระองค์
 แล้ว เชิญไปไว้ในพระราชมณฑล แล้วให้เตรียมแห่เบนกระบวนศึก
 ช้าง คักมา คักรถ บตจรนิกรเดินเท้า ยกมาตงนอกพระนครวิมกำแพง
 วางตงทพอยุ่ทงแปดทิศแปดช่อง มีโรงวิเศษสำหรับเตียงโรงตะกั่ว เป็น
 ช้างระวางนอก ชนิกดาวระวางใน เครื่องทรงช้างคั้น ผูกกบกระโจม
 ทอง มาคั้นผูกเครื่องประดับพร้อมพชยราชรถ และราชยานและเครื่องตั้ง
 สำหรับกษัตริย์ เครื่องเดินช้างใน ระเบียบเจมวงกรม เครื่องเดินทง
 ปวงนน มีในพระราชวังบ้าง นอกพระราชวังบ้าง ครนณวันพฤหัสบดี
 เดือนย ๗ ค่ำ ตั้งขการอาราธนาคัต มีส้มเด็จพระตั้งขราชเป็นคั้น
 สวดพระพุททมนต์ณ โรงราชพิชิต แล้วพราหมณ์ปโรหิตนั่งชาวห่มขาวได้
 หมวกถอมพดกรรมบวงส์รอง อานมนต์ตามได้ยศาสตร์แล้ว เป้าเรไร
 และรำนารายณ์ครึ่งทง แล้วชำระการผู้ใหญ่ผู้น้อยนั่งส้มบักดาบได้
 เสือครุยได้ดำพอกตามบรรดาศักดิ์ แล้วพราหมณ์ปโรหิตนำเอาพระ
 จงโอโถงด้วย พร้อมอยู่ณ โรงราชพิชิตแล้วเข้าในพระราชมณฑลของ
 พระโรงหลวง ชุนนางเข้าในพระโรงหลวงเสร็จแล้ว ให้เป่าสังข์ระฆัง

กระทั่งแคว ปรโคมดุริยดนตรีพิพาทย์ของชัยพร้อมต้น บรรดานักเตง
ระบำทงปวงในพระราชวัง นอกพระราชวัง เต็มเต็มไปทัง ๗ วัน
ครันณวณพฤษหัดบดเดือนยี่ ชน ๑๕ ค่ำ เจ้าพนักงานเตยงทองร้องพระ
ราชศักรทงปวงนั้น นำไปวางข้างที่พระที่นั่งอดเรกวัดทชนอกพระที่นั่งยา
มพระชุมวิหัดวม มีพระตุ้มได้ยาคันบีตกำบัง และพราหมณ์บโรหิต นำมา
ซึ่งพระแสงขรรค์ พระแสงปืน พระแสงธนู พระแสงหอกง่าม และพระ
ตุ้มพรรณบัตร มีพานทองร้อง ๓ ชน มาทอดทพระเตยงทองแถว เจ้า
พนักงานนำเอาบุษบกมาทอดทพระที่นั่งอดเรกวัดทชนอกพระที่นั่งยา และ
ฉดองพระบาทได้พานทองร้องพานทองตงหนารวมเชิงบุษบกมพระที่นั่งนาง
ห้ามพนักงานกรองพวงมาตาตงทงตองข้างริมบุษบก และมรูปเต่า รูป
ปลา รูปงู มาวางริมเชิงบุษบก และนายทหารใหญ่ทงต์ นายกำนดทงต์
นายองครักษ์ทงต์ นายกลางข้างทงต์ แต่งตัวตามธรรมเนียมมานางซ้าย
ขวาข้างละ ๘ คน ผู้จัดแจงแต่งเรียบพระราชโรงหลวง ให้หนึ่งเป็น
ตุ้มกระบวนถวณถ ถานารายณ์แก้ว คอยห้ามปรามคแต่เบ้าเรไรชนเป็น
๒ ครั้งเป็นลำดับให้ชนนางได้ถ้าพอก ให้มีชาวตอกตอกไม้รูปเตียน
มตอกบัวหลวงเป็นต้น พร้อมกัณณ โรงราชพิชสำหรับถวายบังคมและ
พระราชาคณะขันธ์พระราชโรงหลวงด้วยข้าราชการ สำหรับตวดพระ
พุทธมนตถวายชัยถวายพรตด้วย เมื่อเสด็จพระดำเนินมา ครันเรียบพระ
ราชโรงหลวงเสร็จแล้ว จึง กษัตริย์ทงตองพระองค์เสด็จมาพระที่นั่ง
เจ้าพนักงานข้างในกำนดตามเสด็จมาพร้อม ถานารายณ์แก้วเบ้าเรไรชน
๓ ครั้งเป็นกำหนด แล้วเบ้าตั้งขครระฆังกระทั่งแคว ได้พระฤกษ์แล้ว

เล็ดจขนต๋พระทนต์บษบก แด้วให้หยุดประ โคมท่งปวงไว้ก่อน ครันได้
 พระฤกษ์ชนนายดแด้ว พราหมณ์ปโรหิตเป่าสังข์ตระฆัง แครปี กตอง
 ช้องชยตริยคนตรประ โคมชนทุกพนักงานแด้ว ส่มเต็จพระสังฆราชและ
 พระราชาคณะเจ้าเอานำพระพุทธรณ์ครวัดพระเกษาแด้ว พระมหाराชคร
 ปโรหิตโย่งพระเกษาให้ทรง พระมหามงกุฏให้ตรงดัดแด้ว พราหมณ์
 ปโรหิตนำเอานำพระเข้าเบญจครรภถวายให้ทรงเสถียร แด้วพระองค์
 ทรงเครื่องกกุภณท่งห่าอย่างใหญ่ เจ้าพนักงานฉดองพระบาท นำ
 เอานฉดองพระบาทมาถวายแด้ว พระองค์เล็ดจตงจากพระทนต์บษบก
 สอดทรงฉดองพระบาทเล็ดจ มาสู่พระทนต์ ดงเกาแด้ว ปโรหิตถวาย
 เค็ดฉดอง แด้วให้หยุดประ โคมตริยคนตรไว้ ครันได้พระฤกษ์ พราหมณ์
 ปโรหิตองเชญมาซึ่งพระนารายณ์ถวายพระองค์ทรงอัมไว้แด้ว ให้เป่า
 สังข์ตระฆังกระท่งแครประ โคมตริยคนตรท่งปวงชนให้พร้อมทุกพนักงาน
 แด้วพราหมณ์ปโรหิตราชครท่งดี นำมาซึ่งพระแสงขรรค์ถวายพระองค์
 ให้ทรงถือแด้ว ให้หยุดซึ่งประ โคมท่งปวงไว้ก่อนแด้ว ออกญาเจ้า
 พระยาพระเล็ดจถวายบังคม ๓ หนแด้ว ถือเอาซึ่งพระสุพรรณบัตรชน
 เหนือเค็ดยรเกด้าแด้ว อานประกาศถวาย พระมหาอุปราชและพระ
 องค์านวงศ์ ราชนิกต ชนหมื่น ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยให้แจ้งประจักษ์
 ในลักษณะนามกรพระศรีสุริโยพรรณนน ชนเป็นส่มเต็จพระราชโองการ
 พระบรมราชารามาธิราชขบดศรีสุริโยพรรณธรรมิกราชา จบแด้ว
 ให้สนช้องชยเป่าสังข์ตระฆังกระท่งแคร ประ โคมตริยคนตรให้พร้อม
 ชนดวยกันแด้ว ออกญาเจ้าพระยาพระเล็ดจ ส่งพระสุพรรณบัตรให้

พระมหाराชครูโรหิต ๆ นำมาถวายพระราชโองการ ๆ ยื่นพระสุพรรณ
 บัตรสั่งให้สมเด็จพระอัครมเหสี สมเด็จพระอัครมเหสีรับแล้ว ทรงวาง
 ลงในพานพระศรี แล้วให้หยุดระโคมไว้ก่อน แล้วสมเด็จพระสังฆราช
 และพระราชอาคณะ สวดพระพุทธมนต์ถวายพระพรถวายชัยแล้ว ข้างใน
 นางพระกำนัลพระต้นมถวายบังคม ๓ หนแล้ว ออกญาเจ้าพระยาพระ
 เด็ดใจเชษฐาซึ่งพระสุพรรณบัตรพระนามพระชาติกษัตริย์ ๕ ๗ ๘
 พระอัครมเหสี กราบถวายบังคม ๓ หนแล้ว อ่านประกาศแก่สมเด็จพระ
 สังฆราชราชครูเสนาบดีข้าราชการใหญ่้อยข้างหน้าข้างใน ให้ประจักษ์
 ดุจเดียว ทรงนามกรซึ่งว่า สมเด็จพระภักคณิศร์รชดา เด็ดใจแล้วเข้า
 สั่งขแต่ระโคมดนตรีชนให้พร้อมแล้ว ออกญาเจ้าพระยาพระเด็ดใจ
 สั่งพระสุพรรณบัตรให้พระมหाराชครูโรหิต ๆ ถวายพระองค์ ๆ ตั้งยื่น
 ให้สมเด็จพระอัครมเหสี ๆ รับพระสุพรรณบัตรวางลงในพานพระศรีแล้ว
 ถวายบังคมสมเด็จพระราชโองการ ๓ หน ให้หยุดระโคมดนตรีชน
 ไว้ แล้วสมเด็จพระสังฆราชและพระราชอาคณะสวดพระพุทธมนต์ถวายชัย
 ถวายพระพร แล้วพระมหาอุปราชราชนิกตตูกหดวงหดานหดวง พระ
 วงศ์านวงศ์มาเอาเครื่องตั้งการบูชากราบถวายบังคม ๓ หนก่อน แล้ว
 จึงข้าราชการข้างหน้าข้างในชายหญิงพร้อมกัน เสนาบดีพราหมณ์ปโรหิต
 ผู้ใหญ่ผู้น้อยกราบถวายบังคมทีหลัง ๓ หน แล้วเจ้าพนักงานถวาย
 เภดซ์ของค้ำแก่พระสังฆนิคแล้ว พราหมณ์ปโรหิตอ่านมนต์พิชชยค้ำศตร
 ถวายชัย แล้วสมเด็จพระสังฆราชราชอาคณะสวดสัพพตโย ๆ ภาค ๆ
 แล้วเจ้าพนักงานชาวทชกพระต้นนยากันเด็ดใจ เด็ดใจแล้วเข้าเรไร แล้ว

ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย พระตั้งฆราวาส ราชครู ก็ไปตามอนุกรมดำตบ
 ทศวรร ครนรุ่งชนพระมหาอุปราชตั้งเจ้าพนักงานให้เบิกใบศรี ๗ ชน
 ให้ข้าราชการนั่งล้อมบัลลังก์ ได้เสื้อครุย ได้ตำพอก ได้หมวกถอมไปเฝ้าพระ
 ราชโองการหลวง และพนักงานข้างหน้าข้างในได้ฤกษ์ ชาวเวียงเทยน
 ทำขวัญ และการเดินทางไกล เดินทางไปทั้งกลางวันกลางคืน ๓ วัน และ
 เสด็จไปพร้อมเสนาบดีทุกว้นทั้งสามวัน แล้วจึงเสด็จพระมหากษัตริย์
 ทรง ๒ พระองค์ เสด็จมาสู่พระราชเรือนหลวงพระตำหนักออกศึกวัดสุทัศน์
 เจ้าพนักงานชาวทรุดพระสันนิษยาแล้ว และพระมหाराชครูพราหมณ์
 ปโรหิตทงแปดทงตั้งพร้อมแล้ว ราชารายณ์และเบ้าเรไรประ โคมตรียคนตรี
 พร้อมชนแล้ว ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยทงปอง ภูวบาลบงคมนตรีพร้อมกัน
 ทงข้างหน้าข้างใน แล้วพราหมณ์ปโรหิตอ่าน มนต์ได้ยศศีลศรภูวบาลชัย
 ภูวบาลพรพระมหากษัตริย์สองพระองค์แล้ว เสด็จเข้าในพระราชวังเบิก
 พระสันนิษยา แล้วข้าราชการก็ไป เสด็จการพระราชพิธี ๗ วัน ทำขวัญ
 ๓ วันแล้วและพราหมณ์ปโรหิตทงตั้งเสวยพระแสงขรรค์พระแสงปืนพระแสง
 ธนพระแสงหอกง่าม กับพระตั้งสารศสำหรับภินมาไว้ณพระที่นั่ง พระราช
 มนเทียรเหนือพระเจาศาพระบันทม ชื่อวามังคตารักษะก และเมื่อวัน
 เวียงเทยน ๓ วัน และวันสุดท้ายจะเป็นการรบ ๓ วันนั้น ให้ ทำขวัญ
 เวียงเทยนเวดาเข้าแล้ว เพดาบายเสด็จออก เสด็จพระนคร ไปรยเงินทอง
 รอบพระนคร เกณฑ์ให้ตั้งเป็นชะบวนพยุหพชัยสงคราม ตามฤกษ์
 เป็นจตุรงค์ฤกษ์ ๕ แถว เครื่องตั้งอยู่ตาม กลางข้างมารถ คชพตเป็นอน
 ดับ ๆ กัน กระจโงมทองประเทยบข้างในเสด็จพระอัครมเหสี ไปรยเงิน

ไปยทองตามเสด็จอยู่เบื้องหลังรอบพระนครแล้ว กษัตริย์สองพระองค์
 กذبเข้าพระราชวัง ตั้งให้เตียงทะแถ้วทหารข้าราชการตามบรรดาศักดิ์
 ผู้ใหญ่ผู้น้อย เสร็จการราชาภิเษกแล้ว จึงส้มเด็จพระราชโองการพระ
 บรมราชามาธิราชขบดคีร์ดีริโยพรรณธรรมิกราชาธิราช พระองค์จะ
 อภิเษกพระศรีไชยเชษฐา ให้เป็นพระมหาอุปราชฝ่ายหน้า มีพระราช
 โองการตั้งเจ้าพนักงานพระราชโรงหลวง และข้าราชการทหารพลเรือน
 กรมฝ่ายหน้าฝ่ายในผู้ใหญ่ผู้น้อย พระวงค์นางวงศ์เจ้าราช निकดชนหมื่น
 ให้เรียบพระราชโรงหลวงแล้ว นุ่งส้มปักได้เสื้อครุย ได้ดำพอกได้หมวก
 ตอมตามบรรดาศักดิ์ผู้ใหญ่ผู้น้อย เดินการส้มโภช ๓ วัน มีแต่การเดิน
 ช้างในพระราชวัง และเตรตั้งขระขงของชัย เตรียมไว้ให้พร้อมจงทุก
 พนักงาน แล้วให้ปลูกโรงราชพิธี ๒ หลัง ๆ หนึ่งพิธีพราหมณ์ หนึ่ง
 พระราชพิธีพุทธศาสดา ให้ตั้งขการนมนต์พระราชาคณะมาตั้งสัตต ๓ วัน
 มีพระพุทธรูปเป็นต้นแล้ว ๓ วัน ให้พราหมณ์ปโรหิตมาประจำโรง
 ตั้งเป็นมณฑลนมพระนารายณ์พระอิศวรเป็นต้นแล้ว พระองค์จึงแต่ง
 พระยานมาศสำหรับแห่หน้ามหาอุปราช มีชาวดอกดอกไม้เทียนเงิน ๓๐
 เทียนทอง ๓๐ เต็มปักบนพานทองรอง แต่ชาวดอกดอกไม้และเทียนเดว
 นั้น ได้ในดำเกาท์ทองคำ และดอกไม้ นั้น ผ่าเซ็ดหน้ายกผ่าเซ็ดหน้าทอง
 รองพานทอง ดอกไม้ นั้นได้ในคตบทองรองพานทองแล้ว มีดอกไม้
 กรองตอมพานทอง มีดอกบัวหลวงเป็นต้นครบตั้งแล้ว ยกไปตั้งบน
 พระยานมาศแห่หน้า จึงพระศรีไชยเชษฐาแต่งพระองค์ทรงพระภษาตาย
 ระบวนอย่างเทค พระภษาหมบงเฉยงนรรวดตายทอง ครั้นได้พระฤกษ์

พระศรีไชยเชษฐาเสด็จสู่พระยานมาค์ ให้มาถึงโรงราชพิธี เสด็จออกจาก
 พระยานมาค์ เข้าในมณฑลราชพิธี นมัสการพระเจ้าก่อนแล้ว นมัสการ
 พระนารายณ์ แล้วเสด็จขึ้นสู่พระราชโอรสหลวงพระที่นั่งอติเรกวัดสุทนต์ และ
 เมื่อพระศรีไชยเชษฐาเสด็จมาถึง โรงราชพิธีนั้น พราหมณ์ปโรหิต เจ้า
 พนักงานเบ้าตั้งขและเรไรรับเสด็จแล้ว นำนารายณ์ ๓ ท่า แล้วประโคม
 ขนกรงหงษ์ เดินกัเด็น แล้วพระมหाराชกรูปโรหิตนำเอาพานพระ
 ด้พรรณบัตรพระนาม และพานฉลองพระบาท และนำตำหรับกษัตริย์
 และพระแสงปืน พระแสงธนู พระแสงหอกทรง พระแสงดาบทรง ตาม
 เสด็จขึ้นไปสู่พระราชโอรสหลวง ครองเหนือเศียรทองริมพระที่นั่ง และ
 บรรดาเครื่องทให้มาด้วยพระศรีไชยเชษฐานั้น วางข้างพระที่นั่งเคียง
 ทองเป็นซ้ายขวา มีเศียรทองแควพระที่นั่งญิบน มีพระสัณนิยาพระชุม
 วิท และพระสุขไศยาศน์ปิดกำบังเป็นอันเดียวสำหรับบรรดา ครองหน้าพระ
 ที่นั่งสมเด็จพระราชโองการ พระอัครมเหสี ๒ พระองค์ และพระยา
 พระอาตกษณ์หมอบเฝ้าพระสุพรรณบัตรริมเศียรทองครองนบน เมื่อ
 พระศรีไชยเชษฐาให้มาถึง โรงราชพิธี พนักงานตั้งข้างในคอยฟังเสด็จ
 ประโคมสัญญา แล้วทูลเชิญสมเด็จพระราชโองการกับพระมเหสี เสด็จ
 ออกพระที่นั่ง อติเรกวัดสุทนต์คอยท้าว เบ้าเรไรบำเรอพระองค์ด้วยเพลง
 มโหรี ขุนนางข้างหน้าข้างในถวายบังคม ๓ ท่าแล้ว ชักพระสัณนิยา
 กำบังแล้ว หยุดมโหรีไว้ ครั้นพระศรีไชยเชษฐาให้มาสู่พระราชโอรสหลวง
 อติเรกวัดสุทนต์ เสด็จเหนือพระที่นั่ง ชักพระสัณนิยาแต่จำเพาะสมเด็จพระ
 ราชโองการ เสด็จมารูดพระที่นั่งพระองค์กับพระมเหสีแล้ว จึงเสด็จ

พระศรีไชยเชษฐา ถวายบังคมพระบรมราชโองการ ๓ หนตามลำดับ
 แล้ว เป้าเรไรเป้าสังข์ตระฆังกะทัง แคร่ประโคมแล้ว พระสังฆราช
 ราชาคณะสดมภ์ถวายชัยถวายพร จบแล้วเชิญพระศรีไชยเชษฐาขึ้น
 อยู่เคียงทองพระที่นั่งรัตนาลัย สมเด็จพระสังฆราชและราชาคณะ ๗ องค์
 เหนือหน้าพุทธมณฑลรัตนมุนี ปราหมณีปโรหิตราชครุฑด้วยน้ำสังข์แล้ว
 และสมเด็จพระราชโองการกับสมเด็จพระอัครมเหสี ทรงซึ่งพระเศียร
 เบญจครรรภ์ สำหรับได้นักษัตริย์มาให้พระศรีไชยเชษฐาด้วย และรด
 พระเจ้าตงแล้ว ประโคมชนพร้อมกัน แล้วหยุดไว้ ทรงพระภูษาต้น
 แล้วทรงเครื่องกษัตริย์ทออย่างน้อยเสร็จแล้ว มาถวายบังคมพระบรม
 ราชโองการ ๓ หน และพระโหราถวายฤกษ์ต้นชัย ๓ หน แล้ว
 เจ้าพระยาพระอาดถักษณ์ถวายบังคม ๓ หน แล้วเจ้า... พระสุพรรณบัฏ
 อ่านแล้วขอพระนามถวาย ตั้งพระศรีไชยเชษฐาเป็นสมเด็จพระมหาอุปราช
 ฝ่ายหน้า แล้วเจ้าพระยาพระอาดถักษณ์ถวายพระสุพรรณบัฏ ให้
 พระมหาอุปราช ๆ รับแล้ว ทรงวางตงในพานพระศรีแล้ว ถวายบังคม
 ๓ หน แล้วมหาอุปราชนำเอาดอกไม้พานหมากทอง คัดบึงทอง ใส่ดอกไม้
 ไปถวายบังคมสมเด็จพระเจ้าพี่นางเสร็จแล้ว กัดบึงออกมาถวายบังคม
 พระราชโองการ ๓ หน แล้วพระราชโองการเสด็จเข้าชกพระที่นั่งนยา
 กำบัง แล้วประโคมชนพร้อมกัน แล้วสมเด็จพระมหาอุปราชเสด็จขึ้น
 อยู่พระยานมาศ ชาวพนักงานพระคตังมหาสมบัตินำเอาพานเงินใส่เงิน
 พานทองใส่ทอง มาถวายพระมหาอุปราช พอให้ไปสู่พระราชมนเทียร
 พระองค์ไปรยเงินไปรยทองไปตามสถิตมารค จนถึงพระราชมนเทียร

แล้ว เป็นอันครบ ๓ เสร็จ ข้าราชการข้างหน้าข้างใน ต่างคนต่างไป
 แล้ว เที่ยงไพร่พลสังกัดโยธาตามธรรมเนียมกฎหมายแต่ก่อน เพดาเย็น
 เจ้าพนักงานให้พระมหาอุปราชมาสู่พระที่นั่งออกเวทวิสูตร ทำขวัญเวียง
 เทียนแล้ว แห่กลับไปพระราชมนเทียรตั้งเก่า การวิเวกหมงคตทำดูคนเดียว
 กับกับราชาภิเศก มีแต่การข้างในพระราชวังยกเสวยทการใหญ่ และ
 ส้มเด็จพระมหาอุปราช มีข้าราชการเจ้าพนักงานของยามตามเพลิงครบ
 ทุกสิ่งพร้อมทุกพนักงานแล้ว จึงส้มเด็จพระบรมพิตรพระราชโองการ
 บรมราชอาณาธิราชธิบดีศรีสุริโยพรรณธรรมิกราชา พระองค์ทรง
 พระดำริว่า ส้มเด็จพระสังฆราชราชาคณะทั้ง ๗ พระองค์นั้น ททรงตั้ง
 ไว้เป็นพระราชาคณะแต่แรกพระองค์มาปราบดาภิเศกนั้น ยังมีได้ประกอบ
 ยศศักดิ์ถวายห้ามได้ จึงสั่งเจ้าพนักงานพระราชโองการให้จัดแจง
 แต่งท ๆ พระที่นั่งออกเวทวิสูตร ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยแต่งตัวดูกัน
 อย่างพระราชพิธี แล้วให้ตั้งฆการีประเดียงนิมนต์ส้มเด็จพระสังฆราช
 และพระราชาคณะทั้ง ๗ องค์ มาสวดพระพุทธมนต์แล้ว จะถวายพระ
 สู่พรรณบัตร นั้นเข้า พระสู่พรรณบัตรทั้ง ๕ พระองค์นั้น ได้همتอง
 พานทองรองพานแว่นฟ้า ตั้งหน้าสู่พรรณบัตร สู่พรรณบัตรองค์นั้น
 จารกอกษรตัวดำ ได้พานเงิน พานรองพนประดับมุกคตตั้งดูเดียวกัน
 เจ้าพระยาพระอาตักษณพนักงานเฝ้าพระสู่พรรณบัตร หมอบเฝ้ายกพน
 ครนได้ ถูกขังส้มเด็จพระราชโองการ เสด็จออกพระที่นั่งมงกุฎพมา
 รุดพระสันหย้าออก เจ้าพระยาพระอาตักษณถวายบังคมบรมราชโองการ
 ๓ หน แล้วประโคมดุริยดนตรีแตรสังฆระฆังกังสดาลขณพร้อมกันแล้ว

ให้หยุดไว้ และเจ้าพระยาพระอาตักษณ์นำเอาพระสุพรรณบัตรเสนอกวายน
 จบแล้ว ถวายพระสุพรรณบัตรทั้ง ๕ ทั้ง ๒ แก่พระราชอาคณาทอง ๗
 องค์แล้ว ส้มเด็จพระสังฆราชสวดมนต์ถวายพรถวายชัยจบแล้ว จึง
 ให้เจ้ากรมสังฆการีเชิญหม้อทองรองน้ำพระพุทธมนต์ ตายจบเป็นมงคล
 กับไม้เท้ายอดทองคำ ถวายพระสังฆราชราชอาคณาทอง ๗ องค์ แต่หน้า
 พุทธมนต์และตายมงคลนั้น สังฆการีถ่ายส่งไปถวายข้างในพระราชวัง
 ถัดถึง ๗ วัน อัฐิมบิณณรัตน์ ให้เข้ามาถวายพระพร ให้สังฆการีนำ
 เอาหม้อทองซึ่งได้นำพระพุทธมนต์กับตายมงคลนั้นถวายไว้จงทุกครั้งตาม
 กฎหมาย ครั้นตั้งสมเด็จพระสังฆราชและพระราชอาคณาทองเสร็จแล้ว พระ
 สังฆราชอาคณาทองคฤหัสถ์พิศโย ๆ ชยน์โต ๆ ภวต ๆ จบแล้ว ชักพระ
 สันหยากำบังแล้ว ประโคมพร้อมชนแล้ว ก็ต่างคนต่างไปตามลำดับ
 แล้วจึงสมเด็จพระบรมราชโองการ พระองค์จึงตั้งเจ้าพนักงานพระราช
 โรงหลวง ให้เรียบพระราชโรงเป็นพระราชพิธี ให้ข้าราชการผู้ใหญ่
 ผู้น้อย แต่งตัวจงโอโถง ประชุมกันพระที่นั่งอติเรกวิสุทธรังษีให้พร้อม ให้
 มหามายบอกชาวดวง ชาวดวงตั้งเจ้าราชหนักุดขุนหมื่น พระวงค์านวงค์ จะ
 ตั้งให้เป็นกรม ให้พระวงค์านวงค์ทรงแต่งพระองค์ ทรงพระภาษาดาย
 ชะบวนอย่างเทศ ทรงฉลองพระองค์ครุยขลิบทองใหญ่ ๓ นิ้ว ๕ นิ้ว และ
 ม่วงพระค้อและขอพระกร ตามวงค์ทุก ๆ พระองค์แล้ว ให้แต่งเครื่อง
 ดอกไม้ชุปเทียน และเทียนเงินเทียนทอง กรองดอกไม้ได้พานทอง รอง
 ๒ ชั้น มัดอกบัวหลวงเป็นต้น ให้ทรงเสด็จงาไปพระที่นั่งอติเรกวิสุทธรังษี
 ครั้นเรียบพระราชโรงแล้ว พระยาพระอาตักษณ์นำเอาพระสุพรรณบัตร

จารึกอักษรคำได้แผ่นทองรองพานทองรองพานแว่นฟ้า ไปตั้งณเคียงทอง
 ตรงพระที่นั่งมงกุฎพมาณ มีพระแสงดาบรองทรง พระแสงหอกรอง
 ทรง พระกตดและพานพระศรีทอง เครื่องในพร้อมตามบันดาศักดิ์ผู้ใหญ่
 ผู้น้อย ไปทอดไว้ ณ เคียงทองกับพระสุพรรณบัตรด้วยกัน มีพาน
 ขาวดอกดอกไม้ ตงบูชาอยู่ด้วย ครั้นได้ฤกษ์ส้มเด็จพระราชโองการ
 เสด็จออกพระที่นั่งมงกุฎพมาณ เจ้าพนักงานเบิกพระที่นั่งนยา แล้วพระยา
 พระอาทิตย์กษณถวายบังคม ๓ หน จึงพระวงศ์านวงศ์ถวายบังคมพร้อม
 กัน ๓ หน แล้วพระโคมไตรสังขตริยางคดนตรีบรรพาทย์ของชัยทุกพนักงาน
 แล้วให้หยุดพระโคมไว้ จึงพระยาพระอาทิตย์กษณอ่านเส่นอพระนามถวาย
 จึงพระวงศ์านวงศ์ทงปวงถวายบังคมอีก ๓ หน พระยาพระอาทิตย์กษณ
 อ่านเส่นอพระนามเสร็จแล้ว ถวายพระสุพรรณบัตรไปแก่พระวงศ์านวงศ์
 ตามอนุกรมลำดับทุก ๆ พระองค์ แล้วกราบถวายบังคมอีก ๓ หนเสร็จ
 ส้มเด็จพระราชโองการเสด็จเข้าพระราชวังใน พนักงานรับพระที่นั่งนยา
 แล้ว พระวงศ์านวงศ์ และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ก็ต่างคนต่างไปตาม
 ลำดับ แล้วมีพระราชโองการสั่งพระวงศ์านวงศ์ เจ้าต่างกรม ให้สั่ง
 ออกญาเจ้าพระยาสำหรับพระราชโองการ ๒ คนนั้น ให้มีหมายบอกไปทุก
 หมู่ทุกกรม ทหารพดเรือนเจ้าต่างกรม หากกรมมิได้ และข้าราชการผู้
 ใหญ่ผู้น้อย นายพด นายมหาด นายดาบ นักปราชญ์ราชครูบโรหิต
 เสนาข้าเฝ้าข้างหน้าข้างใน ทมบันดาศักดิ์ ตั้งแต่เจ้าพระยา และพระยา
 พระหุดวงนั้น ให้รู้จกทั่ว ให้แต่งตัวนุ่งผ้าจงโฮ่โถง นุ่งส้มบั๊กตาย ใส่
 เสื้อครุยตามบันดาศักดิ์ และให้แต่งเครื่องบูชาดอกไม้นูปเทียน ใส่พาน

ไปรับชอติง และรับราชการตามตำแหน่ง และพระวงศ์ราชครู
 ปโรหิตนั้น พานใต้ดอกไม้รูปเทียนนั้น พานเขียนลายรดนาก้ามะดอ
 ฝากราบเซ็ดหน้าแขกผนังเทียนใหญ่ ๘ เต็มนั้น ใต้พานทองรองพาน
 แฉ่นฟ้า มนตรทง ๖ คนนั้น ใต้พานเหมือนกัน แต่เทียนใหญ่ ๘ เต็มนั้น
 ใต้พานเงิน ปโรหิตผู้น้อย ๓ คนนั้น กับขุนนางทถือศักดินา ๘๐๐๐ นน
 ดอกไม้รูปเทียนใต้พานนาก พานรองก้ามะดอ ฝากราบเซ็ดหน้าแขก
 ผนัง เทียน ๖ เต็มนั้น ใต้พานแฉ่นฟ้า ขุนนางศักดินา ๖๐๐๐ รูป
 เทียนดอกไม้ใต้พานเขียนลายรดนาก้ามะดอหางเงิน ฝาเซ็ดหน้าแขกผนัง
 เทียนใหญ่ ๕ เต็มนั้น ใต้พานประดับมุกต์ โตก ตระดุมรองประดับมุกต์
 ขุนนางถือศักดินา ๕๐๐๐ นน ดอกไม้รูปเทียนใต้พานเขียนลายรดนาก้ามะ
 ดอหางเงิน ฝากราบเซ็ดหน้าแขกผนัง เทียนใหญ่ ๒ เต็มนั้น ใต้
 พานมุกต์ พานรองกลดอกชาดน้ำมันแดงในนอก ขุนนางถือศักดินา ๕๐๐๐
 นน ดอกไม้รูปเทียนนั้นใต้พานนาก เทียนใหญ่ ๒ เต็ม ใต้พานแดง
 กลดอกชาดน้ำมันทงข้างนอกข้างใน ขุนนางถือศักดินา ๓๐๐๐ นน ดอก
 ไม้รูปเทียนใต้พานเงิน เทียนใหญ่ ๒ เต็มนั้น ใต้พานแดงทงนอกทงใน
 ขุนนางถือศักดินา ๒๐๐๐ นน ดอกไม้รูปเทียนนั้นใต้พานเงิน เทียนใหญ่
 เต็มหนึ่ง ใต้พานแดง พานรองคำ เจ้าพนักงานเดียบพระราชโรงณพระ
 ทงพระราชมนเทียรพมานอากาศเสร็จแล้ว ครนได้ฤกษ์ จึงตั้งเศจ
 พระราชโองการเสร็จ ออกพระทงมังกฎพมานเพธาเข้าโมงหนึ่ง เจ้า
 พนักงานรุดพระสันนยา ออกแล้ว ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยกราบถวาย
 บังคม ๓ หนพร้อมกันแล้ว เจ้ากรมชาวทอานหมายตงขาราชการ

ราชินิกุล ขุนหมื่น ผู้ใหญ่ผู้น้อย เสนอถวายแล้ว ข้าราชการถวาย
 บังคม ๓ หน แล้วเอาพานรับหมายตง ทุกคนตามตำแหน่งที่เฝ้าเสร็จ
 แล้ว เสด็จเข้าในพระราชวัง & โมงเที่ยง ชาวพนักงานรดพระสันทนยา
 แล้ว พระวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ต่างคนต่างก็ไปตาม
 กันเป็นลำดับ สิ้นเด็จพระราชโองการ มีพระราชบัญญัติไว้ให้ข้าราชการ
 เฝ้าเป็นเพลา ถ้าเสด็จออกเพลาเข้าโมงหนึ่ง เสด็จชน & โมงเที่ยง ถ้า
 เสด็จออกเพลาบ่ายโมงหนึ่ง เสด็จชน & โมงเย็น เป็นธรรมเนียม
 มิได้ขาด แล้วพระองค์จึงตั้งเจ้าพนักงานเียบพระราชวังพระมนเทียร
 พระตำหนักพมมาน อากาศเสร็จแล้ว จะตั้งปลัดกรมตงแต่ชน หมื่น พัน
 และเสมหับัญชี แต่งคณู่งเสมหับักใส่เสื่อครุย และพานข้าวตอกดอกไม้
 รูปเทียน ให้กระทำตามบันดาศักดิ์ของตัวทุกคน แล้วเข้าไปในพระ
 ทนงพมมานอากาศพร้อมกัน ครั้นได้ฤกษ์เพลาเข้าโมงหนึ่ง เสด็จออก
 เหนอพระทนงเบ็ดพระสันทนยาแล้ว ข้าราชการถวายบังคม ๓ หน พานบูชา
 ตงข้าง แล้วชาวทอานหมายตงปลัดกรม ขุนหมื่น พันทนาย ๆ พล
 นายตาบถกชอผู้โต เอาพานรับหมายตงทุก ๆ คน เป็นอนุกรมลำดับ
 เสร็จแล้ว เสด็จชนวังพระสันทนยาแล้ว ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ถวาย
 บังคม ๓ หน แล้วก็ไปตามกันโดยอนุกรมลำดับ แล้วพระองค์จึงตั้ง
 ออกญาเจ้าพระยาวงให้ตั้งข้าราชการขุนนางข้างใน ให้เียบพระราชวัง
 ณพระตำหนักทนงอุปาศนาร ให้มีดอกไม้รูปเทียนคจอย่างข้างหน้า จะ
 ตงพระวงศ์ บุตรีและชิตา และข้าราชการข้างใน ให้แต่งตัวจงโอ
 โถง นุ่งดาบหมี่สะไบยาว ๘ ศอก ผูกผมคจคอกพักทองตามภาษา ให้

รับข้อและรับพนักงานตามตำแหน่งดูอย่างพระวงศ์ข้างหน้า ท้าว
นางผู้ใหญ่ข้างในดูอย่างขุนนางผู้ใหญ่ข้างหน้านั้น ให้นั่งคอยถวาย
บังห้องข้างประจิมทิศ และนางพนักงานพระต้นมกำหนดให้นั่งคอยถวาย
บังคมอยู่ท่ามกลางพระตำหนักอุทยานาริ ครั้นได้ฤกษ์ จึงส้มเด็จพระ
ราชโองการกับสมเด็จพระอัครมเหสี เสด็จออกพระที่นั่งมงกุฎพิมาน
เจ้าพนักงานพระต้นมกำหนดท้าวนางราชวงศ์ผู้ใหญ่ ถวายบังคม
๓ หน้าแล้ว ก็ต่างคนต่างไปตามลำดับกัน

ว่าด้วยตงตำแหน่งข้าราชการ พระสังฆราช ราชครูโรหิต และ
พระวงศ์และเสนาข้าเฝ้าผู้ใหญ่ผู้น้อย ข้างหน้าข้างใน รับพระ
ราชทานข้อและยศศักดิ์ตามตำแหน่งกฎหมายแต่ก่อนเท่านั้น

นัยหนึ่งหม่อมทองเป็นห้ามพระไชยเชษฐา เดือน ๓ ข้างขึ้น นก
นางทอง ประสูติพระโอรสเป็นชายองค์หนึ่งทรงพระนามชื่อ นกนุ

นัยหนึ่ง ครุเก่าสำหรับโฆดงบอกหนังสือมาถึงเจ้าพระยาจักรให้
กราบทูลว่า ผุ่งโฆดงใหญ่เข้ามา มีช้างดำคัญตัวหนึ่งสูง ๘ ศอก เจ้า
พระยาจักรกราบทูลสมเด็จพระราชโองการตามบอกครุเก่า มีพระราช
โองการสั่งให้เจ้าพระยาจักรไปทำพะเนียดจับช้างดำคัญให้ได้ เจ้าพระยา
จักรรับสั่งแล้วเกณฑ์คนทำพะเนียด จับช้างข้างทิศอาคเนย์เมือง จับช้าง
ดำคัญสูง ๘ ศอกได้ ให้หม่อมเถาผกส่งอนชานชานาญตด้แล้ว เจ้าพระยา
จักรนำเอาช้างนั้นมาทูลเกล้าฯ ถวายพระราชโองการฯ พระองค์สั่งให้ทำ
โรงช้างในพระราชวังริมพระที่นั่งเสด็จออกข้างหน้า ช้างต้นนั้นชื่อออกญา
เจ้าพระยามหาไชย มีด้วยบ้านชนแก่พนักงานตามตำแหน่งมาแต่ก่อน

จะว่าด้วยพระราชพิธีทวาทศมาศ ๑๒ เดือน ตามโบราณราชประ
เพณีที่สืบมาแต่ก่อน เป็นฤกษ์พระราชพิธีทุกเดือน มีทั้งพุทธศาสน์
ไสยศาสตร์

ครั้นเดือน ๕ ข้างขึ้น จึงสมเด็จพระราชโองการพระองค์เจ้า
พนักงานให้พระพุทธรูปด้วยทองคำ & พระองค์ เดือน ๕ แรม ๑๒ ค่ำ
สมเด็จพระราชโองการกับสมเด็จพระอัครมเหสีเสด็จไปก่อพระทราย ณ
วัดริมพระราชวัง สั่งให้มมหรศพลมโกลช ครั้นแรม ๑๓ ค่ำ ๑๔ ค่ำ จึง
ชำระการผู้ใหญ่ผู้น้อยไปก่อพระทรายตามบันดาคักัด จึงให้อาราธนา
พระพุทธรูปทองคำทั้ง ๕ พระองค์นั้นไปไว้ณศาลาริมพระทรายแล้ว จึง
นิมนต์สมเด็จพระสังฆราชและพระราชาคณะทั้ง ๗ องค์นั้น ไปสวดมนต์
ณ ศาลานั้น ครั้นพดบค่ำพระจันทร์แจ่มดวงดอกไม้เพลิงและระชา

ครั้นวันพฤหัสบดีเดือน ๖ ขณคาศขึ้น เป็นวันเถลิงศก ศักราช
๑๕๓๖ ปีชวด นักษัตรฉศก (พ. ศ. ๒๓๕๗) สมเด็จพระราชโองการ
กับพระมเหสี เสด็จไปณศาลาพระราชพชนน พระองค์เสด็จประทับ
พระทรายแล้ว เสด็จมาถวายสัจรับพระสังฆนิมิตของแล้ว เสด็จออก
พดบพดบเรียก มวย หุ่น โขน ก็เล่นสมโภช แล้วทรงกตปฤกษ์
แล้วเสด็จกลับเข้าพระราชวัง แล้วเสด็จเจ้าพนักงานชำระการตงกระบวน
แห่ จะเสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการพระธาตุเจดีย์ ครั้นได้ฤกษ์สมเด็จพระ
พระราชโองการเสด็จทรงช้างพระที่นั่งผูกกระโหลกทอง เสด็จไปนมัสการ
พระธาตุเจดีย์ มดะคร มอญรำสมโภชแล้วเสด็จกลับมามหาพระราชวัง
ข้างไสยศาสตร์นั้น พราหมณ์ปโรหิตตงพระราชพิธีพระคารวาคันค้ำ

พระกระยาเสวยเสร็จแล้ว ให้ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยนั่งล้อมบาย
 ใต้เศอครยี่ใต้หมวกดอม แต่งตัวโอ้โถงณ โรงราชพัชพระตำราให้พร้อม
 ครั้นได้ฤกษ์ จึงสั่งมเด็จพระราชโองการกับสมเด็จพระอัครมเหสี กำหนด
 ช้างใน นั่งตายห่มต่าง ๆ หนึ่งไปสู่วังพระราชพัช ชุณนางถวายบังคม
 ๓ หน เจ้าพนักงานยกกระยาพระตำราถวาย ครั้นเสร็จแล้วให้ม
 เพลงรำ ระบำเทพทอง แล้วเสด็จกลับมาสู่พระราชวัง แล้วจึงสั่งมเด็จพระ
 พระมหาอุปราชและพระวงศ์นางวงศ์ และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย แต่งตัว
 นั่งล้อมบายตามบันดาศึกคิด แต่งดอกไม้รูปเทียนหมอคอกบัวหลอดวงเป็นต้น
 มาถวายพระองค์พระที่นั่งอดิเรกวังศุทธ เป็นพระราชพัชประจำเดือน ๕
 ครั้นเดือน ๖ ช้างชน จึงพราหมณ์ปโรหิตเจ้าพนักงานทำราช
 วัณนตรงเสร็จแล้ว ไปตั้งโรงราชพัชรัตนทองนา เอาไม้แก่งปักเป็นเส้า
 ประโคนไว้เป็นเขตคอกเป็นหลก แล้วพราหมณ์ปโรหิตเจ้าพนักงานจึงพด
 กรรมบวงสร่วงตามคัมภีร์ได้ยศศีลศรแล้ว ให้ข้าราชการตั้งกระบวนหนึ่ง
 ห่มตุจอย่างพระราชพัชทงปวง ครั้นได้ฤกษ์ จึงสั่งมเด็จพระราชโองการ
 กับพระมเหสี เจ้าพนักงานชุนนางช้างใน พระสนมกำหนดแต่งตัวตุจ
 อย่างพระราชพัชทุกครั้ง ทรงช้างกระโจิมจำตองประเทียบให้ไปณ โรง
 ราชพัชรัตนทองนา ชุณนางถวายบังคมพร้อมแล้ว เสด็จทรงจรดพระนั่งคิด
 เสร็จแล้ว เสด็จมาประทับณพดด้พบดา ให้มีการเดิน แล้วเอาผดไม้แจก
 ข้าราชการเตยงคเสร็จแล้วเสด็จกลับมาสู่พระราชวัง
 พุทธศีลศรนน ครั้นเดือน ๖ ชน ๓๕ ค่ำ พระองค์ให้หมนต์
 พระตั้งขมานนพระที่นั่งอดิเรกวังศุทธ มีพระพุทธรเจ้าทองคำ ๕ พระองค์

๗ เป็นประธาน กษัตริย์ ๒ พระองค์ทรงชาวเดวทรงศีล พระสังฆนิ ๘ วัน
ครุณเดือน ๖ แรม ๘ ค่ำ ฉนเช้าแดง วิเลทจิดขนมกด้วยออยหมาก
๗ พดเป็นเครื่องกระจากใหญ่ ๗ กระจากอันดบตามสมควร ให้สังฆการีนำ
เจ้าพนักงานมีห้องกลองจนแห่ไปสู่พระอารามถวายพระสังฆตามลำดับ
พระราชพรประจำเดือน ๖ เทาน

ครุณเดือน ๗ ขน ๑๕ ค่ำ เป็นพระราชพรพทศศาสตร์ บวชนาค
หุดอง ตั้งเจ้าพนักงานให้ทำเรือชาน ๕ ลำราชวัญจรชงพร้อมไปทอด
ที่ไฉนท่า นิมนคพระราชาคณะและพระสังฆไปนั่งหัดบาศบวชนาคณเรือ
ชาน พระพทศรูปทองคำ & พระองค์นอาหาราพานันด้วย แหนาค
หุดองมาถึงเรือชานพร้อมแล้ว ครุณได้ฤกษ์ จึงแห่ส้มเค็ดพระราช
โองการลงไปสู่เรือชาน แล้วพระองค์ทรงถวายเรือชานแก่ส้มเค็ด
พระสังฆราชและสังฆทงปวงแต่จรัดแล้ว พระองค์ก็เสด็จกลับมาสพระราชวง

ข้างแรม พระราชพรไฉยศาสตร์นั้น พราหมณ์ปโรหิตเจ้าพนักงาน
ทำราชวัญจรชงตามเคย แล้วเชิญพระพราหมณ์ออกมาจากกุฎ ตั้งโรง
ราชพรหมวดนิน กระทำพลกรรมบวงสร่วงบชาเทวดา แล้วให้พระ
พราหมณ์มาสพระราชวงพระทงมังกคตาศึกเชกเป็นมังกคตแล้ว ให้พระกดับ
มาสวดพราหมณ์ เสร็จการพระราชพรพราหมณ์ประจำเดือน ๗ เทาน

ครุณเดือน ๘ ขน ๑๕ ค่ำ เพธาเข้าอาราณาพระพทศรูป & พระองค์
มาตงณพระทงออกเรกวงศทร นิมนคส้มเค็ดพระสังฆราชและพระราชา
คณะพระสังฆ มาสวดมนตรบพระวษาสวดถวายพรพระณ กษัตริย์ทง ๒
พระองค์ทรงชาวทรงศีลเพียงพระสังฆ ๗ ฉนแล้วถวายพระพรตาไป ครุณ

เพดาบายพระราชคณะและพระดั่งขทงปวง มีดั่งมเด็จพระดั่งขราชเป็นค่น
 มาถวายพระพรณพระทงอตุเรกวิสต์ทช จั่งดั่งมเด็จพระราช โองการอา.
 ราชานมนตพระดั่งขทงปวง ให้เขาพระวษาแรมค้ำหนึ่งตามอย่างกฏ.
 หมายพุทธศาสตร์ราชศาสตร์ พระดั่งขทงปวงถวายพระพรดาไปเข้าพระ
 วษายังพระอาราม แด้วพระองค์จั่งเจ้าพนักงานทำเตียงนอน กับหมาก
 พตข้าวคอกคอกไม้ ไม้ดั่งพระทนต์ ไม้ชำระตามธรรมเนียม ถวายพระ
 ราชาคณะ ๕ องค์ ทำเสร็จแล้วเจ้าพนักงานเตรียมแห่ ให้ดั่งขการนำไป
 ถวายพระดั่งขณพระอารามตามรับดั่ง

ข้างแรมพระราชพิธีพราหมณ์ มาตั้ง โรงราชพิธีมพระราชมนเทียร
 ในพระราชวัง พราหมณ์ปโรหิตเชิญซึ่งพระดั่งขรโรค พระดั่งขบ้น พระ
 ดั่งขณ พระดั่งขหอก พระดั่งขดาบทงปวงมาชำระณโรงราชพิธี แด้ว
 พตกรรมบวงส์รวงณพระทงมังกดาภิเศก เสร็จแล้วเชิญไปทอดไว้ดั่งเกา
 พระราชพิธีประจำเดือน ๘ เทาน

ครนณเดือน ๘ ขน ๑๕ ค่ำ ให้ข้าราชการไปปลุกบ้านรับคอกบัว
 มีเตียงได้คอกบัวนน ๕ เตียง ครนได้ถูกษตงพยุหยาตราดั่งมเด็จพระราช
 ดำเนินไปรับคอกบัวมาดั่งให้เจ้าพนักงาน ให้เจ้าพนักงานจัดแจงแต่ง
 ให้ดี ให้ดั่งขการนำไปถวายพระพุทธรูปและพระดั่งขทง ๕ วัน

ข้างแรมพระราชพิธีได้ยศศาสตร์ พราหมณ์ปโรหิตเชิญพระ
 พราหมณ์มาตั้งณ โรงราชพิธีมพระค้ำหนักในพระราชวัง กระทำพต
 กรรมบวงส์รวงบชาฆ้องตำหรับชานประจำยามให้เป็นมงคล พระราชพิธี
 ประจำเดือน ๘ เทาน

๑๐๓ หนึ่งมหาอุปราชฝ่ายหน้าเมืองไทย แต่งให้คนถือราชดำรมา
 ถึงสมเด็จพระราชโองการ ในพระราชดำรนั้นว่า สมเด็จพระพุทธเจ้า
 นเรศวรพระองค์สวรรคตแล้ว จึงสมเด็จพระราชโองการสั่งให้เจ้าพนักงาน
 เรียบพระราชโองการรับแขกเมืองแก่พระราชดำรมารู้พระราชโองการ แต่ด้วย
 ดูพระราชทานรางวัล ๓ เพลา ฝ่ายพระชนนีห่มเป็นบรมลัญจกวัน
 กว่าชาห์ดวงจะกลับไปกรุงศรีอยุธยา แล้วพระองค์จึงสั่งสมเด็จพระไชย
 เศษฐาณเป็นพระราชโอรสพระเจ้าหัดดวงพี่เธอให้ไปถวายพระเพลิง แล้ว
 สั่งเจ้าพนักงานพระคลังให้ตระเตรียมจัดแจงสรรพสิ่งของทั้งปวงไว้ให้
 พร้อม จะได้ไปเป็นราชบรรณาการและตั้งรับพระกรณถวายพระเพลิงพระ
 นเรศวรเป็นเจ้า ไปให้ทันในวสันตฤดูเดือน ๑๑ เป็นกำหนด
 ทนจะว่าด้วยพระราชพงศาวดารคดีเดือน ๑๐ มีพระราชโองการสั่ง
 ให้เจ้าพนักงานเบิกทองคำกระทำพระพุทธรูป ๑๕ พระองค์ แล้วให้จัดแจง
 ตกแต่งพระที่นั่งออกเณรวิสุทธ มีพระรัตนนิยาและพระศิวไต้ยาศน์ดาษเป็น
 อนนต์แล้ว อาราธนาพระพุทธรูปที่กระทำนั้นมาไว้ในพระที่นั่ง แล้วให้
 ตั้งฆารานมิตพระราชากณะมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นคณ มาลวดพระ
 พุทธรูปเพดาบาย ครนณเดือน ๑๐ แรม ๑๓ ค่ำ ครนรุ่งชนธอน ๑๕ ค่ำ
 ฉนเช้า กษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์เสด็จออกทรงบาตรถวายภาชนะพระสังฆ
 ฉนเสด็จแล้ว เสด็จขจรตพระรัตนนิยา พระสังฆถวายพระพรลาไป ครน
 เพดาบายให้เจ้าพนักงานตกแต่งเครื่องบูชาคณสมเด็จพระราชบิดานน จำ
 เพาะพระปกตรพระพุทธรเจ้า แล้วให้พราหมณย์โรหิตเชิญมาซึ่งพระเบญ
 กระเสศร มาไว้ในพระที่นั่งออกเณรวิสุทธนอกอุปรากร และมีแครทของคณ

แล้วพราหมณ์ปโรหิตนำมาซึ่งพระแสงขรรค์ พระแสงปืน พระแสงหอก
 พระแสงธนูศร มาตั้งบนแคร่ทองนั้น แล้วเอาลูกธนูศรมาวางข้างแคร่ทอง
 ก่าหนึ่ง แล้วพราหมณ์ปโรหิตเจ้าพนักงานตักตองชยเกวบบนเทาะว เป็น
 ด้ญญาพระฤกษ์ ครนเพลา ๕ โมงเย็นแล้ว จึงกษัตริย์ทง ๒ พระองค์
 ได้ด็จด้วยนางพระสนมกำนัลมาในพระที่นั่ง กษัตริย์ทง ๒ พระองค์ถวาย
 บังคมล้อมเด็จพระราชบิดร แล้วพระราชโองการเด็จจออกแต่พระองค์
 เดียว ถวายบังคมพระเบญจกระเศศร แล้วสั่งให้จุดดอกไม้เพลิงเป็นคันทว่า
 พลุ พระเนียง ระชา รุ่ง พลุจีน ไฟม้า ไฟกระถาง เสร็จแล้วเด็จจมา
 ด้พระที่นั่ง แล้วจึงให้ส่งขการนมนตพระตั้งขมาเทศนาพระบาทวิชา
 ขรบอกอานตั้งด้ ทรงธรรมเด็จจแล้วเด็จจขน ครนรุ่งขณ ณ วันแรม
 ๑๕ ค่ำ ค่ำศร เพลาเช้าส่งขการนมนตพระตั้งขมาณพระที่นั่งอดเวก
 อดขณนพรอมแล้ว กษัตริย์ทง ๒ พระองค์เด็จจออกมาทรงบาตรเตยง
 พระตั้งขณเด็จจแล้วถวายพระพรดาไป แล้วกษัตริย์ทง ๒ พระองค์เด็จจ
 ขนชกพระสนมยาแล้ว ขาราชการผู้ใหญ่ผู้นอยก็ออกจากพระที่นั่งสน
 พระราชพิธีได้ยศค้ำศร ณเดือน ๑๑ ให้เตรียมการขางขน สั่งให้
 เจ้าพนักงานเอาเรือขนาน ๓ ลำไปทอดทำทำเป็นพระที่นั่ง เรือขนาน
 ก่าหนึ่งนนทอดทำเป็นพาไล เรือขนานแควหนึ่งทอดเหนือพระที่นั่งเรียง
 หาดายดำสำหรับโรงโขน โรงหุ่น โรงรำ โรงระชาดอกไม้ โรงหนึ่ง ข้าง
 ทักษณทิศทำนาโคเรือพระที่นั่งนน มเรือขนานทอดประจำทำทำเป็นโรง
 ราชพิธีสำหรับพระเบญจกระเศศรอยู่ มหาราชครูปโรหิตกระทำพดกรรม
 มวงศ์รดวงตามพิธีได้ยศค้ำศร แล้วให้เจ้าพนักงานประเทยบเรือพระที่นั่ง

คตกระบวนแห่เป็นพยุหบาทชดमारควถทางเรือเป็นการใหญ่ เตรียมไว้ให้
 พร้อมจงทุกพนักงาน ครั้นได้ศัภวารเวตา จึงพระมหากษัตริย์ทรง ๒ พระ
 องค์เสด็จทรงทรงพระที่นั่งกง ยิงด้วยพระที่นั่งบรรดตงกจตรมขมหาปรา
 สาท โอภาศพอกพดภายพรกพร้อมแล้ว ถวายบังคมบรมกษัตริย์เศ
 ติงขัฒ่างคประโคม โหมยักแห่ แออดเกิดอนกถนชดธาร เสด็จถึงเรือ
 ขนานให้ตั้งเป็นกระบวน ล้วนเรือพระที่นั่งกงหนให้พายประทักษณเวียน
 พระเบญจกระเศศร ๓ รอบแล้ว พระองค์เสด็จจากพระที่นั่งไปถวาย
 บังคมพระเบญจกระเศศร แล้วเสด็จถึงพระที่นั่งกงเสด็จมาชนพระที่นั่ง
 ขนาน ข้าราชการนุ่งส้มบักตายได้เสื่อกรยส์ต่าง ๆ เข้าเฝ้าถวายบังคม
 พร้อมได้ตำพอกพักตอมตามบันดาศกคณู ใหญ่ผู้นอยแล้วเสด็จชน เจ้า
 พนักงานชกพระด้นนยา และข้าส่างกานดขางในยกเครื่องผดไม้สำหรับมา
 เเตยงขาราชการ และทวยทหารทงปวงตามเกณชทกหม่ทกกรม แล้วจึง
 เต้นการมหรศัพส้มโภชพระราชพิช และวางเรือประนงเต้นพระนนแข่งกันตง
 มาหน้าพระที่นั่ง พราหมณบโรหิตกตพวรรณเป็นเจ้าของสัญญาสำเรจ ครั้น
 เพดาพดบค้ำตั้งให้จุดดอกไม้เพลิงครบตั้ง แล้วให้เบิกโรงเต้นหนึ่งกลาง
 ฟ้า ประทับแรมพระที่นั่งขนานอยู่คนหนึ่ง ครั้นรุ่งชนนวนนเพญ ๓๕ ค่ำ
 ล่องกษัตริย์เสด็จกตบเขาพระราชวงเเหนือพระที่นั่งชดเรกวัดศัช มพระ
 พุทชเจ้าเป็นประธาน ตั้งขการนิมนตพระสังฆพร้อม เพดาเซากษัตริย์
 ทรง ๒ พระองค์เสด็จออกทรงบาตร อังคาส์เตยงพระสังฆณเสร์จแล้ว
 พระสังฆถวายพระพรดาไปออกพระวษา แล้วพระองค์เสด็จเข้าในพระ
 ราชมณเฑียร แล้วตั้งเจ้าพนักงานให้เตรียมการแห่เป็นการใหญ่ให้พร้อม

พระที่นั่งหน้าหลังตามกระบวน ครั้นเพลาบ่ายโมงหนึ่ง จึงส้มเด็จพระกษัตริย์
 ๒ พระองค์เสด็จทรงพระที่นั่งหลังคาทองแห่เสด็จมาสู่พระที่นั่งชานชา
 ราชการถวายบังคมพร้อมกัน แล้วทอดพระเนตรดูเครื่องเดินให้เดือน
 มาเล่นหน้าพระที่นั่ง และเรือหม้อเรือคอน ก็ประหนึ่งแข่งกันมาหน้าพระที่นั่ง
 ครั้นเพลาพลบค่ำเจ้าพนักงานจุดดอกไม้เพลิง และเจ้าพนักงานเดินหนึ่ง
 ก็เดิน ทรงทอดพระเนตรดอกไม้และมโหรีและเพลงเรือและเพลงประกาศ ประ
 ทบแรมณพระที่นั่งชานชาบนคนหนึ่ง ครั้นรุ่งขึ้นเพลาเช้าเสด็จกลับสู่พระ
 ราชมณเฑียร โดยตำหรับได้ยศำสดรแทน

ข้างพุทธศำสดรนี้ ครั้นเดือน ๓๓ ข้างแรม ตั้งให้เจ้าพนักงานแต่ง
 ขนมหัศจรรย์ผลไม้ได้กระจาดใหญ่ ๕ กระจาด ๆ นนมีกระโຈมหลังคาได้
 เรือชานใหญ่ไปทอดไว้ประจำท่า นนหนึ่งจึงให้นำมาซึ่งฝ้ายดอกทำพุ่ม
 บุกเป็นดอกไม้ ๕ พุ่ม แล้วได้เรือชานทอดเคียงกันกับเรือชานกระจาด
 นน มีกระโຈมประดับพุ่มเป็นอนงค์ กับทงเครื่องสักการบูชาข้าวดอก
 ดอกไม้สำหรับจบพระหัตถ์นมัสการพระพุทธบาทพระเจ้ากตางพระมหำสมเด็จพระ
 และนาคพิภพ ครั้นจบพระหัตถ์แล้วเพลาพลบค่ำเจ้าพนักงานจุดบูชา และ
 ให้นางพระคงคาศอຍไปถวายพระพุทธบาทพระเจ้ากตางพระมหำสมเด็จพระ
 และนาคพิภพ แล้วให้เจ้าพนักงานตามรักษาแก้วรุ่ง แล้วเก็บไว้ ครั้น
 ๗ ค่ำเพลาเช้า กษัตริย์ทง ๒ พระองค์ลงเรือพระที่นั่งแห่ไป
 ถึงเรือชานกระจาด และเรือฝ้ายนน แล้วให้หยุดกระบวนไว้ แล้วให้
 ถอยเรือชานกระจาดและเรือฝ้ายเดือนเข้ามาหน้าพระที่นั่ง แล้วทรงจบ
 พระหัตถ์ แล้วสั่งให้เจ้าพนักงานให้นำไปถวายพระสังฆราชทง ๕ วัด

เมื่อขณะเสด็จทรงถวายพระอภิษัณห์นั้น แด่เรือฝ้ายนั้น เพดาคำให้บูชา
 แด้วดอຍไป แด้วเสด็จกตบั้ดพระราชนวัง ตั้งเจ้าพนักงานให้ ตกแต่ง
 เครื่องอัฐบริกษารกับผ้า & ไตรไว้เป็นพระมหากฐิน จะเสด็จพระราช
 ดำเนินไปทางสถิตมารค ตั้งพระยหบาตรกระบวน ให้เป็นการใหญ่ไว้ให้
 พร้อมทุกพนักงาน ครั้นได้ศัภวารฤกษ์แรม ๘ ค่ำเพดาเข้า ส้มเด็จพระ
 พระราชโองการเสด็จทรงช้างพระที่นั่งกระโจมทองจำลองตำอวดงกฎ
 กำหนดถึงพระอาราม ทรงถวายพระมหากฐิน ทั้ง ๕ วัด แด้วเสด็จ
 กตบั้ดพระมนเทียรมหาปราสาทนั้น ส้มเด็จพระไชยเชษฐาถวาย
 บังคมดาส้มเด็จพระราชโองการลงดำเภากับพวกไทยไปกรุงศรีอยุธยาใน
 เดือน ๑๓ นั้น

ครั้นเดือน ๑๒ ๓ วันเพ็ญ ๑๕ ค่ำนั้น ถวายข้าวสังข์ในพระราชวัง
 พระที่นั่งมงคดาราเชก ครั้นเพดาบายเป็นพระราชพิธีไสยศาสตร์ ตั้งให้
 เจ้าพนักงานปลุกธำมัญญ์หน้าพระตำหนักจันทโรยยา ได้เครื่องตั้งการบูชา
 กระจาบวด มฆาเวมาและกตด้วยออย มะพร้าวอ่อน ชนมมเนยเป็นต้น
 ครั้นวันเพ็ญเดือน ๑๒ จึงพราหมณ์ปโรหิตเชิญพระเบญจกระเศศรมาสู่
 พระที่นั่งจันทโรยยา แด้วกระทำตั้งการบูชาพลกรรมบวงสรดวง แด้ว
 สวดตามไสยศาสตร์ ครั้นเพดาเย็นของต้นบาททาคาดไชยเพรกำหนด
 ฤกษ์ แด้วจงกษศรยทง ๒ พระองค์ทรงชาว กับข้าลาวพระต้นมกานัดใน
 เสด็จออกมายังพระที่นั่งจันทโรยยาเป็นเพดาพลบค่ำ เสด็จมาถวายบังคม
 พระเบญจกระเศศร แด้วทรงจุดโคมไชยและเทียนหนักได้ ๒ แด้ว แด้ว
 พระองค์ผินพระพักตร์ไปต่อทิศบูรพาทอดพระเนตรดูพระจันทร์ แด้ว

ถวายบังคมพระจันทร์ ๓ หน แล้วให้ประ โคมแตรสังข์กังสดาลดุริยดนตรี
 มโหรีปี่พาทย์ชนพร้อมกัน แล้วให้หยุดไว้ ให้ปโรหิตตักถองชัยและ
 รานารายณ์ ๓ ท่า ด้วยยกเครื่องกระยาบวดสังข์ของทงปวงมาแจกเดยง
 กันกัน แล้วให้เบิก โรงหนึ่งประชันกันเดินไป จึ่งจุดดอกไม้ กระจา พุดจัน
 ไพพะเนียง ไพกระจ่าง ดอกไม้พ้อม ดอกไม้พุ่ม ดอกไม้รุ่ง วังไฟม้า เสร็จ
 แล้วเสด็จไปตอยประทับกะทงบูชาพระภูษาของทรงเด็กน้อยก็ถอยไปด้วย
 แล้วเสด็จกลับมาพระราชวัง

ครั้นเดือนธันวาคมเป็นพระราชพิธีโดยศาสตร์ ครั้นเพดาบาย
 ได้ฤกษ์พราหมณ์ปโรหิตแห่พระเบญจกระเศศรมาสู่พระที่นั่งจันทไฉยา และ
 ให้เจ้าพนักงานแห่พระแกลงมาไว้ณพระที่นั่งด้วย ให้พราหมณ์ปโรหิต
 กระทำพดกรรมบวงสรบชาในพระที่นั่งนคนหนึ่ง ครั้นรุ่งชนเพดาเข้า
 สัมเด็จพระราช โองการเสด็จออก พระที่นั่งจันทไฉยา พระองค์ถวาย
 บังคมพระเบญจกระเศศรเสร็จแล้ว พราหมณ์ปโรหิตถวายพระแกลงให้
 ทรงบังเหินชน แล้วส่งให้เจ้าพนักงาน แล้วพระองค์เสด็จกลับมสู่พระ
 ราชมณฑียร พราหมณ์เชิญพระไปกุฎแต ครั้นวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำนั้น
 ถวายข้าวสังข์ในพระราชวัง พระที่นั่งมงคตารักษกเป็นพระราชพิธี
 พุทธศาสตร์

ครั้นเดือนมกราคมพระราชพิธีพุทธศาสตร์นั้น ผนวชน ๕ ค่ำส่งให้เจ้า
 พนักงานปลุกกุฎิรายรอบพระวิหาร สำหรับบริวารกรรม จึ่งให้ตั้งฆกา
 เฝดยงพระราชาคณะ และพระสังฆทงปวง มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นคณ
 ให้อยู่บริวารกรรม แล้วพระองค์เสด็จไปทรงถวายบิณฑบาตรทุกวัน

ครั้นพระองค์ขอยุบวิสากรรมจนจะใกล้ออกอากาศ จึงสมเด็จพระราช
 โองการทรงช้างพระที่นั่งกับทงอำมาตยราชเสนาข้าหลวงไปเก็บพินมากอง
 ใต้ ครั้นรุ่งชนวนวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำเพลาเช้า กษัตริย์ทั้งสองพระองค์เสด็จ
 มาประทับขอยุบที่พลับพลาเครื่องโภษาหารพร้อมแล้ว จึงสมเด็จพระราช
 โองการเสด็จไปทรงกองพินเผาถวายพระพุทธรูปก่อน แล้วจึงทรงเผา
 ถวายพระองค์ให้ผิงทุกๆ กุฏิ แล้วจึงทรงถวายเซาตั้งหมักพระองค์ซึ่งทงปวง
 ด้มน้ำแร่ แล้วทรงพระเตาดี โนทกหลังดงแล้วเสด็จกลับเข้าพระราชวัง
 ข้างพระราชพิธีไต้ยศาลัศรนั้น ช้พ่อพราหมณ์ปโรหิตนำเอาหน้า
 สำหรับกษัตริย์มาถึง จึงสมเด็จพระสังฆราชราชครมาถวายพระพรบอก
 มีคำสั่งพระราชโองการตั้งเจ้าพนักงานให้จัดแจงแต่งเครื่องตั้งไปหน้าเอา
 พระสังฆารค์มาไว้ณ พระที่นั่งมังกดาภิเศก ให้พราหมณ์ปโรหิตนั่งเรียง
 เป็นลำดับ รับพระสังฆารค์ไปไว้ณ ที่ตั้งเหนือพระเจ้า
 ครั้น ณ เดือนยี่ข้างแรม มีพระราชโองการตั้งเจ้าพนักงานให้
 เรียบพระราชโรงหลวง เจ้าพนักงานทงปวงเตรียมการตามตำแหน่งให้
 พร้อมจงทุกพนักงาน และมีพระสังฆนยาและพระคู้ขไต้ยาดน้คาศเพดาน
 กรานอาศน์นาจะบศย์ยาภิเศก แล้วให้พระราชวงค์และข้าราชการทหาร
 พลเรือน นักปราชญ์ปโรหิต เสนาข้าเฝ้าผู้ใหญ่ผู้น้อยทงปวง ให้แต่งตัว
 จง โอ้โถงตามบันดาศักดิ์ ตามเคยค้อย่างพระราชพิธีราชาภิเศก
 ครั้นถึงเพลาบ่ายให้มาประชุมพร้อมกัน ณ โรงราชพิธีพราหมณ์ๆ คักถอง
 ชยแล้วเบ้าเรไร แล้วรำนารายณ์ ๓ ทน แล้วให้ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย
 ให้เรียบโรงตั้งพระราชโรงหลวงอดีตเรกวิสู่ทงพร้อมแล้ว จึงให้ตั้งขการ

นมิตต์พระราชาคณะและพระสังฆทงปวง มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นต้น
 ไปนั่งหัตถบาฬีณ พระที่นั่งมิ่งมงคลภิเศก แล้วจึงให้นายทหารทง ๕ กำหนด
 ทง ๕ อองครักษ์ทง ๕ กตางข้างทง ๕ ให้เรียบแท้ ๒ ข้าง บำเรอ
 ตรียศคนตรีบ่ออมโหรีแตรเงินกลดอม เมื่อเสด็จพระราชดำเนินออกมาสู่พระ
 ทง แล้วจึงสมเด็จพระสังฆราชโองการเสด็จเข้าทงตรง ทรงเครื่องพระภษา
 คณนุยกทองกานแยงชิงเขาบนกกกพน้อยอย่างน้อย แล้วทรงพระมาตา
 ลอดทรงฉดองพระบาทแล้ว คชของชัย ๓ หน รำนารายณ์ ๓ ท่า แล้ว
 เป้าเรไร เป้าสังข์ กระทั่งแตรเงินประโคมมโหรี แล้วเสด็จพระราช
 ดำเนินมาสู่พระที่นั่งอดเรกวิสุทท์ พระนพและพระธำมรงค์ ทรงตาม
 เสด็จมาด้วย ชักพระสัณhyaข้าราชการถวายบังคมพร้อมกัน แล้ว
 ประโคมปี่พาทย์ของชัย ให้เจ้าพนักงานโขนละครเต้นรำเต้นข้างใน
 พระราชวัง นอกพระราชวัง ดุจเดียวกันแล้วจึงให้หยุดประโคมไว้
 สังฆการอาราธนาศีล พระสังฆสวดพระพุททมนต์จบแล้วถวายพระพร
 ตาไป ประโคมแตรสังข์แล้วเสด็จกลับมาสู่พระราชมนเทียรวังพระสั
 nhya แล้วข้าราชการซึ่งเรียบพระราชโองการ ต่างคนต่างไป พระสังฆ
 สวดพระพุททมนต์ ๒ วันนหขางเพลาบ่าย ครนรุ่งชนเป็นวันคาร์บ ๓
 พระสังฆสวดมนต์เพลาเช้า ครนเพลาบ่ายเจ้าพนักงานพราหมณ์ปโรหิต
 เชิญพระเบญจกระเศศรมาบชาณพระที่นั่งมิ่งมงคลภิเศก เจ้าพนักงานเรียบ
 พระราชโองการ ข้าราชการมาสู่พระราชโองการ เครื่องเดินทงปวงจะเดินกต
 และจะเรียบพระราชโองการกตให้เรียบแต่เพลาบ่าย ครนได้ฤกษ์แล้ว คกตอง
 ชัย ๓ หน รำนารายณ์ ๓ ท่า เรียกข้าราชการสู่ราชโองการหดวงพร้อมแล้ว

เล็ดออกพระที่นั่งมิ่งคตาศิเชก ถวายบังคมพระเบญจกระเศศรแล้ว
 เจ้าพนักงานคนราชางหน้าข้างใน ก็ราทำเพลงไปทุกพนักงาน แล้วเล็ดจ
 ด้พระราชมนเทยรุให้เชิญพระเบญจกระเศศร แห้ไปณ กุฎิวัดพราหมณ์
 ครนเพลาพลบค่ำ เจ้าพนักงานการส้มโพชทั้งปวงมีหนังสือเป็นต้นักเดินไป
 ตอกไม้เพลิงกจุดบูชาส้มโพชคาร์บ ๓ วัน ครนรุ่งขึ้นเป็นคาร์บ ๕ จึงให้
 เจ้าพนักงานนำมาซึ่งพระที่นั่งบุษบกถอย มาตงข้างบูรพทิศพระที่นั่งเล็ดจ
 ออก แล้วให้ปโรหิตเชิญพระสุธารศสำหรับกษัตริย์ได้กระอมทองคำ
 พานทองรอง ๒ ชั้น ตงข้างพระที่นั่งบุษบกบนเตียงทองกับทองพระเตา
 เบญจคัมรูปสัควบหนด้วยแบ่งรายรอบบุษบก แล้วมเครื่องกระยาโภชา
 หารหวานเปรี้ยวมีขนมจันเป็นต้น วางข้างพระที่นั่งบุษบกเป็นพระราช
 มณฑล พราหมณ์คตถองชัยสัญญา ๓ หน รานารายณ ๓ ท่า ข้าราชการ
 ผู้ใหญ่ได้ตำพอกเล็ดครุยตามบันดาคักกิด ไปถวายบังคมพระสุธารศ
 ๓ หนแล้ว กตบมาสู่พระราชโรงตจก่อน แล้วจึงส้มเด็จพระราชโองการ
 ทรงเครื่องกกุฎรัตนทง ๕ มพระมหามงกุฎเป็นต้น แล้วเล็ดจออก
 พระที่นั่งข้างใน พระก้านนเฝ้าพร้อม นางพนักงานบำเรอม ไหรับเสด็จ
 เจ้าพนักงานข้างหน้าคตถองชัยสัญญา ๓ หน ประ โคมชนครงหนึ่งแล้ว
 หยุดไว้ ครนได้ฤกษ์เฝ้าเไรและแตรต่างด ชักพระสนันหยาดแล้วเล็ดจออก
 ข้างหน้า ข้าราชการถวายบังคมแล้ว เล็ดจเตยไปเฝ้าพระที่นั่งบุษบก
 ทรงถอดพระมหามงกุฎทรงสั่งให้พราหมณ์ เจ้าพนักงานประ โคมแตร
 สั่งชประนงชนพร้อมกันแล้วหยุดไว้ แล้วจึงพระมหाराชครูปโรหิตถวาย
 บังคม ๓ หน แล้วถอซึ่งกระอมทองซึ่งได้พระสุธารศนทรตพระเจ้าตง

แล้วถวายซึ่งพระเศียรเบญจกัณฑ์ให้ทรงเสวย แล้วให้พระองค์ทรงพระมหา
 มงกุฎ แล้วเสด็จจากบุษบกทรงฉลองพระบาทเสด็จมาสู่พระที่นั่ง แล้ว
 ประโคมแตรสังฆฆ้อง ครองหนั่งแล้วให้หยุดไว้ แล้วให้เจ้าพนักงานยก
 บุษบกและเครื่องโภชาอาหารหวานคาวทั้งปวง พระราชทานให้เดียงขาราชการ
 ทะแกดัวทหารให้บริโภคน้ำ แล้วเสด็จกลับสู่พระราชมนเทียร แล้วเจ้าพนักงาน
 งานเล่นสมโภช ไปจนเพลาพลบค่ำ เล่นไปจนรุ่ง ครนรุ่งขึ้นเป็นวัน
 ค่ำรบ ๕ วัน จึงเสด็จพระราชโองการ ประดับด้วยพระฉันทน์กำหนดใน
 เสด็จออกพระที่นั่งมงกุฎพินาน แล้วพราหมณ์มหाराชครูปโรหิตเจ้า
 พนักงานเชิญซึ่งกระโจมใส่พระสุธารศสำหรับกษัตริย์ มุบชาอยู่มาก
 น้อยเท่าใดมาถวายแล้วส่งพระเจ้า แล้วส่งทวดสรรพางค์องค์พระองค์ให้
 ส่นพระสุธารศ แล้วพราหมณ์ถวายพระพรว่า ไชยคุณ ๆ สำเร็จแล้ว
 พราหมณ์ถวายบังคม ๓ หนแล้วก็ไปตามอนุกรมลำดับกัน กระทำอย่างนั้น
 เรียกชื่อว่า บุษยามิเชก จำเพาะณ เดือนยี่เพา

ครนณเดือน ๓ เป็นพระราชพิธีใส่ยศเจ้าศักรนั้น ตั้งให้เจ้าพนักงาน
 เอาข้าวไปกองไว้ในพระราชวัง ๕ กอง แล้วให้เอาฟางข้าวผูกเป็นรูปหุ่น
 ๕ คนปักไว้กับกองข้าว แล้วให้พระยาพลเทพแต่งเครื่องสักการบูชาสำหรับ
 ถวายบังคม และขุนนางในกรมนาหนชเกวียนระแทะเทียมโค ๕ เต็มนั้น
 แต่งควดนุ่งตาย ใส่เสื้อครุย ใส่ผ้าพอก คนขี่ม้าคนตะคั่ว นุ่งตายใส่เสื้อครุย
 ใส่หมวกกลม พระยาพลเทพนั้นใส่เสื้อครุย นุ่งสวมปักตาย ใส่เสื้อ
 ครุยขดบทอง ๒ นิ้ว บริวารยศอุปโลกนบริโภคน้ำตามหลังมีพร้อม มีตั้งหีโต
 ๑๐๐๐ หันงเดินหน้า ถัดลงมา ๕ ควดเดินเป็นคู่ ถัดลงมาเกวียนระแทะ

ชบเคียงกนทง & เต็ม ถัดมาถึงข้างพระยาพดเทพ ภรรยาพระยาพดเทพ
 & คนช้ข้างกบคนดะคว นุ่งตายห่มดีต่าง ๆ ครั้นได้ฤกษ์แล้วพระยาพดเทพ
 ให้เข้าในพระราชวัง เรียบพดย่นข้างอยู่ณ ท้องข้าง แล้วให้เจ้าพนักงาน
 เรียบพระราช โรงทพระที่นั่งจันทรฉายา ข้าราชการแต่งตัวดีอย่างพระราช
 พธตามบรรดาศักดิ์พระราชา โรงหลวงพร้อมแล้ว จึงส้มเด็จพระราชา
 โองการกับส้มเด็จพระอัครมเหษณ์เสด็จออกพระที่นั่งจันทรฉายา ข้าราชการ
 ถวายบังคมพร้อมแล้ว จึงมรับสั่งให้หาพระยาพดเทพมาเฝ้า ณพระที่นั่ง
 จันทรฉายา แล้วพญาพดเทพนำซึ่งเครื่องดอกไม้ธูปเทียนมาถวายบังคม
 ๓ หันแล้วหมอบเฝ้า เจ้าพนักงานอ่านหนังสือคำเด้นขอให้พระยาพดเทพและ
 พระวงศ์ค่านวงศ์ และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยฟัง มอบราชสัมพันธ์ให้เจ้า
 พระยาพดเทพจบแล้ว ดวงฉันทบาท๓หัน แล้วพระยาพดเทพและข้าราชการ
 ถวายบังคมพร้อมกัน แล้วพระยาพดเทพออกมาชนข้าง และบรรดาเครื่อง
 เต้นทงปวงมีหุ่น โขนมวดยปดารากระบี่กระบองดาบตั้งเป็นต้น ต่างคนก็
 ต่างเดินไปทุกพนักงาน พระยาพดเทพยืนข้างตงการเดินทงปวงตั้ง
 ครู่หนึ่ง แล้วให้พระยาพดเทพกบตงกระบวนหนนประทักษณเวียนกอง
 ชาว ๓ รอบแล้ว ให้ออกไปสู่ประตูเจ้าจันทร เจ้าพนักงานพราหมณ์บโร
 หิตกระทำพดกรรมบวงส์รวงบชากองชาว แล้วกเฝ้ากองชาวหนนเสย
 หนนพระราชาพธข้างพธศักดิ์ตรนหน ให้เจ้าพนักงานเรียบพระ
 ราชโรง ณพระที่นั่งอดเรกวัดสุททพร้อมแล้ว ให้ตั้งขการเสด็จส้มเด็จพระ
 พระตั้งขราชและพระราชาคณะทงปวง และมีพระพทธรูปเป็นประธาน
 มาณน ณพระที่นั่งอดเรกวัดสุทท ครนณ ณนเพณ ๓๕ คา กษตรยทงตั้งอง

พระองค์เสด็จออกมาทรงบาตร แล้วถวายดำรับพระสงฆ์นั้น ๆ เสร็จ
แล้ว หาดงช้างนำดีโนทก แล้วเสด็จสู่พระราชวัง

ครั้นเดือน ๕ เป็นพระราชพิธีไถ่ยศาศตร จึงเจ้าพนักงานพราหมณ์
ปโรหิต เอาผดมะกรูดผลด้มบ้อย ใส่น้ำมันส้มฤกษ์พานทองรอง ๒ ชั้น
แห่ไปสู่พระราชวังเข้าในพระที่นั่งอดเรกวัดสุทศ มีเตียงทองรองปิดด้วย
พระชุนวาท มีพระศิวไถ่ยศาศตรเป็นอนัต แล้วชักพระสัณนิยาบัต & ทิศ
พราหมณ์ปโรหิตอยู่ในชั้นพระสัณนิยา กระทำพดกรรมบวงสรวงบูชา
ณกตางห้องพระตำหนัก แล้วให้นำมาซึ่งแม่มด ๘ คน มารำโรงที่ดิน
ข้างเหนือพระตำหนักพมานอากาศ แล้วให้คนแต่งตัวนุ่งผ้าอย่าง ไชนได้
หัวไชนยกษศรัษะพริก & คน รำด้วยแม่มด แล้วให้เอาหญ้าคามาทาเป็น
มาให้ได้ ๓๐๐ คิว ๒๐๐ คิว ให้คนขีมาหั้นคา มือหนึ่งถือไม้ท้าวดาก
มือหนึ่งถือตะขาบชัก ถอบหน้าง ถอธนูบ้าง จุดประทัดบ้าง เอาใบคาต
มาทำเป็นพระขรรค์บ้าง เป็นหอกบ้าง ให้ยกพดมาแต่ นอกพระราชวังแล้ว
ให้ตั้งตอมโรงรำแม่มดไว้ ครั้นได้ฤกษ์ดวงจันทร์ทบาท ๓ หน แล้วให้พดม้า
เขาคแม่มด จุดบนิยงประทัด ชักตะขาบไถ่แม่มดให้วิ่งหนีกระจัด
กระจายแตกพ่ายหนีออกนอกพระราชวัง แล้วจึงทอดเชญกษศรัษะทงตอง
พระองค์ ให้เสด็จมาทรงนั่งเหนือรัตนบัลลังกอนันต์มควร แล้วพราหมณ์
ปโรหิตเชิญนามะกรูดนำดีบ้อยไปสระพระเกษา ชำระอุบ้ทวนศราย
ทงปวงต้นมดทนแล้วเสด็จเข้าพระราชวัง

พระราชพิธีพุทธศาศตรนั้น จึงให้ตั้งขการนมนต์พระราชาคณะมี
พระพุทธรูปเป็นประธาน มาณพระที่นั่งอดเรกวัดสุทศ ฉนวนวันเพ็ญ

๑๕ คาเพตาเซา กษัตริย์ทง ๒ พระองค์เสด็จออกมาทรงศีลเตียงพระองค์ข
 ดใจอย่างทกกรง ๒๒ แล้วเสด็จกลับเข้าพระราชวัง กษัตริย์พระองค์ใด
 กระทำใดดใจอย่างพระราชพงทวาทค้มาค้ ๒๓ ก็จะมีอัสถ์รียยศบริวารยศ
 ๒๔ เบนศร์วัดวัดตทฆายค้มยพพาน ทงไฟรพาชาแผ่นดินก็จะเบ็นศ์ขทกประเทศ
 ในขอบเขตค้ของพระองค์ก็จะบริบริณพูนศ์วัด ๒๕ ฝนพากอบค้บงเกิดคก
 ตามฤคกาด เบนปรกค้ ๒๖ ด้วยอำนาจพระราชพงทวาทค้มาค้ เบนบูรณ
 ๒๗ ราชกษัตริย์นบถอศ์บ ๓ มาค้แทน

๒๘ ครนถงถนพช เดือน ๕ ๒๙ ๓๐ คา เบนถนมหาถงกรณค้ ถนถน
 ๓๑ พถศ์บค้ เดือน ๕ ๓๒ ๓๓ คา เบนถนบวค้ ถนถนศ์กร เดือน ๕ ๓๔ ๓๕ คา
 ๓๖ เบนถนถถงศ์กบวค้ศ์กร ๓๕๓๗ ๒๒ เถาะนค้กษัตริย์ศ์คค้ (พ.ศ. ๒๓๕๗)
 ๓๘ ค้มค้จ พระไชยเชษฐา นำค้รค้อง ราชบริบริณการไปถง ถนกรงศ์รค้ยชยา
 ๓๙ พระบรมศ์พพระนเรศ์ร เบนเจ้านน คค้ค้ถงปรค้ค้บศ์พศ์เรจค้่าเรจค้่า แต่
 ๔๐ ยงหาถ้าหนดถวายพระเพถงไม ๔๑ อย่ถายถงถนถนแรม ๓ คา เดือน ๗
 ๔๒ พระเทพกษัตริย์กบพระอุไทยราชายู่ถนเมถงถนถนถนถนถนถนถนถนถนถนถนถนถนถน
 ๔๓ ปรากถน
 ๔๔ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๖๑ ครนถนถนถน ๑๑ ออกพระวษาบุชชาพระศ์พค้มค้จพระนเรศ์รค้่าเรจค้่า
 ๖๒ ค้แล้ว พระไชยเชษฐาถวายบงค้มถา พระมหาอุปราชให้พระไชยเชษฐา
 ๖๓ เสด็จไปถงถน
 ๖๔ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐
 ๖๕ ถน
 ๖๖ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐
 ๖๗ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐
 ๖๘ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐
 ๖๙ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐
 ๗๐ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

จึงให้ไปกราบทูลสมเด็จพระเอกาทศธรรม พระมหากษัตริย์ศรีอยุธยาขอขมาโทษ จึงสมเด็จพระ
 พระมหากษัตริย์ศรีอยุธยาพระราชบัญชาพระเสด็จนี้ให้ไปหาพระไชยเชษฐา ให้
 กราบทูลสมเด็จพระราชโองการ สมเด็จพระไชยเชษฐากราบทูลสมเด็จพระ
 พระราชโองการขอโทษ โปรดให้พระอุไทยราชาและพระเทพกษัตริย์
 พันโทษ แล้วให้ทั้ง ๒ ครองเป็นผนวเมยกันไป

ครุณณนคกร เดือน ๕ แรม ๗ ค่ำ เป็นวันบวก ๕
 แรม ๘ ค่ำ เป็นวันเถลิงศก บวกศักราช ๑๕๓๘ ปีมะโรงนักษัตรอัฐศก
 (พ.ศ. ๒๑๕๘) จึงสมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้าเมืองอินทปัตถมหาบวร
 มหานครนนเมืองหนึ่ง สมเด็จพระมหากษัตริย์กรุงทวารวดีศรีอยุธยา
 นนเมืองหนึ่ง พระมหากษัตริย์กรุงศรีรัตนคณาหัตถนนเมืองหนึ่ง
 พระมหากษัตริย์เวียดนามกตกเกยนนเมืองหนึ่ง ๕ เมืองนี้เป็นเมืองใหญ่
 เป็นพระราชไมตรีพระราชดำริไปมาทุกปีมิได้ขาด เป็นกฎหมายข้าง
 ทมมาแต่ก่อน ถ้ามพระราชดำริมาถึง ให้เจ้าพนักงานเอาพานทองคำ
 รับพระราชดำริ พานเงินรอง ๒ ชั้น แล้วให้มาสู่พระราชโรงหลวง แล้ว
 ให้พระมหากษัตริย์แต่งพระองค์ทรงพระมหามงกุฎ ให้พระวงศ์านุวงศ์
 ได้ชญา ให้ข้าราชการได้ดำพอกได้หมวกดอม ตามบันดาศักดิ์ผู้ใหญ่
 ผู้น้อย ออกรับแขกเมือง ถ้ามราชดำริมาแต่เมืองแขกเป็นฝรั่งองกฤษกต
 ให้เจ้าพนักงานเอาพานเงินรับราชดำริ พานเงินรองชั้นหนึ่ง แล้วให้มาสู่พระ
 ราชโรงหลวง แล้วให้พระมหากษัตริย์แต่งพระองค์ทรงพระมาดา ขา
 ราชการทั้งปวงได้ดำพอกดอมพร้อมตามบันดาศักดิ์ผู้ใหญ่ผู้น้อย ให้เจ้า
 พนักงานพเคราะห์ดูตามเมือง เอก โท ตรี จัตวา ให้ติดตามสมควร และ

เมื่อเสด็จออกแขกเมืองนั้น ให้เจ้าพนักงานมโหรีปี่พาทย์ประโคมแตร
ตั้งขกังส์दान พนักงานแต่งตัวบำเรอว่าเมื่อเสด็จออกมา

นัยหนึ่งขุนนางญวนเป็นหัวเมืองเอก เคยนำเอาราชบรรณาการ
ไปถวายเจ้าญวน ณเมืองต่งเกียทุกปีมิได้ขาด ครั้นเดือน ๑๓ ขุนนาง
ญวนผู้ใหญ่คิดกบฏต่อเมืองต่งเกีย ตั้งตัวเป็นเจ้า มีลูกสาว ๒ คน ๆ ไป
ถวายเจ้าเมืองต่งเกียคนหนึ่งคนหนึ่งได้ปรากฏชื่อ คนหนึ่งนามถวาย
สมเด็จพระราชโองการนั้นคนหนึ่งชื่อนักนางจุ พระราชโองการพระองค์
ทรงพระชราอยู่แล้ว ไม่สมควรด้วยนักนางจุหาไม่ได้ พระองค์ก็ยก
นักนางจุให้พระไชยเชษฐาผู้เป็นพระราชโอรสของพระองค์ ๆ ก็ตั้งให้
กระทำวิชาหอวิชาหัดยมพรมงคต จะอุปยรรราชภิเชก ให้นักนางจุเป็น
พระมเหสี สมเด็จพระไชยเชษฐาให้เป็นทออุปยรรราชฝ่ายหลัง แล้วตั้งเจ้า
พนักงานให้เรียบพระราชโรงหลวง ครั้นพระราชพิธีอุปยรรราชภิเชกนั้น
กระทำเหมือนกัน แต่กระทำวิชาหอวิชาหัดยมพรมงคตพระไชยเชษฐา
กับนักนางจุนั้นในปีมะโรงนั้นเสร็จแล้ว บิดานักนางจุนั้นหัวเมืองญวน
นามพระราชดาร์ กับเครื่องราชบรรณาการพระแต่งตั้งไว้ พระแต่งตั้งหอ
อาณมาอย่างเทศ กับทองคำเป็นตม ๕๐ ตม มาถวายสมเด็จพระราช
โองการ เจ้าญวนต้องการช่างและนารักจะขอจัดชอด้วย สมเด็จพระ
ราชโองการพระองค์ทรงตกแต่งตอบแทนให้เจ้าญวนตามปรารถนา แต่
เจ้าญวนกระทำไปมาอย่างนทุกปีมิได้ขาด

ครั้นวันเสาร์ เดือน ๖ ขุน ๓ ค่ำวันบวก วันอาทิตย์ เดือน ๖
ขุน ๕ ค่ำวันเถลิงศก บวกศักราช ๓๕๓๘ ปีมะเส็ง นักษัตรนพศก

(พ.ศ. ๒๓๖๐) จึงสมเด็จพระมหาอุปราชทรงพระประชวรต์วรคต
แล้ว จึงสมเด็จพระราชโองการกระทำพระเมรุประดับ มีกรมหรัศพ
ต้มโภช ๗ วัน แล้วพระราชทานเพลิงศพพระมหาอุปราชเสร็จแล้วใน
ปีมะเด็ง นพ

ครุณณวนอาทิตย์ เดือน ๕ ขน ๓๓ ค่ำ วันจันทร์เดือน ๕ ขน ๓๕ ค่ำ
เป็นวันบวก ณวันอังคาร เดือน ๕ ขน ๓๕ ค่ำ เป็นวันเถลิงศกบวก
ศักราช ๓๕๕๐ ปีมะเมียนกษัตริย์มฤทธิศก จึงสมเด็จพระราชโองการ
พระบรมราชาธิราชรามาชบดิศร์สุริโยพรรณธรรมิกมหาราชฯ พระองค์
ทรงทศพิชราชธรรมเป็นมหันตคุณา ไพรฟ้าชาแผ่นดินอยู่เย็นเป็นสุข
ทุกประเทศ ในขอบเขตต์ของพระองค์ ๆ ทรงสร้างกุศลปรนนิบัติกระทำ
ตามทวาทศมาศ ข้างพุทธศาสด์ตรนพระองค์ทรงปรนนิบัติได้ทุกเดือน
แต่ข้างใต้ยศศาสด์ตรพระองค์ทรงจรดพระองค์ตนนแต่ ๓ ปี ต่อมานั้นจึงให้
พระยาพดเทพกระทำพระราชพชกกพรรมนนพระองค์ทรงแต่ง ๓ ปี ต่อ
มานั้นพระองค์สั่งให้กรมเมือง พราหมณ์ปโรหิตเป็นเจ้าของ พระองค์
ทรงปรนนิบัติกระทำดุจอย่างพระราชกำหนดกฎหมายเหตุดังนี้ อาณา
ประชาราษฎร์อยู่เย็นเป็นบรมสุข ชาวเหนือเกิดอ้อม นำทำฟ้าฝน
บริบูรณ์ สมเด็จพระราชโองการได้ราชสมบัตินปีฉลู มาถึงปีมะเมียน
ได้ ๓๘ ปี ประสมกับพระชนมายุศม์เดิม ๖๗ ปี แล้วพระองค์ทรงปลงซึ่ง
พระไตรลักษณ์ญาณ เห็นภยใน อดีต อนาคต ปัจจุบันแท้แล้ว พระ
องค์จึงเวรราชสมบัตให้สมเด็จพระไชยเชษฐาผู้เป็นพระมหาอุปยุร^(๑)ราช

(๑) น่าสงสัยว่า บางทีจะเป็นคำนี้ที่เลื่อนมาเป็น ประยูร ในภาษาไทย เช่น
ประยูรฉัตร ประยูรญาติ ประยูรวงศ์

จะอุปภิเชกชนเบ็นตมเตจพระราชโองการ แด้วพระองค์จมีพระราช
 บันทุดตุงรังหนาท ดำรัสตั้งเจ้าพนักงานให้เรียบพระราชโรงหลวง และ
 ข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือนผู้ใหญ่น้อย และเจ้าต่างกรม ๆ ฝ่ายหน้า
 ฝ่ายใน ให้เจ้าพนักงานเตรียมการทงปวงให้พร้อมตามเคยแต่ก่อน
 จงทุกพนักงาน อย่าให้ขาดได้ ตามพระราชกำหนดกฎหมายอย่าง
 ธรรมเนียมสืบมาแต่ก่อน.

(สิ้นฉบับแต่เท่านี้)

เรื่องพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์

ในกาลปางก่อนนั้น อันพระนครวัดนครธมทั้งสองนี้ มีอยู่ใน
แคว้นแคว้นแดนเขมร สร้างเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าทรงได้ ๓๕๐๐ พรรษา
พระอินทราชาทรงพระสุบินว่า แก้วมณีโชติหลุดจากพระโอษฐ์
ตกลงไปในเบือกตมในมนุษยโลก พระอินทร์มีความเสียดายนัก จะตง
มาเก็บเอาดวงแก้วกตบคนชนไปก็เกลียดนัก ครนตนจากพระบรรทม
จึงต้องทพยักษพิจารณาตรูว่า แต่บรรดาเทวบุตรทั้ง ๗ องค์ซึ่งเป็น
บุตรของพระองค์ จะจุดลงไปในมนุษยโลกแล้ว จะได้บำรุงพระพุทธ
ศาสดาองค์หนึ่ง จึงตรัสสั่งให้หาเทวบุตรทั้ง ๗ องค์มาเฝ้า ตรัสเล่า
เรื่องความในพระสุบินให้ฟังทุกประการ แล้วจึงตรัสว่า เทวบุตรทั้ง ๗ นี้
ผู้ใดจะจุดลงไปเกิดในมนุษยโลกบำรุงพระพุทธศาสดาได้บ้าง เทวบุตร
ทั้ง ๖ องค์ไม่ยอมจะจุดลงมา แต่เกิดเทวบุตรองค์หนึ่งนั้น รับว่าถ้า
เป็นการบำรุงพระพุทธศาสดาแล้ว จะขอรับอาษาจุดลงมาเกิดในมนุษย
โลก พระอินทร์ก็มีความยินดีในพระเหตุนี้ จึงพระราชทานให้เกิด
เทวบุตรลงมาเกิดในครรภ์นางเทพวดี เป็นอัครมเหสีท้าวโกเมราช อัน
เสวยราชสมบัติอยู่ในพระนครเขมรราชธานี ด้วยอาณภาพบุญญาธิการ
ของพระราชาผู้ซึ่งอยู่ในพระครรภ์นั้น แต่บรรดานกทั้งหลายบินข้าม
มาบนปราสาทที่พระอัครมเหสีอยู่ครั้งใด ก็ตกลงมาตายเห็นเป็นมหัศจรรย์
จรรยนัก พวกอำมาตย์ราชมนตรีผู้ใหญ่ผู้น้อยเห็นดังนั้น จึงกราบทูล

พระเจ้าโกเมราชว่า ราษฎรชาวพระนครน^๕ เป็นคนอยู่ในคึด & คึด ๘
 ประการ มีแต่ความเมตตากรุณาแก่สัตว์ทั้งปวง ถึงว่ามีโทษทัณฑ์
 กรรมกรรม ก็ผ่อนอ่อนหย่อนแก่กัน เอาแต่ความสุช เหตุไฉนพระราชกุมาร
 ของคน^๕ คงแต่ปฏิสันธิในพระครรรักษ์^๕ ให้โทษแก่กทั้งปวงณะ^๕ พระเจ้า
 โกเมราชก็พุดอยทรงเห็นด้วยกับเสนามนครทั้งปวงว่า พระราชกุมาร
 ซึ่งอยู่ในพระครรรักษ์^๕ เหนือเกล้า^๕ จึงตรัสสั่งให้เอาพระอัครมเหษซึ่งทรง
 ครรรักษ์^๕ ไปได้แพดอชเดี่ยว เสนามาตย์ราชปโรหิตจึงทูลทักทานไว้ว่า
 ซึ่งจะทำโทษแก่พระอัครมเหษซึ่งทรงพระครรรักษ์^๕ ยืนนั้นไม่ควร ต่อเมื่อใด
 ประสูติพระราชบุตรแล้ว จึงขบเดี่ยวจากพระนคร ท้าวโกเมราชจึง
 ให้คิดไว้ ครั้นพระอัครมเหษประสูติพระราชบุตรแล้ว พระเจ้าโกเมราช
 ก็ขบเดี่ยวจากพระนคร พระอัครมเหษก็พาพระราชบุตรเดินไปได้ความ
 ดำบากเวทนา ด้วยเป็นนางกษัตริย์มแต่ความสุชไม่เคยตกยาก ด้วย
 เดชบุญญาภพของพระราชกุมาร ซึ่งจะได้ครองราชสมบัติในแว่น
 แคว้นแดนเขมร จึงรอนชนไปถึงพระอินทร์^๕ ส่องทพยจกษัตริ^๕ เหตุแล้ว
 ก็นฤมิตรเพศเป็นมนุษย์นุ่งหมผ้าขาวลงมา เดินตามทางพดางย่นมรรคา
 พาพระราชเทวกับพระราชกุมารไปได้ ๗ วันถึงดงพระยาไฟ จึงนฤมิตร
 ปรารดาทให้หยุดพักอาศัยอยู่ แล้วให้เสวยอาหารทิพย์
 ดาดบนนพระอินทร์จึงพาพระราชเทวกับพระราชกุมาร มาถึงแดน
 โลกทอดอก ไปพักอยู่ทภุเขาแห่งหนึ่งข้างทิศใต้ จึงให้นางกับพระราชกุมาร
 อยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง โกลดเมืองพระบาทชนัน^๕ ครั้นพระราชกุมารมีพระชน
 มายุได้ ๓ ปี มีรูปโฉมอันงามตามวงศ์เทวราช มนุษย์ผู้ใดในมนุษย์โลก

น จะมรูปอโงงามเปรียบเหมือนพระราชกุมารนั้นไม่มี พระอินทร์มีความ
 รักใคร่ยงหนัก จึงนฤมิตรเพศเป็นบุรุษ แกล้งมาเยี่ยมเยือนพระราชเทวกับ
 พระราชกุมาร พระราชเทวเห็นกพูดจาไต่ถามว่า ท่านไปข้างไหนหายไปไม่
 เห็นมาช้านานแล้ว พระอินทร์จึงบอกว่า ข้ากดับไปบ้าน ๆ ข้าอยู่ใกล้กับ
 ขาวาดกถึงจึงมาหากุมารนั้นจะขอไปเตยงไว้ นางจึงว่า ท่านมาแล้ว
 หายไปถึง ๒ ปี ๓ ปี ข้าไม่ยอมให้เด็กของข้าไป บุรุษแกจึงว่า ครอง
 ข้าจะขอเอาไปชมเล่นสักวันเดียว นางขคิดใจจึงยอมให้แก่บุรุษแก ๆ ก็อม
 พระราชกุมารไป พอดับพระเนตรนางน้อยหนึ่งก็กดับเป็นพระอินทร์ ๆ
 ก็พาพระราชกุมารเหาะขึ้นไปดาวดึงส์สวรรค์ พระราชกุมารเห็นเทวดถาน
 พมานสวรรค์ก็มีความยินดียงหนัก เมื่อพระราชกุมารขึ้นไปสู่เทวนครนั้น
 เทพยดาเฝ้าพระอินทร์เหมือนกตนมมนุษย์ พระอินทร์ก็คคชวยเขนตั้งเทน
 พระฤททย จึงชวนพระราชกุมารลงมา พระราชกุมารไม่ปรารถนาจะตง
 มา ร้องให้รักทพยพมานในสวรรค์ พระอินทร์จึงว่า ดุกรกุมารเจ้าจง
 กดับตงไปเมืองมนุษย์เถด เราจะสร้างเมืองให้อยู่ใหงามคจเมืองสวรรค์
 น พระอินทร์ก็พาพระราชกุมารมายังสำนักพระนางซึ่งเป็นพระมารดาใน
 วนนั้น แดวพระอินทร์จึงเหยยบศิดาแห่งหนึ่งเป็นรอยพระบาทไว้บนยอด
 เขา เห็นเป็นรอยปรากฏอยู่จนทุกวนน เมืองซึ่งอยรมเขานั้นจึงได้ปรากฏ
 นามชื่อว่า เมืองพระบาทชนชม แดวพระอินทร์จึงตั้งทพยจกษพจารณา
 คุรู้ว่า โผแวนแคว้นแดนโลกทตอกน เป็นทชยภมิม ส้มควรจะสร้าง
 พระนครให้พระราชกุมารอยู่ได้ จึงตรัสใช้ให้พระพิศณุกรรมตงมา
 สร้างพระนครโลกทตอก เมื่อพระพิศณุกรรมตงมาสร้างพระนครถวาย

ให้พระราชกุมารกับพระมารดาอยู่ ฝ่ายราชกุมารที่อยู่ในป่าก็มาอยู่ด้วย
พระราชกุมารบ้างแต่ยังน้อยนัก พระอินทร์ เห็นว่าราชกุมาร ยังน้อยนัก
จะให้ชนชาวเมืองเขมราชธานีมาอยู่อีกให้มาก จึงเหาะมา นฤมิตรกายเป็น
ช้างเผือกใหญ่อยู่บนป่าแดนเมืองเขมราช ให้พรานป่าเห็นแล้ว ช้างนั้น
ก็เดินดลมาถึงที่ใกล้พระนคร โคนทดอก พรานป่าตามมาถึงที่ใกล้พระ
นครนั้น ช้างเผือกก็หายไป เห็นแต่รอยเท้าปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ พรานป่า
ได้เห็นพระนครงามนัก จึงเข้าไปพิจารณาเห็นว่า พระราชกุมารกับพระ
อัครมเหสีพระเจ้าโกเมราชผู้เป็นเจ้าของคน มาครองร่มบัตอยู่ในเมือง
นั้น ก็มีความยินดียิ่งนัก พรานป่าก็เร่งรีบกลับมากลางทศพระเจ้าโกเม
ราชตามทันได้เห็นทุกประการ พระเจ้าโกเมราชจึงใช้ให้เสนามนตรี
คุมไพร่พล ๕๐๐๐ มาเชิญพระราชกุมารกับพระอัครมเหสี จะให้กลับไป
เมืองเขมราช พระราชกุมารกับพระมารดาไม่กลับไป เสนามนตรีกับ
ไพร่พล ๕๐๐๐ ก็อยู่ด้วยพระราชกุมารทั้งสิ้น พระเจ้าโกเมราชเห็นหาย
ไปไม่กลับมา จึงใช้ให้เสนามนตรีคุมไพร่พลไปอีกหมื่นหนึ่ง เสนามนตรี
กับไพร่พลหมื่นหนึ่งนั้น ก็ชวนกันอยู่กับพระราชกุมารไม่กลับไป แต่พระ
เจ้าโกเมราชใช้เสนามนตรีมา จะรับพระราชกุมารไปถึง ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง
พระราชกุมารก็ไม่กลับไป ไพร่พลทั้งปวงก็ยอมอยู่ด้วยพระราชกุมาร
พระเจ้าโกเมราชจึงยกพวกพลโยชามาตามเสด็จ มาถึงพระนครโคก
ทดอก ได้เห็นพระราชกุมารกับพระอัครมเหสี ก็มีความยินดียิ่งนัก
จะชักชวนพระราชกุมารสักเท่าใด ๆ พระราชกุมารก็ไม่กลับไป พระเจ้า
โกเมราชจึงราชาภิเศกพระราชกุมารให้เสวยราชสมบัติอยู่ในพระนครโคก

ทดอก คึงพระนามชื่อว่า พระเจ้าเกิดมาตามหากษัตริย์ พระอินทร์
 ได้ทรงทราบเหตุนั้น จึงบันดาลพระขรรค์ทพยสำหรับกษัตริย์ให้ตก
 ลงมากดังที่ประชุมเส่นามาตยราชบรรษททั้งปวง ในวันราชาภิเศก
 พระเจ้าเกิดมาตา เห็นเบนมหิศ์จรรยนัก พระขรรค์นหยงอยจหนทก
 วนน แฉวแฉวนแดนเมือง โลกทดอกนหนจได้นามปรากฏชื่อว่า เมือง
 อินทปัตถมมหานคร ฝ่ายพระเจ้าโกเมราชผู้เป็นพระราชบิดา ก็พา
 พระอัครมเหษญเป็นมารดาพระเจ้าเกิดมาตาเสด็จดับไปเมืองเขมราช
 พระเจ้าเกิดมาตาเสด็จราชสมบัติสืบมา บรรดาอาณาประชาราษฎร์ก็
 อยุเย็นเป็นสุข กตศัพทนกกเตองลือไปทุกประเทศ กษัตริย์ทุกพระนคร
 นำเอาดอกไม้ทองเงินมาถวาย พระเจ้าเกิดมาตาเสด็จราชสมบัติมาช้านาน
 ได้หลายปี แต่ไม่มีพระราชบุตรพระราชธิดาทจะสืบวงศ์กษัตริย์ต่อไป
 จึงทรงพระอศสำหรับกษาศ์ตจาเวญภาวณา ปรรณนาพระราชโอรส
 ได้ ๗ วัน จึงรอนชนไปถึงทพยอาณันแห่งพระอินทร์ ๗ ล่องทพยจักษ
 ลงมาเห็นว่า พระเจ้าเกิดมาตาทรงพระอศสำหรับกษาศ์ต คึงพระทัย
 ปรรณนาพระราชบุตร ทจะสืบตระกูลวงศ์กษัตริย์ต่อไป พระอินทร์
 จึงเชญเทวบุตรองค์หนึ่ง ให้จุดลงมากเกิดในดอกประทุมชาติในสระแห่ง
 หนึ่ง แฉวบันดาลให้พระเจ้าเกิดมาตา พาบริวารเสด็จไปประพาสป่า
 พบพระกุมารอยู่ในดอกประทุมชาติ เขาเดียงไวเป็นพระราชบุตรบุญ
 ธรรม ครนพระราชกุมารเจริญชน พระเจ้าเกิดมาตาทรงคึงพระนามว่า
 พระเจ้าปทุมสรียวงศ์ เวตาวันหนึ่งพระเจ้าปทุมสรียวงศ์เสด็จไปเที่ยว
 ประพาสป่าจึงไปถึง โลกทดอก เหตุมีไม้ทดอกตนหนึ่งใหญ่นัก ถ้าตน

เอนไปข้างทิศอาคเนย์ นอนราบถึงพนปฐพี ๆ ดังกดงไปเป็นรอยปรากฏ
 อยู่จนทกวนน แผ่นดินงอกขึ้นสูงประมาณ ๒ วา ถึงคาคบ แดกกิ่งใบ
 ดงขนเบนทรมเยน และไม้ทอดอกคันทนคาโบราณเดาด้บกันว่า เมอกรง
 ปฐมกตปี่ ประเทศทนยงเป็นมหาสมุทรอยู่ พระยานาคชื่อว่าท้าวชมภ
 ปาปะภาค ไปรับอาษาพระอิศวร เขาชนิดตงพินเขากับเขาพระเมรุ
 มิให้เอนเอียงได้ ฝ่ายพระพายชดใจจึงพดให้เขาพระเมรุ เอนเอียงไปได้
 พระพายเอาพระขรรคตดศัรชะพระยานาคขวางมาตกตงทนน พระอิศวร
 ทรงพระเมตตานก จึงเอายาทงตงมาดำปัสรวรว่า ถ้าศัรชะท้าวชมภ
 ปาปะภาคตกตงในทใด ก็ให้เกิดเป็นโคกแตะต้นไม้อยู่ในทนน จึงเกิด
 เป็นโคกมคันทดอกใหญ่คันทหนึ่ง จึงได้เรียกว่าโคกทดอก ฝ่ายพระเจ้า
 ปทุมส์รยวงศ์เห็นคันทดอกเอนอยู่ตงนน ก็ให้มหาดเล็กเอาพระยภไป
 ดาบคันทดอกนน แดวเสด็จชไปบรรทม พอเวตาเอนคันทดอกนน
 กคอยตรงชทละนอย ๆ พระเจ้าปทุมส์รยวงศ์บรรทมหลับ คันทดอก
 กตงตรงชนคจมผยกชช พระเจ้าปทุมส์รยวงศ์จึงตงจากพระบรรทม
 ให้หวาดทวนพระหฤททย จึงเหนยวงกทดอกไว้ จะเดอนพระองค์ตงมา
 ก็ไม่ได้ เสด็จนงอยบนคาคบจนคันทดอกตรงชนสูงสด เป็นอศัจรรยใน
 พระหฤททยนก จะเรียกมหาดเล็กชาเฝ้าทงปวงก็ไม่ได้ยิน ฝ่ายบรรดา
 ไพรพดเสนาชาเฝ้าทงปวงกตกใจ คอยอยู่ไตคันทดอกทงสน พอเพลา
 พระอาทคยอทย คันทดอกนนจเอนตงราบตงพระชรณคิงเกา พระเจ้า
 ปทุมส์รยวงศ์จตงจากคันทดอกมายงบรรดาชาเฝ้า ๆ ก็มคความยนคันท
 ครนรงชชเพลาเข้านางนาคผู้ เป็นชดาพระยานาค ชวนบรรวารชชมาเดน

น้ำในทะเลสาบ แล้ววิ่งเข้ามาตามลำคลองจนถึงที่ใกล้ตณฑอก พระ
 เจ้าปทุมสูริวงศ์เห็นนางนาค ก็พาพวกอำมาตย์ราชเสนาทั้งปวงเข้า
 ต่อมจับ ๆ นางนาคได้แล้ว พามาไว้ที่ตณฑอก ได้ส้มครั่งวางแล้ว
 ตั้งเบญพระอัครมเหสี ขณะเมื่อพระเจ้าปทุมสูริวงศ์จับนางนาคได้นั้น
 ฝ่ายบริวารนางนาค ก็พากันหนีหนีไปแจ้งความแก่พระยานาคผู้บิดา ๆ
 จึงให้หาพระราชบุตรซึ่งเป็นน้องนางนาค ให้เกณฑ์พวกพदनาคชน
 มาตามพบกับพระเจ้าปทุมสูริวงศ์ได้รบกัน แพ้พระเจ้าปทุมสูริวงศ์ ๆ
 จับได้จะฆ่าเสีย นางนาคผู้เป็นพระอัครมเหสีจึงทูลขอชีวิตไว้ แล้ว
 พระเจ้าปทุมสูริวงศ์ก็ปล่อยให้กลับคนไปเมืองนาค นาคกุมารจึงแจ้ง
 ความแก่พระยานาคผู้เป็นพระบิดาทกประการ พระยานาคก็คิดว่า บุตร
 หญิงเราเขาก็จับได้ไปเลี้ยงเป็นภรรยา ครั้นให้บุตรชายไปติดตามได้
 รบกันแพ้เขา ๆ จับได้ก็ไม่ได้ฆ่าแล้วปล่อยมา คุณของเขามแก่เรา
 เป็นอนันต์ จึงจัดเครื่องราชบรรณาการ ให้บริวารนำขนมามาถวาย
 พระเจ้าปทุมสูริวงศ์ ให้เชิญพระเจ้าปทุมสูริวงศ์กับพระราชธิดาตั้ง
 ไปเมืองนาค พระเจ้าปทุมสูริวงศ์กับนางนาคผู้เป็นพระอัครมเหสี ก็
 ตั้งไปอยู่เมืองนาคประมาณกึ่งเดือน พระยานาคจึงตรัสแก่พระเจ้าปทุม
 สูริวงศ์ว่า ท่านเป็นมนุษย์จะมาอยู่ในเมืองนาคไม่สมควร จึงกตบชน
 ไปเมืองมนุษย์ เห็นภูมิดานที่ใดควรจะสร้างพระนครได้ก็ให้ตั้งมาบอก
 ข้าพเจ้า ๆ จะขึ้นไปช่วยสร้างให้ พระเจ้าปทุมสูริวงศ์ก็ตาพระยานาค
 พานางนาคขึ้นมาอยู่ที่ตณฑอก แล้วพานางนาคไปเฝ้าพระเจ้าเกตมาตา
 ผู้เป็นพระบิดาเดียง ทูลเล่าเรื่องความถวายทุกประการ พระเจ้าเกต

มาตามพระฤททยยนต์นถ จึงให้พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์กับอำมาตย์ราชเสนา
 ไปเที่ยวตรวจมณฑลตามสมควรจะสร้างพระนครได้ พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์
 ก็เห็นว่า โลกที่ตนทอดอกตั้งอยู่นั้น ควรจะสร้างพระนครอันใหญ่ได้
 แล้วพากันไปกราบทูลพระเจ้าเกตุมาตา ๆ จึงให้พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์กับ
 นางนาคตั้งไปทอดแก่พระยานาค ๆ ก็พาพวกพสกนิกรชนมาสร้างพระนครอัน
 ใหญ่ถวายพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์อยู่ให้ชื่อว่าพระนครธม พระเจ้าเกตุมาตา
 ก็ราชาภิเศกพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ขึ้นทรงราชย์อยู่ในพระนครธมอันใหญ่
 ครั้นนานมาพระเจ้าเกตุมาตาก็ถึงแก่พิราลัย พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ก็
 ถวายพระนครทูลพระเจ้าเกตุมาตาผู้เป็นพระบิดาเพียงเสด็จอยู่นั้นเป็นพระ
 อาราม นิมิตต์ให้พระพุทธรูปไสยาจารย์อยู่ เมื่อพระพุทธรูปไสยาจารย์กลับ
 เข้ามาแต่ตงกาทอง เพราะเหตุที่พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ทรงพระราชอุทิศ
 ถวายเมือง โลกที่ตนเป็นวัด จึงได้นามชื่อว่าพระนครวัดตงแต่นั้นมา
 พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ก็ตั้งเครื่องราชบรรณาการไปถวายแก่พระยานาค
 เป็นพระเจ้าพ่อตาทุกปี ครั้นนั้นแต่บรรดาภคิทรยทุกพระนคร ต้องไปขึ้น
 แก่พระนครธมอันใหญ่ ด้วยบารมีของพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ เมือง
 สุโขทัยไปตั้งด้วยน้ำ เมืองตลุงตั้งด้วยไหม เมืองละโว้ตั้งด้วยปลาแห้ง
 ส่วนพระยานาคผู้เป็นพระเจ้าพ่อตาถึงแก่พิราลัยแล้ว พระราชบุตรพระ
 ยานาคซึ่งเป็นน้องนางนาคนั้น ก็ได้ผ่านพิภพนาคแทนพระบิดา พระเจ้า
 ปทุมสุริยวงศ์ได้ทรงราชย์มาช้านานแล้ว พุทธศักราชล่วงได้ ๑๕๐๓ ปี
 จึงพระร่วงบังเกิดขึ้นในเมืองสุโขทัย ได้เป็นนายกองด้วยน้ำ จึงให้สำน
 ชะตอมไถ่น้ำไปส่งพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ ๆ ได้เห็นชะตอมไถ่น้ำมาได้ไม่รอด

จึงตรัสถามว่าผู้ใดเป็นผู้จัดให้เอาชะดอมได้นำมาส่งไม่เร็วใดดังนี้ พวก
 ไทยซึ่งคุมชะดอมนำไปนั้นจึงกราบทูลว่า นายร่วงผู้เป็นนายกองว่ากล่าว
 สั่งใดก็คิดสทททุกประการ ให้สำนชะดอมได้นำมาถวาย พระเจ้า
 ปทุมสรียวงศ์จึงตรัสว่า เมืองไทยเกิดผู้มบุญชนแล้ว คงแดนไปเมือง
 ไทยจะไม่ไต่ชนแก่เมืองเขมรแล้ว พระเจ้าปทุมสรียวงศ์จึงว่าแก่ไทยซึ่ง
 เป็นนายคุมนำไปถวายว่า อย่ามาส่งนำออกเลย พวกไทยก็พากันกลับมา
 บอกแก่นายร่วง

ขณะนั้นพระยาเดโชดำดินเจ้าเมืองขอมเข้ามาเฝ้า จึงตรัสบอกว่า
 เดียวหน้ผู้มบุญเกิดชนในเมืองไทย ให้เอาชะดอมได้นำมาส่งแก่เมืองเรา
 เห็นเขาจะไม่ชนแก่เมืองเราแล้ว พระยาเดโชดำดินจึงกราบทูลว่า กระ
 หม่อมฉันจะรับอาษาไปจับนายร่วงให้จงได้ พระเจ้าปทุมสรียวงศ์ห้าม
 ว่า อย่าไปจับเขาเลย พระยาเดโชดำดินไม่ฟัง แดวกก็กราบถวายบังคม
 ตามาจุดกองทัพ เร่งรบยกมา ต่พระยาเดโชดำดินนั้นตามาในแผ่นดิน
 นายร่วงรู้ข่าวว่า เมืองเขมรยกทัพมาจะจับตัว ก็หนีไปถึงแดนเมือง
 พิจิตร ไปอาศัยอยู่ริมวัด จึงขอข่าวปลาอาหารชาวบ้านนกกิน ชาวบ้าน
 ก็ให้อาหารกับปลาหมอกิน ครั้นนายร่วงกินเนื้อเดียวแล้วยงแต่กางจิง
 ทงลงในน้ำ กางปลานกกกตบเป็นชนวนายอยู่ พระยาเดโชดำดิน
 ครั้นดำดินไปถึงบ้านทนายร่วงอยู่ก็ผูกชนถามชาวบ้าน ๆ บอกว่านายร่วง
 หนีไปอยู่บ้านอื่นแล้ว พระยาเดโชดำดินก็ดำดินติดตามไป ครั้นนายร่วงรู้
 ก็หนีไปอาศัยอยู่ณวัดเมืองสุโขทัย ให้เจ้าอธิการบวชให้เป็นภิกษุ
 ครั้นเพลาวันหนึ่ง พระร่วงลงมากวาดต้อนวัด พระยาเดโชดำดินก็ผูกชน

ที่ใกล้พระร่วงซึ่งนอนอยู่นั้น แต่ไม่รู้จักตัวพระร่วง จึงถามว่า พระร่วง
 อยู่ที่ไหน พระร่วงจึงว่า อยู่หนังกอนเทอญ เราจะไปบอกพระร่วงให้
 พระยาเดโชดำดินก่ผูกขมมาโคตรึงกายติดอยู่ไปไม่ได้ ครั้นนานมา
 รูปกายพระยาเดโชดำดิน ก็กลบกลายเป็นสีดำไป จึงเรียกว่าขอมดำดิน
 แต่ครั้นนั้นมา

พระพุทธศักราชได้ ๑๕๐๒ พระเจ้าสุโขทัยถึงแก่พิราลัย ไม่มีพระ
 ราชวงศ์อันวงศ์ที่จะครองราชสมบัติสืบไป เสด็จมาตั้งไปอัญเชิญพระร่วง
 มาครองเมืองสุโขทัย พระเจ้าร่วงจึงทรงพระดำริว่า พระเจ้าปทุม
 สूरียวงศ์ควรจะไม่ให้เขานำไปส่งแล้ว เหตุใดจึงให้พระยาเดโชดำดิน
 มาจับเราแล้ว เราจะยกกองทัพไปจับพระเจ้าปทุมสूरียวงศ์บ้าง จึงตรัส
 สั่งให้เกณฑ์พวกพดโยธาเป็นอันมาก ยกจากเมืองสุโขทัยไปถึงเมือง
 เดียมราบจนถึงพระนครขม พระเจ้าปทุมสूरียวงศ์ทรงทราบจึงตรัสสั่งว่า
 ให้พระร่วงมาเปิดประตูพระนครเทอญ พระเจ้าร่วงจึงยกพลไปเปิด
 ประตูเมืองไม่ได้ พระเจ้าปทุมสूरียวงศ์เห็นว่า พระเจ้าร่วงเปิดประตู
 เมืองไม่ได้ แล้วจึงตรัสว่า เราจะให้ประตูเปิดเอง ให้พระเจ้าร่วงเข้ามา
 เข้าเราให้จงได้ พระเจ้าปทุมสूरียวงศ์ตรัสตั้งหนแล้วจึงตรัสว่า ประตู
 เปิดเสีย ให้พระยาร่วงเข้ามาเข้าเรา ประตูก็เปิดออกในทันใดนั้น พระ
 เจ้าวรูงกับพวกพดโยธาทั้งปวง ก็ตัวพระเดโชชานูภาพกราบถวายบังคม
 ชมพระบารมพระเจ้าปทุมสूरียวงศ์ ตั้งแต่พระนครขมนครวัดจนถึงเมือง
 เดียมราบ จึงได้ชื่อว่า เดียมราบ แต่นั้นมา เมื่อพระเจ้าร่วงได้เข้า
 แล้วทรงหนบถเป็นอันมาก พระเจ้าปทุมสूरียวงศ์ก็พระราชทานทรัพย์

ด้งของทองเงิน โภชนาหารให้ พระเจ้าร่วงและชนนางไพร่พลทั้งปวงกินอยู่
 ญาติกษัตริย์ เมื่พระยาร่วงหลุดตากลับมา พระเจ้าปทุมสูริยวงศ์ให้
 เอาทรัพย์ตั้งของทองเงินในท้องพระคลังออกมาพระราชทานให้พระเจ้าร่วง
 และชนนางกับไพร่ทั้งปวง เอามาตามปรารถนาทุกคน ทรัพย์ในท้อง
 พระคลังก็ไม่พร่อง พระเจ้าปทุมสูริยวงศ์มีบุญญาธิการยิ่งนัก พระเจ้า
 ปทุมสูริยวงศ์มีพระราชบุตรด้วยพระสนมองค์หนึ่ง ทรงพระนามชื่อว่า
 พระเจ้ากรุงพาด พระเจ้าปทุมสูริยวงศ์ทรงราชย์มาช้านาน ท้าวพระยา
 ยอมถวายดอกไม้ทองเงินอยู่เนื่องนิจ พระชนมายุได้ ๓๐๐ ปี เศษ
 ทรงพระชราถึงแก่พิราลัย กรุงไทยก็มีได้ ด้วยนำด้วยปลาแต่นหมา
 พระเจ้ากรุงพาดผู้ เป็นพระราชบุตร ก็ได้ทรงราชย์สืบกษัตริย์สูริยวงศ์
 ต่อลงมา แต่พระเจ้ากรุงพาดองค์นี้ ไม่ได้เอาด้วยไปตั้งแก่พระยานาค ๆ
 ไม่เห็นชาวเมืองเขมรเอาด้วยมาตั้งช้านานแล้ว จึงให้หนักเป็นเสนา
 มนตรมาตักเตือน ให้เอาด้วยไปตั้ง พระเจ้ากรุงพาดก็มียอมเอาด้วยไปตั้ง
 ว่าแต่ก่อนนั้น บิดาของพระยานาคองค์นี้ เป็นพระเจ้าพ่อตาของพระราช
 บิดาเรา ได้มีคุณแก่กันเป็นอันมาก กรุงเขมรจึงได้เอาด้วยไปตั้งแก่เมือง
 นาค เคยจนเรากับพระยานาคก็ไม่ได้มีคุณสิ่งใดแก่กัน เราจะให้เอาด้วย
 ไปตั้งต้องการอะไร นาคซึ่งเป็นเสนามนตรก็กลับลงไป ทดความแก่
 พระยานาค ๆ ได้ฟังก็โกรธ จึงยกพวกพลโยธาขึ้นมาถึงอนทปัตถมหา
 นคร จึงให้หนักกุมารเข้าไปบอกว่า ว่าเหตุใดไม่เอาด้วยไปตั้ง พระเจ้า
 กรุงพาดจึงว่าแก่นาคกุมารเหมือนอย่างว่าแก่นาคเสนา
 เมื่พระยานาคให้มาบอกว่ากรงก่อนนั้น นาคกุมารจึงกลับไปทูล

ความแก่พระยานาค ๆ โกรธ จึงยกพลเข้ารบเอาพระนคร พระเจ้ากรุง
 พาดจึงออกต่อรบด้วยพระยานาค ๆ ปราชย พระเจ้ากรุงพาดจับได้
 ตัดศีรษะพระยานาค โดहितพระยานาคก็กระเด็นไปต่องพระองค์พระเจ้า
 กรุงพาด ฝ่ายบริวารพระยานาคก็พากันหนีไปเมืองนาค
 ครนอยมา พระเจ้ากรุงพาดบังเกิดโรคเรื้อนทอทั้งพระกาย เพราะ
 โดहितของพระยานาคต่องพระองค์ พระเจ้ากรุงพาดให้แพทย์รักษา
 ไม่หาย ยังมีพระฤษองค์หนึ่งอยู่ในป่าหิมพานต์ บอกฤษผู้บริวารของ
 ตนว่า ข้าจะไปเที่ยวเล่นที่เมืองอินทปัตถสถัก ๓ เดือนจะกลับมา พระฤษ
 องค์นั้นก็เหาะมา บัดเดียวหนึ่งถึงเมืองอินทปัตถสถักมหานคร เห็นบรรชรา
 หนึ่งผ้าขาวจึงถามว่า เมืองนี้เรียกว่าเมืองอะไร บรรชราหนึ่งผ้าขาว
 จึงบอกว่า เมืองอินทปัตถสถักมหานคร พระฤษจึงว่า เมืองนี้สกปรก
 แตกษตรยซึ่งครองราชสมบัตินั้นเป็นโรคเรื้อน พระชนมายุสั้น
 ส้มควรวรที่จะครองพระนครอยู่ได้ เราจะชุบให้กษตรยของคณมชนมายยืนยาว
 ไปนาน ให้ได้ด้วยราชสมบัติส้มควรวรแก่พระนคร บรรชราหนึ่งผ้าขาว
 ไปกราบทูลแก่พระเจ้ากรุงพาดว่า มีฤษองค์หนึ่งนั้นมาว่าจะชุบพระองค์
 ให้หายโรคมีพระชนมายุยืน พระเจ้ากรุงพาดจึงตรัสสั่งให้มนต์พระ
 ฤษเข้าไปในพระราชวัง ตรัสสั่งให้ไปเอากระทะเหล็กใหญ่มาตวงขนบนเคา
 คิดไฟได้นำเคียวให้เด็ด แล้วพระฤษจึงว่า เสิญมหาบพิตรพระราช
 ส้มภารดงไปอยู่ในกระทะทอง พระเจ้ากรุงพาดจึงตรัสว่า จะทำประการ
 ไตจึงจะให้เห็นปรากฏแก่จกษทั้งปวง อำมาตย์คนหนึ่งจึงจับสุนัขได้ตง
 ในกระทะ สุนัขนั้นก็ตาย พระฤษจึงเอายาโรยตงไปในกระทะ สุนัขก็เป็น

ฐน มีร่างกายมากกว่าแต่ก่อน พระเจ้ากรุงพาดกยงไม่เชื่อดงเป็นแท้
 จึงตรัสตั้งให้อามาตย์คนหนึ่งลงไปเฝ้าพระกษัตริย์ พระกษัตริย์จึงเอายาโรยดง
 อามาตย์นั้นคนเป็นชน ฐน รุปงามตจเทวดา พระเจ้ากรุงพาดกยงไม่เชื่อ
 พระเจ้ากรุงพาดกยงตรัสว่า นิมนต์พระมหาฤษีลงไปเฝ้าพระกษัตริย์ก่อนเทอด
 ฐน ขาพเจ้าจึงจะเชื่อ พระมหาฤษีก็เปิดเครื่องบริวารออกจากกาย จึง
 ตั้งใจว่า ถ้าอาตมาภาพลงไปเฝ้าพระกษัตริย์แล้ว จึงเอาโรยดงไปเฝ้าพระ
 พระมหาฤษีตั้งใจแล้วจึงตั้งใจให้พระเจ้ากรุงพาดกยง แต่ตั้งใจไปเฝ้า
 กษัตริย์ กายพระกษัตริย์นั้นตายเป็นหน้า พระเจ้ากรุงพาดกยงก็เอายาโรยดงใน
 กษัตริย์ครั้งหนึ่ง จึงบังเกิดเป็นมอเป็นเทวชน พระเจ้ากรุงพาดกยงไม่เอายา
 โรยดงไปอีกให้ฐน พระเจ้ากรุงพาดกยงตั้งให้อามาตย์ห้ามเอากระโถนไปเท
 เตียมถมเชิงเขาอยู่ที่ใต้พระนครช้านานได้ ๓ เดือน พระมหาฤษีผู้เป็น
 อาจารย์ใหญ่ไม่เห็นพระกษัตริย์มาชบพระเจ้ากรุงพาดกยง จึงถามฤษีที่เป็น
 บริวารทั้ง ๕๐๐ ว่า พระผู้เป็นเจ้าของท่านทั้งปวงนี้ไปข้างไหน พระกษัตริย์
 ที่เป็นบริวารจึงแจ้งความว่า พระผู้เป็นเจ้าของข้าพเจ้าไปเมืองอินทปัตถ
 มมหานคร จึงพระมหาฤษีเป็นครูใหญ่เหาะมาดั่งเมืองอินทปัตถมมหานคร
 จึงถามชาวเมืองทั้งหลายว่า ท่านได้เห็นฤษีองค์หนึ่งมาเมืองนี้บ้างหรือไม่
 ชาวเมืองจึงบอกว่า ได้เห็นอยู่แต่ฤษีองค์นั้นมาว่าจะชบพระมหาฤษีตรี
 ฐน ให้หายโรคให้ร่างกายให้พระชนมายุยืนยาวไปนาน พระมหาฤษีตรี
 ไม่เชื่อ จึงให้พระกษัตริย์ลงไปเฝ้าพระกษัตริย์ก่อน ฤษีนั้นจึงตั้งว่า เมื่ออาตมาภาพ
 ลงไปเฝ้าพระกษัตริย์แล้ว จึงเอายาโรยดงไปเฝ้าพระกษัตริย์ พระมหาฤษีตรีเอา
 ยาโรยดงไปก็ไม่เห็นเป็นชน พระมหาฤษีตรีจึงให้อามาตย์เอากระโถน

นนไปเทเสยทภเขาข้างทิศใต้พระนคร พระฤษม เป็นอาจารย์รุดงนนแดง
 จงไปตามทภเขานน ได้เห็นศัพฤษมตายนน พระฤษม เป็นอาจารย์จึงชบ
 ชน แดวถามว่าเหตุใดท่านจึงมาตายอยุทธน พระฤษมจึงบอกวา ข้าพเจ้า
 มาหวังจะชบให้กษตรยพนมรูปงามและอายุน กษตรยพนกไม่เชื่อ จึง
 ให้จับเอาต้นขมาใส่ลงในกะทะแด้ว ข้าพเจ้าก็เอายาโรยตงไปก็เบนนช
 แดวกษตรยพนกยงไม่เชื่อ แดวตรัสบังคับให้อามาตยคนหนึ่งตงไปใน
 กะทะออก ข้าพเจ้าก็เอายาโรยตงไปก็เบนนช รูปก้งามยงกว่าแต่ก่อน
 แต่กษตรยพนยงไม่เชื่อ จึงให้ข้าพเจ้าตงไปในกะทะ เมื่อข้าพเจ้าจะตง
 ไปในกะทะจึงตงไว้วา ให้เอายาโรยตงไป กษตรยพนกก็ได้โรยยาตาม
 ข้าพเจ้าตงไว้ ข้าพเจ้าจึงได้ตงความตายณะ ฤษทงตงม้ความโกรชนก
 จึงพากันมาเมืองอนทบตถมทานครทพระเจ้ากรุงพาดอยุนน ฤษทงตง
 จึงแข่งวา เราม้จตกเมตตาคจะชบท่านชนให้รูปงามให้อายุนให้หายโรค
 ท่านกตบมาประทษร้ายแก่เรา ตงแต่นไปอย่าให้ท่านหายโรคอย่าให้
 ท่านครองตมบคอยุชานานได้ และเมืองอนทบตถน กษตรยองค์ใด
 ได้ครองราชตมบคแด้ว อย่าได้ยุนานได้ ให้เตอมตญเป็นบ้าไป
 แดวพระฤษทงตงก้พากันไปบ้าหิมพานต พระเจ้ากรุงพาดก้เป็นโรค
 เรอนไม่หาย จึงพานกตมบบริวารไปรักษาพระองค์อยุทธเขา ๘ เหยตม
 แต่ทกถนนเรยกวา เขากถน คำไทยวา เขาตถนจ พระเจ้ากรุงพาด
 รักษาโรคเรอนไม่หายกถนแกพราดย รูปกายพระเจ้ากรุงพาดแะนาง
 นกตมม กถนถายเป็นตถตาไปยังปรากฏอยุจถนทกถนน ตงแต่นนมา
 กษตรยในแวนแควนแต่นเขมร ทแด้วราชตมบคในพระนครชมนนไม่อยุ

นานได้ โดยดำดั้นมาหาตายพระองค์จนถึงกษัตริย์องค์หนึ่ง เดิมชื่อ
 นายพรมเป็นพ่อค้าโค ได้ด้วยราชสมบัติตั้งพระนครอยู่ข้างปากแม่น้ำใน
 ทิศตะวันออกแห่งพระนครหม ก่อกำแพงด้วยศิลาแดงปรากฏอยู่จนทุก
 วัน นายพรมได้ด้วยราชสมบัติได้ ๒๐ ปีก็ถึงแก่พราดัย มพระราช
 บุตรองค์หนึ่ง ได้ด้วยราชสมบัติสืบต่อมา พระมหากษัตริย์นั้นไม่มี
 พระราชบุตร ครั้นนานมากทรงพระชราทรงพระประชวร จึงให้โหร
 ทำนาย ๆ ว่าผู้มบุญมาบังเกิดในครรภ์หญิงเชื้อใจในพระนครนี้ พระมหา
 กษัตริย์จึงสั่งให้อามาตย์ไปจับหญิงเชื้อใจที่มครรภ์นั้นมาฆ่าเสีย โหร
 จึงทูลห้ามว่า ท้จะจับหญิงมครรภ์มาฆ่าเสียให้สิ้นนั้นจะเป็นกรรมเวร
 ไป แต่อาการที่ผู้มบุญมาบังเกิดในครรภ์หญิงนั้น เป็นคนเชื้อใจเที่ยว
 เก็บพน ถ้าเก็บพนได้ เขามตพนจนทูลบนศัรชะเดิหมา เมอจะหยดพัก
 นั้น ก็เขามตพนวางใจ แลวเขามาตรองบนศัรชะนั้นวางบนมตพนรองหง
 เหตุว่าบทรทในครรภ์นั้นแต่เป็นผู้มบุญ ถ้าเห็นดังนั้นแลวจึงฆ่าหญิง
 เชื้อใจที่มครรภ์คนนั้นเสียเทอญ พระมหากษัตริย์ได้ทรงฟัง โหรกราบทล
 ดงนั้น จึงให้อามาตย์ไปเที่ยวตอดนมมด ครงนั้นหญิงเชื้อใจพวกหนึ่ง
 ทลมตพนมา แต่หญิง ๒ คนนั้นปลงมตพนลงจากศัรชะแล้ว ก็พากัน
 ไปเที่ยวหนึ่งตามร่มไม้ แต่หญิงเชื้อใจมครรภ์คนหนึ่งนั้น ปลงมตพน
 แลวเขามาตาดบนมตพนรองหง พวกอามาตย์เห็นดงนั้นแลว จึงจับหญิง
 นั้นไปถวายพระมหากษัตริย์ ๆ จึงตรัสสั่งให้เพชฌฆาตเอาไปฆ่าเสียที่ดอน
 แห่งหนึ่งใกล้วัดพระมหาสังฆราช บดินเรียกว่าดอนพระศัร ส่วนกุมาร
 อยู่ในครรภ์นั้นก็ประสูติออกมา มแรงมากางปีกบดบองรักษากุมาร

นั้นไว้จะไม่ให้ถูกแดดและลม ส่วนตาเคเหซึ่งเป็นผู้เลี้ยงโคของพระมหา
 ดั่งชราชนั้น ได้ไปโคไปเลี้ยงที่ใกล้ค้พมารตากมารนั้น เห็นฝูงแร้งพากัน
 กางปีกของบิตอยู่ ก็มีความสงสัย จึงเข้าไปดู เห็นกุมารมรูปอนงาม
 ก็อุ้มเอามาถวายแก่พระดังชราช ๆ ก็รู้ว่า กุมารคนนี้จะมบุญมาก แต่
 พระมหากษัตริย์ให้เอามาฆ่าแต่ยังไม่ตาย จึงมอบให้ตาเคเหเอาไป
 เลี้ยงไว้ จนอายุกุมารนั้นได้ ๖ ขวบ ๗ ขวบ ครั้นอายุมาพระมหากษัตริย์
 ก็ทรงพระประชวรออก จึงให้โหรทำนาย ๆ ว่าผู้มบุญนั้นยังไม่ตาย มี
 ผู้เอาไปเลี้ยงไว้ อยู่ข้างทิศตะวันออกแห่งเมืองพนมเพญ พระมหา
 กษัตริย์จึงให้อำมาตย์ไปจับตัว ส่วนพระมหาดังชราชกับตาเคเหรู้ความ
 นั้นแล้ว พระมหาดังชราชจึงให้ตาเคเหพากมารนั้นหนีไป ฝ่ายอำมาตย์
 ก็ติดตามไป ตาเคเหจนตัวจึงพาพระกุมารเข้าซ่อนอยู่ในบึงแห่งหนึ่ง
 เดียวนี้เรียกว่า โคนนชนั้น เมื่อจะเข้าไปนั้น ตาเคเหทำเป็นทเดินถอย
 หดงเข้าไป หวังจะให้คนทั้งปวงเห็นว่าหนีออกจากโคนนชแล้ว ฝ่าย
 อำมาตย์ซึ่งติดตามไปถึง โคนนชแล้วก็ไม่เห็น จึงจับข้างเขาบุกตามห้วย
 รกนนั้น แต่ทุกมารอยนหมข้างพงข้างหนึ่ง ไปขึ้นคร่อมพระกุมารอยู่ ทำ
 อากาเหมือนเหยียบยาดจข้างทั้งปวง ไม่ให้คนทั้งปวงสงสัย อำมาตย์
 ราชเสนาเที่ยวหาไม่เห็นแล้ว ก็พาไพร่พลกลับมาทูลพระมหากษัตริย์
 ฝ่ายตาเคเหครั้นเห็นคนทั้งปวงกลับไปแล้ว จึงพาพระกุมารออกจากบึง
 ไปพักอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง ชื่อไพร่ทับ ฝ่ายพระมหากษัตริย์ให้โหรทำนาย ๆ
 ว่า บิดนผู้มบุญหนีไปอยู่ในป่าแห่งหนึ่งข้างทิศใต้ พระมหากษัตริย์จึงให้
 เสนาอำมาตย์ยกทัพไปติดตาม ตาเคเหเห็นจึงพาพระกุมารหนีไปพักอยู่ที่

บ้าไพรปวน ออกจากบ้าไพรปวนไปพักอยู่ที่เขาประสัทธิขางทิศหริ
 เมื่อจะเข้าไปในถ้ำนั้น ตาเคเหอ้มพระกุมารเดินถอยหลังเข้าไปในถ้ำนั้น
 แดงแมลงมมกชกโยบีคปากถ้ำเสียหวังจะไม่ให้คนสงสัยว่า ตาเคเหพา
 กุมารเข้าไปในถ้ำนั้น ฝ่ายอำมาตย์ก็พาไพร่พลกลับมาทูลพระมหา
 กษัตริย์ฯ ก็นั่งอยู่ ฝ่ายตาเคเหก็พาพระกุมารข้ามแม่น้ำพนมเพ็ญ ไปที่
 ดอนแห่งหนึ่งขางทิศตะวันออก พระกุมารจึงหักเอากิ่งไทรปักไว้แล้ว จึง
 อธิษฐานว่า ถ้าข้าพเจ้าจะมีบุญต่อไปในภายหน้า ก็ขอให้กิ่งไทรนั้นเป็นชน
 จำเวญโตใหญ่ไปในเบื้องหน้า ต้นไทรนั้นยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ ครั้น
 อนิษฐานแล้วพระกุมารก็บรรทมหลับอยู่บนตักตาเคเหหนึ่งหนึ่ง ตา
 เคเหเห็นนกกระทงกนปลาอยู่ในหนองเป็นอันมาก ตาเคเหล้าคัญว่า กอง
 ทพยกมาตามจับ ตาเคเหจึงปลุกพระกุมารขึ้นบอกว่า กองทพยกตาม
 มา ก็พากันหนีไปถึงต้นมะม่วงต้นหนึ่ง ตาเคเหจึงขึ้นไปบนต้นมะม่วง
 ล้วายล่อแต่ดูไม่เห็นกองทัพ เห็นแต่ฝูงนกกระทงตงกนปลาอยู่ในหนอง
 กัดใจ จึงเก็บผลมะม่วงมาให้แก่พระกุมาร จึงบอกพระกุมารว่าไม่ใช่
 กองทัพ พระกุมารก็คิดแต่ในใจว่า ตาเคเหลวงเราให้ตกใจ ถ้าเรามีบุญได้
 เป็นกษัตริย์จะต้องว่ากล่าวสั่งสอนเสียบ้าง แดงพระกุมารก็กินผลมะม่วง
 ตาเคเห ได้รับพระราชทานมโหฬารคียงนิก ตาเคเหก็เก็บเม็ดคิมะม่วง
 ล้วายล่อนหมาควย ก็พากันมาถึงที่บ้านตาบตหนึ่ง กุมารอดอาหาร
 หิวโหยนัก ได้เห็นหญิงชาวผู้หนึ่งไปยืนอยู่ที่หน้าบ้าน กุมารจึงว่า
 ตาไปขอข้าวหญิงชาวทชนอยู่นั้นมากินสักหน่อยเถอญ ตาเคเหก็ไปขอ
 ข้าวแก่หญิงทชนอยู่นั้นฯ จึงถามว่าตามาแต่ข้างไหน ตาเคเหจึงบอก

ความตามเหตุที่ตนมากับพระกุมาร หญิงสาวก็ให้ไปรับพระกุมารเข้า
 มาแต่งโภชนาหารให้กินแล้ว ให้พระกุมารกับตาเคเหออยู่ในบ้านได้ประมาณ
 ๗ วัน ฝ่ายพระมหากษัตริย์ทรงพระประชวรหนักถึงแก่ปราตย เสด็จ
 พุฒามาตยราชปโรหิตก็ประชุมพร้อมกัน ให้หาโหรทำนายดูกันว่าผู้
 มบุญน้อยอยู่ จึงปรึกษากันเสด็จราชรถไป ราชรถก็ตรงไปถึงฝั่ง
 แม่น้ำกหยดอยู่ ฝ่ายอำมาตยราชปโรหิตซึ่งตามราชรถไปนั้น ก็ชวนกัน
 เอาราชรถนั้นข้ามแม่น้ำไปถึงฝั่งปากข้างโน้น ราชรถตรงไปถึงที่ใกล้
 พระกุมาร เสด็จอำมาตยราชปโรหิตเห็นพระราชากุมารต้องด้วยลักษณะ
 ควรจะเป็นพระมหากษัตริย์ครอบครองราชสมบัติ บำรุงอาณาประชา
 ราชฏรให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ ก็ให้ประโคมดุริยางคดนตรีชวนพร้อมกัน
 เชิญเสด็จพระกุมารขึ้นทรงราชรถแห่แหนไปด้วยพระนครจักรมณฑลพญ
 เป็นสัมมตกษัตริย์ทรงพระนาม พระเจ้าบงกษจากรง เพราะเหตุเมื่อ
 นายเพชฌฆาตฆ่าพระมารดา มันก็แรงมากางปีกปกปิดเผ่ารักษา
 พระองค์ไว้นั้น พระเจ้าบงกษจากรงจึงทรงตั้งตาเคเหอนั้นเป็นท้าวพา
 ทดหะเอกอมนตร ตั้งบ้านที่พระองค์ไปอาศัยหญิงสาวผู้นั้นให้ตั้ง
 ชนเป็นเมือง เรียกว่าเมืองดัดอเมอ แล้วพระราชทานด้วยดาอากร
 ในเมืองดัดอเมอ ให้ชนแก่หญิงสาวทให้ชาวแก่พระองค์ด้วยนั้น ทท
 นายเพชฌฆาตฆ่าพระมารดานั้นให้สร้างวัดขึ้นชื่อว่า วัดดอนพระศรี
 ที่พระองค์บงกตนไทโรไว้นั้น ให้สร้างพระวิหารไว้ให้ชื่อว่า วัดวิหารสุวรรณค
 เมื่อตาเคเหได้เป็นเจ้าพาทตระหะนั้น ได้เมื่อดมะม่วงมาแต่ครั้งพาพระ
 กุมารหนีมานั้น เขามาปลูกไว้ในบ้านจนโตใหญ่ได้ ๗ ปีจนมีผล จึงเก็บ

มาถวายพระเจ้าบงกษจากรง ๆ ด้วยมีโอชาardt จึงตรัสถามเจ้าฟ้าทตหะ
 ว่าได้ผดมะม่วงมาแต่ไหน เจ้าฟ้าทตหะจึงทูลว่า ได้มาแต่ครึ่งหนนง
 กะทงหนน พระเจ้าบงกษจากรงจึงตรัสว่า เมื่อขณะนั้นขามความโกรธหนัก
 ด้วยตาตวงซ้ำให้ตกใจ โทษตากก็มอยู่ ให้ตาพิเคราะห์ดูโทษจะมีประการ
 ไต เจ้าฟ้าทตหะจึงทูลว่า โทษซ้ำพเจ้ากถึงทตาย ขยพระองค์จึงฆ่า
 ซ้ำพเจ้าเสียอย่าเอาไว้จะเป็นตัวอย่างต่อไป พระเจ้าบงกษจากรงจึงตรัสว่า
 โทษผิดแต่เพียงนี้ ถึงจะผิดด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย เรากก็ไม่ฆ่า
 ท่านได้ เจ้าฟ้าทตหะก็ทูลวิงวอนไปจะให้ฆ่าตนเสียให้ไต่หลายครั้งว่า
 กระหม่อมฉันมีความชอบ พระองค์ก็ไต่ทรงชบเพียงยกย่องตงแต่งชน
 ให้เป็นชนนางผู้ใหญ่แล้ว โทษถึงตายก็ให้ฆ่าเสียเทอญ พระเจ้าบงกษ
 จากรงจึงตรัสว่า ถาดงหนเราจะทำตามด้อยคำท่าน แดวกตรัสสั่ง
 เจ้าพนักงานจับเอาเสียไปปลาดตง แล้วให้เจ้าฟ้าทตหะนอนตงแล้วเอา
 ผ้าคลุมไว้หลายชั้น หวงพระหฤทัยจะให้เป็นเค็ดตไม้ให้ถึงคอเจ้าฟ้าทตหะ
 ครั้นให้เอาผ้าคลุมแล้ว ก็ทรงเงอพระชรรคชนแดวกคอยวางตงตรงคอ
 เจ้าฟ้าทตหะแต่เบา ๆ ขณะเมอวางพระชรรคตงไปนหน้าก็มีไต่ขาด
 ครนแตกฉาชนแดวกคอเจ้าฟ้าทตหะหนักขาดไปถึงแก่ความตาย ควรจะเป็น
 อัจฉรยนักหนา พระเจ้าบงกษจากรงมีความอาตยหนัก จึงสั่งให้แต่ง
 การศพเจ้าฟ้าทตหะตามตำแหน่งชนนางผู้ใหญ่ ปลงศพเสร็จแล้ว จึง
 ตรัสสั่งให้เอาอฐฐูไปฝังไว้ที่บานมบกำพุด พระมหากษัตริย์ทรงพระ
 อาตยในเจ้าฟ้าทตหะหนัก จึงทรงเงอบุตรภรรยาเจ้าฟ้าทตหะหนนเป็น
 ชนนางสืบไป พระเจ้าบงกษจากรงด้วยราชสมบัตินานมาจนถึงปราตย

พระราชบุตรทรงราชย์สืบวงศ์ต่อมาหลายพระองค์ จนถึงกษัตริย์องค์
 หนึ่งเบบเซอวงศ์ของพระเจ้าบงกษจากรง ได้เสวยราชสมบัติ พระนามนพ
 ไม่ปรากฏ แต่กษัตริย์องค์นั้นประพฤติกการทุจริตไม่ตั้งอยู่ในยศติธรรม
 พาอำมาตย์ไปเที่ยวลกลกทรพยของราษฎรอยู่เป็นนิจ ยังมีพระฤษองค์หนึ่ง
 รักษาดีดอยู่ในป่าใกล้พระนครชม แต่ฤษองค์นั้นถ้ายบัสส์สำวะตงในกระพง
 ศีดาอยู่เองนิจ บรุษชาวป่าคนหนึ่งเป็นชาติกวยพวรรณ เวลาวันหนึ่ง
 พากรรยากับบุตรหญิงไปเที่ยวชดเผือกมันในป่าหลงทางไป จะกลับ
 มาบ้านมิได้ บิดามารดาจึงเที่ยวหาน่าจะให้บุตรหญิงหนักน จึงไปพบ
 น้ำในกระพงศีดา เป็นน้ำบัสส์สำวะตงของพระฤษถ่ายตงใจแล้วกกลับไปพา
 บุตรหญิงมาให้กินน้ำในกระพงศีดา แล้วพบหนทางก็พากนกลับบ้าน
 บุตรหญิงหนักนกรรภขณ บิดามารดามความดั่งดัยจึงถามบุตรหญิงว่า
 รักใครกับผู้ใดจึงมกรรภ บุตรหญิงหนักนปฏิเสธว่า ไม่ได้รักใครกับ
 ผู้ใด ด้วยมิได้เที่ยวไปจากเรือนเลย แต่เมื่อไปเที่ยวบ้านนได้กินน้ำใน
 กระพงศีดา แดกถนหนนเหมอนกถนบัสส์สำวะตง บิดามารดาจึงมความดั่งดัยว่า
 เกดอกจะเป็นน้ำบัสส์สำวะตงของบรุษผู้ใดมาถ่ายไว้ บุตรของเราได้กินจึง
 มกรรภ บิดามารดากมความดั่งดัยแก่บุตรหญิง จึงปฏิเสธกรรภ
 ไว้จนถวหนทศมาศ ก็คดอดบุตรเป็นชายประกอบด้วยดกษณะอนังาม
 บิดามารดากช่วยกนเดยงรักษาจนเจริญใหญ่ชนโต ๗ ปี ก็ไปเที่ยวเดย
 กับทารกเพื่อนบ้าน ทารกชาวบ้านจึงว่าแกกมารนหนว่าดกไม้มบตา กุมาร
 นนหมความน้อยใจนิก จึงมาถามมารดาว่า เขาพากนตเคยนว่าชานไม้ม
 บตา ๆ ชำอยู่ทไหน มารดาจึงบอกให้ชำแจ้งบ้าง มารดาได้ฟังบุตรว่า

ดึงหน้จ้งเด้าความให้บุตรนพพ่งแต่คร้งไปเที่ยวบ้ำ ไปกินน้ำในกระพงศ์ตา
 จนมครรรกขนมานนทกประการ กุมารได้พงดงนจ้งว่า ถ้าจะอัยไปก็
 จะมความอัยแก่คนทงปวง ข้าจะตามารดาไปเที่ยวหาบิดาให้พบแล้ว
 จ้งจะกตบมา มารดากับตายายห้ามส้กเท่าใดกุมารน้กไม่พง จ้งตา
 มารดากับตายายเที่ยวไปใบ้ำาพบพระฤษ์ ๆ จ้งถามว่า กุมารน้จะไป
 ข้างไหน กุมารจ้งบอกว้า ข้าพเจ้าเที่ยวมาตามหาบิดาของข้าพเจ้า ฤษ์
 จ้งถามว่า บิดาของท่านน้ชื่อไร รูปพรรณสัณฐานเป็นประการใด
 เจ้าจ้งมาตามหาใบ้ำาดงน กุมารจ้งบอกว้า มารดาข้าพเจ้าบอกว้า
 ออกมาเที่ยวบ้ำาได้กินน้ำในกระพงศ์ตาจ้งมครรรก ข้าพเจ้าไม่รู้จกรูป
 พรรณแฉะนามบิดาข้าพเจ้า จ้งมาตามหา ฤษ์จ้งว่าแก่กุมารว้า เจ้าจ้ง
 อัยทนเทอญ เจ้านคอบบุตรของเราแล้ว เราจะได้ส่งสอนให้เรียนค้ตป
 ค้าส้ตกรสำหรับรักษากายไปภายหน้า กุมารน้ได้ทราบความว้าพระฤษ์
 ของคนนเป็นบิดาของคนดงนน กมความยนคนงก กุมารน้จ้งอัยกับพระ
 ฤษ์ผู้เป็นบิดา ๆ ก้ส่งสอนให้กุมารเรียนค้ตปค้ส้ตกร กุมารก้อค้ส้ส้าหะ
 เรียนค้ตปค้ส้ตกรอัยในสำนักพระฤษ์ได้ ๗ ปี พระฤษ์จ้งเอาเหล็กคคกอน
 หนึ่งมาประส้ทชเป็นเหล็กกายส้ทช ให้แก่กุมารผู้บุตรรักษาไว้สำหรับ
 บองกนคค มีไหมไฟรทงปวงมากกระทำร้ายได้ แฉะเหล็กกายส้ทช
 กอนนนอจแก่ชงพชยาเบอเม้าให้กตายเป็นคม ไอชารส้หวานคบริ โภคได้
 แล้วพระฤษ์จ้งให้กุมารเอาเหล็กกายส้ทชนน กตบมายังสำนักมารดา
 ตายาย ๆ จ้งให้ กุมารน้กตบไปหาฤษ์ ๆ ว่าเราจะไปอัยใบ้ำาหิมพานค้
 แล้ว กุมารกกราบนมส้การดาพระฤษ์กตบมายังสำนักมารดาตายายแห่ง

คน เด่าความให้มารดาตายฟังทุกประการ มารดาตายก็มีความ
 ยนต์เบนอนมาก ครนอยู่นานมารดาตายถึงแก่กรรมแล้ว กุมาร
 ก็เที่ยวไปอยู่ในราวป่าแห่งหนึ่งใกล้พระนครชม บรมชนนทำไร่ข้าวโภช
 ชาวฟ้าแดงชวด เวदानหนึ่งบรมชนนเอาเหล็กกายส์ทชหนนศัระ
 นอนอยู่ แล้วบรมชนนตกจากทนอกออกไปดแต่ผลไม้ในไร่ของตนซึ่ง
 ปลดกไว้ ภายหลังมกาควหนึ่งบินไปกินแตงทอนแล้วบินเข้าไปในทนอน
 ชนจบอยบนทนอนเหล็กกายส์ทช แล้วถ้ายอจจาระเบินเม็ดตแตงตดอยกับ
 กอนเหล็กกายส์ทชหนแล้วบินไป ฝ่ายบรมชนนกลับมาเห็นเม็ดตแตงตด
 อยกับกอนเหล็ก ก็เอาไปปลดกไว้ แดงพนกอกจนจนมผล บรมชน
 กเก็บเอามากินมโธชารสยงนถ เพราะเหตุคิงหมจงไดนามชอวา บรม

แตงหวาน

ฝ่ายพระมหากษัตริย์พาบริวารไปเที่ยวประพาสเล่นในป่า ไปพบ
 ไร่บรมชแตงหวาน ก็พาบริวารเข้าไปเก็บผลแตงของบรมชนน แล้วยม
 โธชารสหวานนถ จึงตรัสสั่งไว้ว่า บรมชแตงหวานนจงอดสำหะรักษาผล
 แตงหวานไว้ให้เรา อย่าได้ชอชขายให้มใด ถ้าแตะชอชขายให้มใดแล้ว
 เราจะให้ตงโทษท่านถึงสำหัด แล้วพระมหากษัตริย์ของคณนถพาบริวาร
 กดับไปพระนคร ภายหลังมบรมชเตยงโคคณหนึ่ง ไปเตยงโคคยริมไร่
 บรมชแตงหวาน โคนนเข้าไปในไร่บรมชแตงหวาน ๆ ก็ขับได้โค โคไม่หนี
 ไป บรมชแตงหวานมีความโกรธ จึงเอากอนเหล็กขว้างไปถูกทองโคทะเล
 โคนนถคาย บรมชเตยงโคจึงค่อว่าแกบรมชแตงหวานว่า เหตุใดท่านจึง
 ชำโคของข้าพเจาเตย บรมชเตยงโคก็เอาคความนหมารองแกคระดาการ ๆ

จึงให้นายนักการมาจะเอาบรุษแดงหวานนั้นไป บรุษแดงหวานก็ว่า ไร่แดง
 นพระมหากษัตริย์สั่งไว้ให้ข้าพเจ้าเผื่อเยี่ยมให้เป็นอนตรายได้ เมื่อจะมา
 เอาควาพเจ้าไปแล้ว ก็ให้กราบทูลเดี่ยก่อนข้าพเจ้าจึงจะไป เสนามนตร
 จึงกลับไปกราบทูลแก่พระมหากษัตริย์ ๆ จึงตรัสสั่งขุนนางออกไปเอาคว
 บรุษแดงหวาน ๆ เมื่อมานั้น ก็เอาเหล็กก้อนนั้นไปด้วย ครั้นเขาเฝ้า
 พระมหากษัตริย์ ๆ จึงตรัสถามว่า เหตุไรจึงฆ่าโคของเขาเสีย บรุษ
 แดงหวานกราบทูลว่า บรุษผู้เป็นเจ้าของโคปล่อยให้เข้าไปในไร่ทุ่งผู้
 ไปเหยียบบแดงซึ่งโปรดให้พทกษรรักษาไว้ถวาย กระทบมดหนักกลัวความ
 ผิดเดือดร้อนกาดัง ได้ไม่พองจึงเอาก้อนเหล็กทงไปถุกโคตัวหนึ่งตาย แล้ว
 แต่จะโปรด พระมหากษัตริย์จึงเรียกเอาก้อนเหล็กของบรุษแดงหวาน
 นั้นไป สั่งให้ช่างเหล็กตเป็นหมอกมอบให้แก่บรุษแดงหวานเอากลับคน
 ไปยังไร่ สำหรับจะได้เป็นเครื่องสำตราดูของกัน ใจผู้ร้ายดกแดง
 แดวบรุษแดงหวานกราบทูลถวายบังคม ถากดบมาพทกษรรักษาแดง อยู่ทไร
 ในเพตาวนหนึ่งพระมหากษัตริย์นกกะนองพระหฤทัย จะใคร่ไปดักแดง
 ของบรุษนั้นดองดู จึงพาอำมาตย์ผู้รวมพระหฤทัยไป ในเพตาราตร
 ไปถึงไร่แดงบรุษแดงหวานเข้า พระมหากษัตริย์ดอครวไร่ของบรุษ
 แดงหวานเข้าไปดักแดงของบรุษแดงหวาน ๆ คนชนสำคัญว่า ใจรดอครว
 เข้าไปดักของ จึงจับได้หมอกนั้นพุงเขาไปถุกพระมหากษัตริย์ดงแก่พราดย
 แดวชกเขาหมอกมาเก็บไว้ไม่ทราบวว่าพระมหากษัตริย์ ฝ่ายอำมาตย์คน
 สันทซึ่งติดตามเสด็จมา รู้ว่าพระมหากษัตริย์ดงแก่พราดยแล้วกหนักดบ

ไปถึงพระนครไม่บอกแต่แก่ผู้ใด ครนรุ่งชนเพดาเข้า เสด็จมาตมนคร
 ผู้ใหญ่ผู้น้อยพากันชนเผ่าไม่เห็นพระมหากษัตริย์เสด็จออก ชนนาง
 ทงปวงจึงให้ไต่ถามนัก สนมชาวใน ๆ ต่างคนต่างว่าไม่รู้ไม่เห็นทงต้น
 เสด็จมาตมนครทงปวงจึงพากันไปเที่ยวหาพระมหากษัตริย์ถึงไร่บรุษแดงหวาน
 จึงเห็นพระมหากษัตริย์ต้นพระชนม์อยู่ในไร่ไร่บรุษแดงหวานนั้น เสด็จมา
 ตมนครทงปวงจึงไปซักถามบรุษแดงหวาน ๆ ว่าไม่รู้ว่ามีพระมหากษัตริย์สำคัญ
 ว่าโจรจึงแทง เสด็จมาตมนครทงปวงจึงปรึกษากันว่า บรุษแดงหวานไม่มี
 โทษ จึงอัญเชิญพระศัพพะพระมหากษัตริย์ไปสู่พระนคร ครนปลงพระศัพ
 เสด็จแล้วจึงประชุมเสนามาตย์ราชปโรหิตโหราพฤตมาจารย์ว่า พระมหา
 กษัตริย์พระองค์นี้ไม่มีพระราชวงศ์อันวงศ์ที่จะครองราชสมบัติบกษัตริย์
 ต่อไปได้ พวกเราจึงจัดแจงเสด็จราชรถไป ถ้าผู้ใดมีบุญญาธิการควร
 จะครองราชสมบัติ เป็นสัมมตบกษัตริย์ปกป้องให้อาณาประชาราษฎร์
 อยู่เย็นเป็นสุขได้ ให้ราชรถตรงไปเกยอยู่ที่ใกล้ผู้หนึ่งเทอญ ครนปรึกษา
 พร้อมกันแล้วก็ให้ปลดอยราชรถไป ราชรถก็ตรงไปที่บรุษแดงหวาน
 อยู่หนึ่ง ฝ่ายเสนาพฤตมาตย์ราชปโรหิต เห็นบรุษแดงหวานต้องด้วย
 ลักษณะควรที่จะครองราชสมบัติ เป็นสัมมตบกษัตริย์บำรุงราษฎรให้
 อยู่เย็นเป็นสุขได้ จึงให้ประโคมดุริยางคชนพร้อมกัน อัญเชิญบรุษ
 แดงหวานขึ้นทรงราชรถกดับเข้าสู่พระนคร ราชภิเชกเป็นเอกอัครมหา
 กษัตริย์ทรงพระนามพระเจ้าสุริโยพันธุ์ ครอบครองอินทปัตถมหานคร
 และหอกกายสิทธิ์ซึ่งเป็นของพระเจ้าแดงหวานแต่เดิมหนึ่ง ก็ยังปรากฏ

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 อยู่จนทุกวันนี้ กษัตริย์ซึ่งครองราชสมบัติสืบวงศ์พระเจ้าแตงหวาน
 มาหลายพระองค์ จนถึงพระเจ้าบรมนันทนพิต ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 แต่เท่านั้น.

จบพงศาวดารเขมร สร้างพระนครวัดพระนครธม

พงศาวดารเขมรอย่างย่อ

แต่เดิม เมืองเขมรมีเจ้านายสืบวงศ์มาแต่โบราณ แต่ก่อนเมื่อ
อำนาจตกตวเป็นใหญ่ เมื่ออำนาจเสื่อมลงเพราะเกิดรบถ ในเมืองเขมร
เองบ้าง เจ้านายวิวาทรบพุ่งกันเองบ้าง เสียแก่ไทยบ้าง แก่ญวนบ้าง
กันน้อยอำนาจตกทกท ภายหลังกพงซางญวนแข็งต่อไทยบ้าง พงซาง
ไทยแข็งต่อญวนบ้าง อ่อนน้อมทั้งสองฝ่ายบ้าง การยดยายยกไว้ จะว่า
แต่การที่เบนไปในพระบรมราชวงศ์กรุงเทพมหานครนับ ตั้งแต่ครั้งมาแต่
ปีชาติจตุวาศก จุดศักราช ๓๓๔๔ (พ.ศ. ๒๓๒๕) มีกฤตศักราช
๓๗๗๒ ครั้นปีเถาะ เบญจศก จุดศักราช ๓๓๔๕ (พ.ศ. ๒๓๒๖) มีกฤตศ
ศักราช ๓๗๗๓ พวกแขกชะวามะลายูในเมืองเขมร ร่วมคิดกันกับญวน
ดกตามชนชงเฮาบ้านเมือง เจ้านายฝ่ายเขมรกับชนนางต่อสู้มิได้ หนี
เข้ามาพึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ขอให้สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามช่วย
สู้สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามพระองค์เป็นปฐมในพระบรมราชวงศ์นี้ ได้
แต่งกองทัพออกไปช่วยปราบปรามพวกแขกให้สงบ และพวกญวนให้หนี
ไป แล้วให้ชนนางเขมรผู้ใหญ่ออกไปรักษา และทำนุบำรุงบ้านเมือง
อยู่ถึง ๓๒ ปี กับการเกณฑ์และเก็บส่วยส่งเหมือนเมืองของไทย ไม่ได้
เกี่ยวของอันใดกับญวนเลย เพราะครั้นนั้นเมืองญวนก็กำลังเป็นศึกกัน
อยู่หาอำนาจมิได้ และซึ่งให้แต่ชนนางไปรักษาอยู่นั้น เพราะเจ้านาย
ฝ่ายเขมรซึ่งหนีเข้ามาพึ่งกรุงเทพมหานครนั้น เป็นแต่เจ้าหญิง ๓ องค์
เจ้าชายองค์หนึ่งชื่อนกพระองค์เอง ชนมายุก็เพียง ๕ ขวบ ๑๐ ขวบ

ยงไม่มอานาจที่จะรักษาตัว ส้มเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามทรงพระกรุณา
 ทำนบารุงไว้จนถึงปีเถาะ สดับศก จตุศักราช ๓๑๕๗ (พ.ศ. ๒๓๓๘)
 มกฤศศักราช ๓๗๘๕ นักพระองค์เองเจ้าเขมรนามมวญจาเรญส้มควร
 แด้ว ส้มเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามทรงพระกรุณาแต่งตั้งออกไปให้เป็น
 เจ้าใหญ่ในเมืองเขมรทางต้นตามเดิม มนามส้มเด็จพระนารายณ์
 รามาชบตี ยกไว้เป็นของไทยแต่แขวงบัตบองและแขวงเดียมราบ นัก
 พระองค์เองพระนารายณ์รามาชบตีนั้น ไปเป็นเจ้าเมืองเขมรอยู่ ก็ได
 ถวายบรรณาการแก่กรุงเทพมหานครทุกปี ถ่วงมา ๓ ปีถึงแก่พราดย
 ในปีมะเส็ง นพศก จตุศักราช ๓๑๕๘ (พ.ศ. ๒๓๔๐) มกฤศศักราช
 ๓๗๘๗ ส้มเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามจึงโปรดให้พระยาพระเขมรผู้ใหญ่
 รักษาเมืองต่อมาอย่างครงกอน ยงหาใดตั้งเจ้าองคองให้เป็นเจ้าเมือง
 เขมรไม่ เพราะบุตรของเจ้าเมืองเขมรถึงแก่พราดยหนยงเยาวอยู่ ส้มเด็จพระ
 พระเจ้าแผ่นดินสยามให้ทำนบารุงรักษาไว้ ในเมืองเขมรนามให้เป็นอน
 ตราย และให้รักษาบ้านเมืองมิให้วุ่นวาย มาอีก ๘ ปีถึงปีชวด อัฐศก
 จตุศักราช ๓๑๖๘ (พ.ศ. ๒๓๕๐) มกฤศศักราช ๓๘๐๖ บุตรใหญ่
 ของเจ้าเมืองเขมรถึงแก่พราดยชอนักพระองค์จันทร์ มีชนมายุได้ ๑๖ ปี
 ส้มเด็จพระเจ้ากรุงสยามจึงได้ทรงตั้งแต่ง ให้เป็นเจ้าเมืองเขมร สดับต่อมา
 มนามว่า ส้มเด็จพระอภัยราชาธิราช นักพระองค์จันทร์ส้มเด็จพระ
 อภัยราชาธิราชเจ้าเมืองเขมรองค์ใหม่ก็ได้ถวายบรรณาการแก่กรุงเทพ
 มหานครทุกปีมิได้ขาด ครนเมื่อสิ้นรัชชกาลที่ ๑ ในกรุงเทพมหานคร
 และครนเมื่อญวนมอานาจชน นักพระองค์จันทร์ส้มเด็จพระอภัยราชา

ศักราช ๑๘๓๓ นักพระองค์จันทน์สมเด็จพระอภัยราชาเจ้าเมืองเขมร
 นนทงแกปราดัย ไม้มบตรชาย มีแต่บุตรหญิง ญวนมาตั้งให้เป็น
 เจ้าเมืองเขมร แดวกยกเอาเมืองเขมรเป็นของญวนไปเสียฝ่ายเดียว
 ญวนแต่งคนไปรักษาเมืองเขมรทุกบ้านทุกเมือง เก็บเอาด้วยสาอากร
 เป็นของญวนหมด ตั้งแต่นั้นมาบรรณาการเมืองเขมรที่เคยตั้งแก่กรุงเทพ
 มหานครทุกปีก็ไม่มีเลย ฝ่ายเจ้าเขมรผู้หนึ่งชื่อย ๓ องค์ของนักพระองค์
 จันทเจ้าเมืองเขมรถึงปราดัยนั้น นักพระองค์ถึงวงถึงปราดัยเสียแต่ก่อน
 ในกรุงเทพมหานครหนึ่ง ยังเหลืออยู่ ๒ องค์ คือนักพระองค์อม
 นักพระองค์ดวง แต่นักพระองค์อมหนีออกไปเมืองเขมร เมื่อปีจอ
 สัมฤทธิศก จุติศักราช ๑๒๐๐ (พ.ศ. ๒๓๘๓) ปลายปี มีกฤตศักราช
 ๑๘๓๘ ญวนก็โกรธ จับตัวนักพระองค์อมส่งไปเมืองเว้ แดวกก็กวาด
 ครอบครัวอพยพเจ้านายฝ่ายเขมรส่งไปเมืองเว้เสียสิ้น ญวนเข้ารักษา
 เมืองเอาเอง พวกเขมรโกรธแก่ญวนจึงคิดพร้อมกันกำเริบจับญวน
 มาเสียทุกเมือง แดวกจับตัวญวนซึ่งจะมาแก่ไซคนเอาเมือง แดวกจึงมา
 ขอยอมอยู่ในอำนาจกรุงเทพมหานคร ขอกองทัพกรุงเทพมหานครให้
 ออกไปช่วยรบญวน แดวกขอให้นักพระองค์ดวงของนักพระองค์อมซึ่งยัง
 อยู่ในกรุงเทพมหานครนั้น ออกไปเป็นเจ้าเมืองเขมรสืบวงศ์ต่อไป
 ครั้นนัก เอกศก จุติศักราช ๑๒๐๓ ปลายปี (พ.ศ. ๒๓๘๖) มีกฤตศ
 ศักราช ๑๘๔๐ สัมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามเป็นท ๓ ในพระบรมราชวงศ์
 จึงได้ทรงจัดกองทัพไทยอดหนุนอุปถัมภ์นักพระองค์ดวงผู้ของนักพระองค์
 อิม ซึ่งพวกเขมรขอเข้ามาหนุน ออกไปพร้อมกับเขมรทั้งปวงรบกับญวน

เป็นสามารถ ครองหนนญวนหรือสักตวาคติผิด จึงพานักพระองค์อม
 ซึ่งคุมตัวไวเมืองเวินหงมาตงอยู่เมือง โฉดก เกิดยกด้อมเขมรให้คืน
 กลับใจไปเข้ากับญวนก็หาสมประสงค์ไม่ นักพระองค์อมอยู่กับญวน
 ถึงปราตยตงเตีย ยังอยู่แต่เจ้าผู้หญิงและเจ้าผู้ชายเด็กน้อย ซึ่งเป็นบุตร
 หลานเจ้าเขมรที่ตงปราตยหนน นักพระองค์อมวงเจ้าเขมรที่ไปกับกองทัพ
 ไทยมีอำนาจมากจนเพราะไทยอุปถัมภ์ ส้มเด็จพระเจ้ากรุงสยามได้
 จำหน่ายพระราชทรัพย์เกอหนนในการรบหนนเป็นอันมาก รบกันอยู่ถึง ๕ ปี
 จนญวนระอาใจในการที่จะรบต่อไป

ครั้นมีมะเส็งดับศึก กุศลศักราช ๑๒๐๗ (พ. ศ. ๒๓๘๘) มีกฤศศ
 ศักราช ๑๘๔๕ ญวนจึงให้ผู้รับใช้มาหาแม่ทัพไทยและนักพระองค์อม
 เจ้าเขมรที่อยู่กับแม่ทัพไทย สัญญาขอเลิกการรบ ญวนกับเขมรจะไป
 มาค้าขายถึงกัน เจ้านายฝ่ายเขมรและพระยาพระเขมรซึ่งญวนพาตัวไป
 คุมไว้แต่ก่อนหนน จะพามาคนให้ทงสน และญวนจะไม่มายึดเอาเมืองเขมร
 อย่างแต่ก่อน เป็นแต่ขอให้เจ้าเมืองเขมรแต่งทูตคุมเครื่องบรรณาการ
 ไปถวายเจ้าเวียดนามในปีที่ ๓ ทุก ๆ ๓ ปี อย่างครั้งนักพระองค์จันท์
 เจ้าเมืองเขมรที่เบนพนักพระองค์อมวง เจ้าเขมรกับพระยาพระเขมรพร้อม
 ใจกันจะไครยอมตาม จึงบอกเข้ามากราบทูลสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามฯ
 ก็โปรดให้ตามใจนักพระองค์อมวง พระยาพระเขมร ฝ่ายญวนก็พา
 พวกเขมรที่ไปคุมไว้นั้นมาส่งคืนให้ผู้ครองเมือง ฝ่ายเขมรก็ส่งเครื่อง
 บรรณาการไปถวายเจ้าเวียดนาม ในที่สุด ๓ ปีทุก ๆ ๓ ปีตั้งสัญญา แต่
 ฝ่ายกรุงเทพมหานครนี้ ตงแต่นักพระองค์อมวงเจ้าเขมรออกไปในปีกุน

เอกศก จุติศักราช ๑๒๐๓ ปตายุปี (พ. ศ. ๒๓๘๒) มีคฤศคศักราช ๑๘๕๐
 กได้แต่งเครื่องบรรณาการเข้ามาตั้งแก่กรุงเทพมหานคร อย่างครบตา
 และพชายเคยส่งมาแต่ก่อนนทุกปีมิได้ขาด

ครนปีมะแม นพศก จุติศักราช ๑๒๐๘ (พ. ศ. ๒๓๘๗) มีคฤศค
 ศักราช ๑๘๕๗ ส้มเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม ทรงตงนภพระองคตวง
 เจ้าเขมรองคพน เป็นเจ้าเป็นใหญ่ในเมืองเขมรนามว่า ส้มเด็จพระ
 ھرรภษรามมหาอศรัราชบดิ และทรงทำนบารุงให้ตงบ้านเมืองตงใหม่
 คอเมืองอดตงมชย นภพระองคตวงเจ้าเมืองเขมร คดิถึงพระเดชพระคุณ
 จงเพิ่มบรรณาการคอกกระวานด้วยให้มากชนกว่าแต่ก่อน ส้มเด็จพระเจ้า
 แผ่นดินสยามก็พระราชทานตงของคอบบรรณาการ และวางวัดผู้คม
 บรรณาการเข้ามาณกรุงเทพ ฯ มากชนกว่าแต่ก่อน แดงนภพระองคตวง
 ส้มเด็จพระھرรภษรามมหาอศรัราชบดิ ให้บุตรชายผู้ใหญ่ชอนภพระองค
 ราชาวดิ เข้ามาทำราชการอยู่ในกรุงเทพมหานคร เมื่อมีเหตุอันใด ๆ
 หรือจะแต่งทูตไปเมืองญวนเมื่อใด ก็มีใบบอกเข้ามากราบทูลตงตง
 คอไปรตยอมให้ทำจงทำได้ การเป็นไปตงนจันต์นรัชชกาตที่ ๓

ครนมาถึงรัชชกาตที่ ๔ การเมืองเขมรกับไทยก็เป็นไปโดยปกติ
 ตงก่อน นภพระองคตวงเจ้าเมืองเขมรองคพน แต่ก่อนอยู่ในกรุงเทพ
 มหานครถึง ๒๘ ปี ได้คุนเคยมากกับส้มเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามที่ ๔
 แต่เดิมมา จงได้ให้บุตรชายที่ ๒ ที่ ๓ ชอนภพระองคศรัวสดี นภพระองค
 วรรธา เข้ามาทำราชการในกรุงเทพมหานครกับบุตรชายใหญ่

ครนปีมะเส็ง นพศก จุติศักราช ๑๒๑๘ (พ. ศ. ๒๔๐๐) มีคฤศค

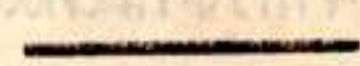
ศักราช ๑๘๕๗ นักพระองค์ดวงส้มเด็จพระหริรักษรามมหาอัครราชบัณฑิต
 เจ้าเมืองเขมร มีใบบอกเข้ามาว่า คนมีชหมายเจริญดวงมากไปแล้ว
 ขอพระราชทานให้ส้มเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามทรงตั้งนักพระองค์ราชาวดี
 บุตรผู้ใหญ่เป็นมหาอุปราช นักพระองค์ศรีสวัสดิ์บุตรที่ ๒ เป็นพระ
 แก้วฟ้า ออกไปช่วยรักษาเมืองเขมร ส้มเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามก็ทรง
 ตั้งออกไป ตามซึ่งนักพระองค์ดวงส้มเด็จพระหริรักษรามมหาอัคร
 ราชบัณฑิตเจ้าเมืองเขมรขอ

ครั้นปีมะเมีย สัมฤทธิศก จุติศักราช ๑๒๒๐ (พ.ศ. ๒๔๐๓) มีกฤตศ
 ศักราช ๑๘๕๘ พวกแขกจามและมลายูเป็นอันมากอยู่ในเมืองเขมร มี
 ความขัดเคืองแก่พระยาพระเชษฐาผู้ใหญ่ ซึ่งบังคับราชการไม่เป็นที่พอใจ
 กาบเรบชนตอด้เจ้าเมืองเขมร แล้วยกอพยพครอบครัวหนีเข้าไปพึ่งเขตต์
 แตนญวน นักพระองค์ดวงส้มเด็จพระหริรักษรามมหาอัครราชบัณฑิตเจ้าเมือง
 เขมรให้ไปต่อว่าญวน จะเอาครอบครัวคน ญวนหาให้ไม่ นักพระองค์
 ดวงส้มเด็จพระหริรักษรามมหาอัครราชบัณฑิตเจ้าเมืองเขมรขัดเคือง รวบ
 รววมกองทัพแล้วบอกเข้ามายังกรุงเทพมหานคร ว่าไมตรีกับญวนขาด
 เสียแล้ว จะขอเป็นศึกกับญวนต่อไป การที่เขมรว่าจะรบกับญวนนั้น
 ก็เป็นกาดังเมื่อญวนเป็นศกกันอยู่กับฝรั่งเศส เขมรกับญวนได้รบกันบ้าง
 เล็กน้อย กองทัพไทยก็ไม่ได้ช่วยเขมร เพราะในรัชชกาลที่ ๔ นั้น องค์
 ญวนเจ้าเมืองฮ่าตั้นก็แต่งคนให้เข้ามาเยี่ยมเยียนกรุงเทพมหานคร เมื่อ
 เรือรบเรือตระเวนฝ่ายไทยออกไปถึงเมืองฮ่าตั้น ญวนก็ต้อนรับ ก็เมื่อ
 ไทยได้ฟังเรื่องแขกหนทเมืองเขมร ก็ได้ช่วยต่อว่าไปแก่ญวนที่เข้ามา

ญวนก็รับว่าจะไปว่าแก่องค์ญวนผู้ใหญ่ในเมืองญวน ให้ว่ากล่าวเกลี้ย
 โกงตีให้ความแฉะแฉกกัน การเร่องนั้นยังหาทันสำเร็จไม่ นักพระองค์ดวง
 สัมเด็จพระศรีรักษารามมหาอัครราชบิดเจ้าเมืองเขมรบ่้วยตง ถึงแก่ปราตย
 เมื่อบ่้วยออกโทศก จุดศักราช ๓๒๒๒ (พ. ศ. ๒๔๐๓) มีคฤศตศักราช ๓๘๖๐
 สัมเด็จพระเจ้ากรุงสยามมัทองตราบังคับให้เจ้ามหาอุปราช กับเจ้าพระ
 แก้วฟ้า รักษาทำนุบำรุงแผ่นดินเขมรไปก่อน ต่อการศพนักพระองค์ดวง
 สัมเด็จพระศรีรักษารามมหาอัครราชบิดเจ้าเมืองเขมรเก่าเสร็จแล้ว จึงจะ
 แต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองเขมรผู้ใหญ่ แลวมรดสั่งให้นักพระองค์วรธา
 เจ้าเขมรผู้ชายซึ่งเป็นบุตรที่ ๓ ของนักพระองค์ดวงสัมเด็จพระศรีรักษ
 รามมหาอัครราชบิด ออกไปช่วยกับพี่ชายทำการศพนิดา นักพระองค์
 วรธาเจ้าเขมรผู้ชายที่ ๓ นั้น ออกไปปรองดองกับเจ้าพี่ชายอยู่ได้ ๕ เดือน
 พระยาพระเขมรและราชฏรในเมืองใหญ่และหัวเมืองไม่ปรองดองกัน
 ยเจ้ามหาอุปราชกับเจ้าที่ ๓ ที่ ๔ คือนักพระองค์วรธา นักพระองค์
 ศีรวงศ์ ให้วิวาทรบกันชน นักพระองค์วรธาและนักพระองค์ศีรวงศ์
 หนีมาจากเมืองอุดงมีไชย เข้ามาขอพึ่งในกรุงเทพ ฯ และอยู่ในกรุงเทพ
 มหานครตามเดิม เจ้ามหาอุปราชก็มีใบบอกฟ้องเข้ามา ความยัง
 หาทันได้ชำระกันไม่ พวกเขมรหัวเมืองก็กำเริบชน ชดชั่งต่อเจ้ามหา
 อุปราช ก่อการเกิดเป็นโจรผู้ร้ายรบพุ่งกัน แลวกพากันเข้ามาด้อม
 เมืองอุดงมีไชย เจ้ามหาอุปราชกับพระยาพระเขมรผู้ใหญ่ที่เป็นพวกฟ้อง
 หนีได้ ยกอพยพครอบครัวเข้ามาถึงกรุงเทพ ฯ ขอกองทัพไทยให้ออก
 ไปปราบปรามบ้านเมืองให้ราบคาบ เมืองเขมรเป็นจลาจลวุ่นวายใน

ปีระกา ตรีศก บีมจ อจตุวาศก จตุศักราช ๑๒๒๓ (พ. ศ. ๒๔๐๔) และ
 ศักราช ๑๒๒๔ (พ. ศ. ๒๔๐๕) มีกฤตศักราช ๑๘๖๓ และ ๑๘๖๒
 สมเด็จพระเจ้ากรุงสยามจึงได้ทรงแต่งให้กองทัพไทยออกไปปราบปราม
 และประกาศห้ามราษฎรมิให้ถูกล่ามต่อไป เมื่อมีช่องแฉวงจึงโปรดให้
 ข้าราชการมชอ มีกาดงพาเจ้ามหาอุปราชกดับออกไปตั้งที่เมืองอุดง
 มชย และให้ช่วยปราบปรามผู้ร้ายผู้ผิด ให้สงบเงียบเรียบร้อยดัง
 ใต้แล้ว จึงได้ทำการศพนกพระองค์ดวงสมเด็จพระหริรักษรามมหาอิศรา
 ธิบดี เจ้าเขมรทตงปราตยแฉวงนั้น เป็นอันเสร็จในเดือน ๗ ปีกุน เบญจศก
 จตุศักราช ๑๒๒๕ (พ. ศ. ๒๔๐๖) มีกฤตศักราช ๑๘๖๓ ครั้นแผ่นดิน
 เมืองเขมรเรียบร้อยราบคาบแล้ว แม่ทัพไทยก็กลับคืนกรุงเทพมหานคร.

จบพงศาวดารเขมรย่อเพียงนี้

ราชพงศาวดารฉนวน

บ้านแพนบก

วันศุกร์เดือน ๓ ขุน ๕ คำ บัณฑิต เบญจศักดิ์ (จ.ศ. ๑๑๕๕ พ.ศ. ๒๓๓๖) พระราชมนตรี ขุนศรีเสนา ขุนราชาวดี แปลเรื่องเมืองตงเกย
 อกากก ออกเป็นคำไทยทุกถนัดทุกถนัดกระหม่อมถวาย ขอเดชะ

พงศาวดาร

ข้าพระพุทธเจ้า องเบตตรง องเบตจัต ขอพระราชทานให้กราบ
 ทูลพระกรุณา ด้วยเรื่องเมืองตงเกยอกากกนั้น
 เดิมเจ้ากรมเบนเจ้าเมืองตงเกย ครนสนับญเจ้ากรมแก้ว ดับกษัตริย์
 ต่อมาถึงรัชชวพระองค์แก้ว หงเมืองไตเบนเจ้าเมืองตงเกย เจ้ากนเบน
 ๖ พระองค์ลงมาแล้ว พระเจ้ากรุงจันไหเดยวทางเบนแม่ทพยกมาตเมือง
 ตงเกยได้ ข้าหงเมืองพรรคพวกหงเมืองเดี่ยวแล้ว เดยวทางจิงเบน
 เจ้าเมืองตงกเกย แดะอยมาเดเดยญวนอยู่ณบ้านตามเซญ นิมิตรฝันว่า
 เดเดยจะไต่เบนเจ้าเมืองตงเกย เวียนกรายจะไต่เบนมหาอุปราช เทวดา
 บอกว่า ดวงตรากับพระชรรคอยทหวนนำ ครนเพตาเข้า เดเดยออก
 ไปห้วย ไต่ดวงตราพระชรรคเขามา เดเดยกับเวียนกรายหารูจักกนไม่
 แดะฝ้ายเวียนกรายเดินทางจร เพตาค่าอาศัยนอนค้ำดเทพารักษ์ จิงนิมตร

แล้วองเจียวหนได้ครองเมืองเวสัปป ๗ กษัตริย์มาได้ ๖ ชั่วเจ้าเมืองมาแล้ว อยู่
 มาองเหี้ยวหนเบองชนเบนเจ้าเมืองเวสัปป แขงเมืองชน มีเอาเครของบรร
 ณาการไปถวาย องกตงเกดยมเป็นมหาอุปราชเมืองตงเกยโกธร จึงให้
 ยกกองทัพไปตีเมืองเวสัปปหลายครั้ง ไม่ได้เมืองเวสัปป มหาอุปราชให้บันแดน
 เตี้ย ทางบกให้ตงตานตำบลโอบจัน ทางแม่น้ำให้เอาไซซึ่งข้ามแม่น้ำสังยัน
 ไม่ให้ไพร่พดเมืองตงเกยข้ามด่านไปเมืองเวสัปปได้ ไปร่พดเมืองเวสัปปให้ข้าม
 ด่านไปเมืองตงเกยหลายปีมา องเหี้ยวหนเบองมบุตรชอ องตกม ๑ องคาง
 เบอง ๑ องเทงกวาง ๑ องเซียงชน ๑ องทอง ๑ (รวม) ๕ คน แล้ว
 องตกมบุตรชายชอ องหวางตน ๑ องคางเบองมบุตรชายชอ องยา
 บา ๑ องเซียงลือ ๑ องหมัน ๑ (รวม) ๓ คน แล้วองตกม องคาง
 เบองตายก่อนองเหี้ยวหนเบอง ครนองเหี้ยวหนเบองตาย องกวกภอชนนาง
 ผู้ใหญ่ เป็นพ่อเตยงองเทงกวางเป็นเจ้าเมืองเวสัปป เต็นาบตีไพร่พดเมือง
 ไม่เต็มใจ ครนอยู่มาอายุหยากเป็นโจรป่าอยู่แดนเมืองกยเยน ตงเกดย
 กตอมผู้คนจะตีเมืองเวสัปปให้ได้ จะฆ่าองเทงกวาง องกวกเดา เตี้ย จะยก
 เมืองเวสัปปให้องหวางตนบุตรองตกมเป็นเจ้าเมืองเวสัปป อาณาประชาราษฎร
 เชื้อพงจึงเขาด้วยอายุหยากเป็นอนมาก และอายุหยากมพของด้วยกน
 ชออายุหยาก ๑ อ้ายบาย ๑ อ้ายตาม ๑ (รวม) ๓ คน จึงคุมผู้คน
 ยกไปตีเมืองเวสัปป มหาอุปราชเมืองตงเกยรู้ข่าวว่าอายุหยากจะยกทัพไปตี
 เมืองเวสัปป จึงแต่งให้องกวกเดาตาดานหนึ่ง และองเทงกวางจึงแต่งออกไป
 รบครั้งหนึ่งแตกเขามา และองเทงกวาง องเซียงชน องยาบา องเซียง
 ลือ องหมัน (รวม) ๕ คน ลงเรือหนีมาอยู่เมืองไซ่งอน และองหวาง

คนบุตรของตกลม ข้ายหายากจับได้เข้าไปไว้เมืองกยเยน แล้วของหลวงศม
 ไม่ได้ใจจึงหนีเข้ามาอยู่เมืองไซ่งอน และของทางคกอยู่เมืองเว้ และของ
 กวักเหต้ามัทพตงเกยจับได้ของกวักเหต้ามัทพตง แต่กวักเอาเข้าของ
 ไปเมืองตงเกย แล้วของเทงกวักคิดอ่านก็จะให้ของหลวงศมเป็นเจ้าแทน
 ของเทงกวัก จึงแจ้งกองทัพจะยกไปตีข้ายหายาก ยังไม่ทันยกทัพไป ข้าย
 หยากรู้จึงยกกองทัพมาตีเมืองไซ่งอนจับได้ของเทงกวัก ของหลวงศม ซ่า
 เตย และของเซียงฮันหนีเข้ามาณกรุง มบุตรชาย องกตก บุตรหญิง
 หมมเส แต่ของยาบา องมณี หนอยบ่า ข้ายหายากจับได้ฆ่าเตย และของ
 เซียงฮันหนีได้ เกิดยกถ่มมฝ คนเขาคข้ายหายากคนเอามาเมืองไซ่งอนได้
 จึงเส่นาบตยยกของเซียงฮันเป็นเจ้าเมืองไซ่งอน แล้วข้ายหายากจึงยกกองทัพ
 มาตีเมืองไซ่งอนแตก ของเซียงฮันหนีเข้ามาอยู่ณกรุง แล้วข้ายหายาก
 เป็นเจ้าเมืองกยเยน ข้ายบายพองกตางชื่อของตงเวองเจ้าเมืองไซ่งอน
 ข้ายตามน้องสัดทองชื่อข้ายตองเยองเจ้าเมืองเว้ แล้วข้ายตองเยองคิด
 ถานจะไปตีเอาเมืองตงเกย จึงเขียนชื่อของเซียงฮันลงในธง ว่าของเซียง
 ฮันจะยกกองทัพไปตีมหาอุปราชณเมืองตงเกย ขันนางและอาณาประชา
 ราชภูริยหนัดวาเป็นกองทัพของเซียงฮันจึงเบตประเทศเมืองรบ ข้ายตองเยอง
 เข้ามืองตงเกยได้ อุปราชหนมโตกเชิดคอกตาย แต่บรรดาพหิงดก
 หลานมหาอุปราช ข้ายตองเยองฆ่าเตยแล้ว ข้ายตองเยองไปเฝ้าเจ้าเมตง
 ตงเกยๆ ยกกองทัพมาตีเมืองไซ่งอนให้แกข้ายตองเยองหลายวันแล้ว เจ้าเมือง
 ตงเกยรู้ว่า ข้ายตองเยองเป็นพวกไท่เซ็น ตองวาเป็นของเซียงฮัน
 คิดหนีใจก็รอกเตชิตตาย และของเจียวตง บุตรของกวางกริ หลาน

เจ้าเมืองตงเกย ดองเยองตงให้เบ็นเจ้าเมืองตงเกย แถวตองเยองจิง
 เกบเอาตั้งของบั้นใหญ่ห้อยมาเมืองเว เจียวทงจิงไปชอกกองทัพเมือง
 จิน ๆ ยกกองทัพมาช่วย ตองเยองจิงยกกองทัพไปตักกองทัพเมืองจิง
 แตกไป เจียวทงก็ไปอยู่เมืองจิง แดบบรรดาพรรคพวกพ้องเจียวทงหนี
 ออกอ้อมป่า ดองเยองจิงตงให้ทวนตงหวนเบ็นเจ้าเมืองตงเกย ดองเยอง
 จิงกตบมาอยู่เมืองเว ดองเยองบ้วยตาย เถ่นาบตจิงยกอ้ายเกรตบุตร
 ดองเยองเบ็นเจ้าเมืองเวมาถึงทุกวันนี้.

๒ ๕
สารบัญคนเรื่อง

(ก)

กัจฉ	๓๐๖	กะเหวียง	๓๓, ๒๓
กระยาบวด	๕๗	การเดิน	๓๔
กรงพาด	พระเจ้า ๘๐	กิม	เจ้า ๓๐๔
กฤษดียวาคม	๕	กง	เวียงพระทนต์ ๕๕
กตัก	ขง ๓๐๘	กู	นิก ๒๒
กตาหะ	เจ้า ๓๗	เกศเทวบุตร	๗๐
กตาไหม	พระยา ๓๗	เกตมาดา	พระเจ้า ๗๔
กตงเตยม	ขง ๓๐๖	เกวติ	ขง ๓๐๘
กดย	ชาติ ๓๓, ๘๘	แกว	๓๓
กจกเดา	ขง ๓๐๗	แกว	พระขงค ๓
กวางกร	ขง ๓๐๘	แกวพระเพลิง	๓๓
กยเขิน	เมือง ๓๐๗, ๓๐๘	แกวพา	ดัมเด็จพระ ๓๔, ๓๖, ๒๒, ๓๐๓
กุดน	เขา ๘๓	โกเมราช	ท้าว ๗๐
กะพงสวาย	เมือง ๓๒	โกเขิน	๓๐๘

ขรรคทพย	พระ	๗๕	เขมรชอง	๓๓
ขอม	เมือง	๗๗	เขมร	เมือง ๗๗
ขอมตาตม	๗๗		เขมรราชธานี	นคร ๗๐, ๗๓

(ก)

กรท	ยต	๓	เคเห	๗๕
กรย	เด็ย	๑๗	โคกทตชก	๗๑, ๗๒
กางเบอง	อง	๑๐๗	โคแ่ง	เมือง ๒๖

(ข)

ฆอง		๕๒		
-----	--	----	--	--

(ก)

จกร	พระยา	๑๗,	จัน	๑๐๕, ๑๐๗
	เจ้าพระยา	๗, ๓๓	นาง	๗๗
จตุรม	มดตงก	๕๕	เจ้าพระยา	๒
จันทไถยา	พระค้ำหนัก	๓๐, ๕๗	เจยวทง	๗ ๑๐๗
จันท	นักษาง	๒,	เจยวทน	๑๐๖
	นักษางค	๑๖	โจตก	เมือง ๗๗
จันทร	พระ	๕๗		

(ช)

ชมพูป่าประกาศ	พญานาค ๗๕	เซียงชน	อง ๓๐๗
ชอง	๓๓, ๒๓	เซียงสถ	อง ๓๐๗, ๓๐๘
ชระดอม	๗๗	ไชยเชษฐา	ถ่มเค็จพระ ๒, ๓,
ช้างดำคัญ	๔๘		๓๔, ๓๕, ๔๘,
ชาตกษัตริ	ถ่มเค็จพระ ๓		๕๓, ๕๗, ๖๕,
เชษฐ	เจ้าพระยา ๓๗		๖๗
เชิงไพร	เมือง ๓๓, ๒๓	ไชยโยธา	พระ ๓๖

(ช)

ไช้งอน เมือง ๒๐, ๓๐๗, ๓๐๘

(ญ)

ญวน ๖๗, ๘๗ | ญา นึก ๒

(ณ)

ณู เจ้าพระยา ๒, | นึก นึก ๓๒, ๓๓

(ด)

ดั่ง นึกพระองค์ ๘๗, ๘๘ | ดอนพระศรี ๘๔, ๖๓ ๘๗

๑๑๔

คำคิน	๗๘
คิงเวอก	๑๐๘

เดโชนวงศ์	เจ้าพระยา ๑๘
-----------	--------------

(ต)

คบุงชมม	เมือง ๓๔, ๓๘
คราทองดัมฤทธิ	๓๘
ครุ	๖๕
ครวด	๓๐
ครดง	เมือง ๗๗
ครกรือ	เมือง ๘

คาม	๑๐๗
คิงเกีย	เมือง ๖๗, ๓๐๕
คิกบ๋วยโย	ภิกษุ ๕
คิกมู	๑๐๗
คเตดง	เมือง ๒๑

(ถ)

เกดงคัก	๕๘
---------	----

(ท)

ทมอกุน	เมือง ๓๒, ๒๖
ทดอก	คิน ๗๗
ทวาทศมาศ	พระราชพิธี ๕๘, ๖๕
ทวาย	พระ ๕๘
ทอง	หม่อม ๕๘,

ทะรัง	๑๐๗
เทพกษัตริย์	เมือง ๒๑
เทพกษัตริ	พระ ๖๕
เทพนาราย	ดัมเด็จพระ ๒
	พระ ๓๗

เทพวงศ์	นาง	๗๐	ไทย	๕๓, ๗๗, ๘๐
เทิงกวาง	อง	๓๐๗	โท	นักนาง ๒

(ธ)

ธรรมเขต	พระ	๓๖	ธรรมโคกกราช	พระ ๓๗
ธรรมราช	พระมหाराชครู	๓๗	ธรรมาเดโช	พระยา ๒๐

(น)

นครวม	๗๗, ๗๙, ๘๓, ๘๓	พระยา	๓๔,
นครวัด	๗๗	นัก	๓๒
นครสวรรค์	เมือง ๒๗	แขก	๒๓
นเรศวรเป็นเจ้า	ส้มเด็จพระ ๕, ๕๓, ๖๕	นาค	๗๕, ๘๐
นอน	เจ้าพระยา ๒,	นารายณ์รามาชบตี	ส้มเด็จพระ ๘๖
		นุ	นัก ๔๘

(บ)

บรมกษัตริ	ส้มเด็จพระ ๒	บรมราชา	ส้มเด็จพระ ๒,
บรมกษัตริ	พระ ๓๓		๓๒, ๓๔
บรมนาจารย์	พระ ๓๗	บริบูรณ์	เมือง ๘, ๒๗
บรมนิพนธ์บท	พระเจ้า ๘๔	บริวารธรรม	๕๘

บวชนาค	๕๓	บาย	๓๐๗
บาศัยบาวา	เมือง ๒๔	บรุษแดงหวาน	๘๓
บานนัค	เขาพระ ๗	บุคัยามิเชก	๕๘
บาพนม	เมือง ๒๐	โอบัจัน	คำบถ ๓๐๗

(ป)

ปทุมสรียวงศ์	พระเจ้า ๗๔	บัตบอง	แขวง ๘๖
ประสิทธิ์	เขา ๘๖	เปตจัต	อง ๓๐๔
ปโรหิต	๓๗	เปตตรัง	อง ๓๐๔
บักษจากรง	พระเจ้า ๘๗		

(ผ)

เผือก	ช้าง ๗๓
-------	---------

(ฝ)

ฝรัง	๓๓
------	----

พ

พนมเพ็ญ	นคร ๒๓, ๘๗,	พรหม	นาย ๘๔
	แม่น้ำ ๘๖	พระตะพง	เมือง ๒๓

พระบาทชนัชม	เมือง	๗๓	พุทธรูป	๔๘, ๕๓
พระเสด็จ	เจ้าพระยา	๓๓	พุทธร่องค์	พระ ๓๖, ๒๘
พระยา	๔		แพง	นักษาง ๒
พดเทพ	พระยา	๖๘	โพธิ์ค้ำตราช	เจ้าพระยา ๓๗
พศบอง	เมือง	๗	โพธิ์สัตว์	เมือง ๘, ๒๗
พจตร	เมือง	๗๘	ไพโรกระบาศ	เมือง ๓๕
พิมานอากาศ	กตาค์ฤงคาร	๓๐, ๖๕	ไพโรปน	ป่า ๘๖
พิษณุโลก	พระยา	๒๓	ไพโรวง	เมือง ๓๘
พุทธรโฆษาจารย์	พระ	๗๗		

(พ)

พาทะตะหะ ๘๗

(ภ)

ภักดี ส้มเด็จพระ ๒, ๖๖

(ม)

มงกุฎพิมาน	กตาค้านัด	๓๐, ๕๕	มหากันตาร	บึง ๓๐
มด	นักษาง	๒	มหาไชย	เจ้าพระยา ๕๘
มหรค์พ	๓๕		มหาเทพ	พระ ๓๓
มหากษัตริ	ส้มเด็จพระ	๒	มหาชาติ	พระ ๓๗

มหาพรหม	พระ	๓๗
มหามนตรี	พระ	๓๓, ๓๗, ๓๓
มหาอุปราช	พระ	๕๓, ๖๕
มะกรุด		๖๕
มังกดาภิเชก	กตาพระบรรทม	๓๐, ๕๓

มัน	อง	๓๐๗
มินทร	พระมหाराชกรู	๓๗
มบก้าพูด	บ้าน	๘๘
แม่มด		๖๕

(บ)

ยมราช	พระยา	๓๗	โยม	เจ้าพระยา	๒,
ยาบา	อง	๓๐๗		๓๕, พระยา	๑๖

(ร)

ร่วง	พระ	๗๗, ๗๘	ราชวดี	ขุน	๓๐๕
ราชนิกต		๓๗	ราชวดี	นักพระองค์	๓๐๐
ราชสาร	พระ	๖๖	ราชภิเชก		๓๕, ๕๘
ราชโองการ	สมเด็จพระ	๓	รามชบิต	พระเจ้า	๓๘, ๒๓, ๒๖
ราชมนตรี	พระ	๓๐๕	รามาชบิต	พระ	๓๓

(ล)

ตวิศปรัต	ฝรั่ง	๓๓	ตามเข็ญ	บ้าน	๓๐๕
ตองเยอง	อง	๓๐๘	ตักษมาหา		๓๓
ตอยกะทง	๕๖, ๕๘		ดบเบา	บิง	๓๐๖
ตระวา	๓๓, ๒๓		ตนา	เขา	๘๓
ตระเวก	เมือง	๓, ๘, ๒๗	ตูกตองเอก	เจ้า	๕
ตระโว	เมือง	๗๗	เตเตย		๓๐๕
ต่านข้าง	เมือง	๓๐	เตยวทาง		๓๐๕

(ว)

วรรดา	นักพระองค์	๓๐๒	เว	เมือง	๓๐๖, ๓๐๘
วาทมังกดา		๓๕	เวียดนาม	เจ้า	๘๗
วนศอรัม	ฝรั่ง	๓๒	เวียดนามกัก		
วสทชกษคร	พระ	๒	ตงเกย		๖๖
วหารตวรรัต	วัด	๘๗	เวยนกราย		๓๐๕

(ศ)

ศรัไชยเชษฐ	สมเด็จพระ	๓	ศรัตตรตนาคนาหต	กรง	๖๖
ศรัไชยเชษฐา	พระ	๒๒	ศรัตวสดี	นักพระองค์	๓๐๓
ศรัตวรเพชญ	พระ	๓๓	ศรัตุนทร	เมือง	๓๐,

๓๓, ๓๒, ๓๑
 ศรีสตรีโยพรรณ ส้มเด็จพระ ๓,
 ๓๐, ๓๕

ศรีเดณา ขุน ๓๐๔
 ศรียุทธยา กรวง ๒๖
 ศรวงค์ นักพระองค์ ๓๐๒

(ส)

ตั้งยั้น ๓๐๗
 ตั้งวง นักพระองค์ ๘๗
 ตั้งนทิงครอง เมือง ๒๖
 ตั้งบ้อย ๖๔
 ตั้งยามภาษา ๓
 ตั้งระเกษ ๓๘, เกาะ ๓๖,
 ๒๗
 ตั้งระแก้ว ๓๓
 ตั้งระพระเกษ ๖๔
 ตั้งฆราช ๓๖
 ตั้งนทก เมือง ๒๖
 ตั้งาบ ทะเด ๗๖
 ตั้งราบรรจง ขุน ๓
 ตั้งักญ ช่าง ๕๘

ตั้งบกลำบุรณ์ ๒๓
 ตั้งหอด ๓
 ตั้งสอเมอ เมือง ๘๗
 ตั้งก หม่อม ๒๒
 ตั้งโชทัย พระเจ้า ๗๘,
 เมือง ๗๗
 ตั้งคนชบท พระ ๓๗
 ตั้งคนธ ส้มเด็จพระ ๓๖
 ตั้งพรรณบัตร ๔๓
 ตั้งรับัญโญ ภิกษุ ๕
 ตั้งริโยพันธ์ พระเจ้า ๘๓
 ตั้งาบระโคนตีตา เมือง ๓๒
 ตั้งียมราบ เมือง ๗๘, ๘๖

(ห)

ห่มเส	๓๐๘	หวางตน	อิง	๓๐๗	
หยาก	อิง	๓๐๗	หงเมือง	๓๐๕	
หรรักษ์	ดัมเต็จพระ	๓๐๐	เหียวหเบือง	อิง	๓๐๗

(อ)

อติเรกวัดุทธ	กดาพระทนาง	๓๐,	อ	นิก	
	๓๕, ๕๓		อม	นิกพระองค	๗๒
อรชุน	เจ้าพระยา	๓๘	อดงมชย	เมือง	๓๐๐, ๓๐๒
อภัยทศ	ดัมเต็จพระ	๓๗	อทยราชา	ดัมเต็จพระ	๓,
อยชยา	กรง	๖๕		๖๕, ๗๖	
อานา	๗		อปยรรราช		
อาตกษณ	เจ้าพระยา	๓๓	อปยรรราชากิเชก	๖๗	
อฐฐารต	พระ	๓	อประยรรราช		
อินทครปการ	พระ	๓๗	อประยรรราช	๓๓	
อินทบัคถ	เมือง	๖๖, ๗๔	อภาษาหาร		กดาตำอาง
	๘๐, ๘๓		เอกกษตร		ดัมเต็จพระ
			เอง		๕
					นิกพระองค
					๘๓

(ฮ)

ฮาคิน	เมือง	๓๐๓
-------	-------	-----

